સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વર્ષ-૭ • અંક-૨ • ૧ સપ્ટેમ્બર , ૨૦૨૧

એક વિચાર

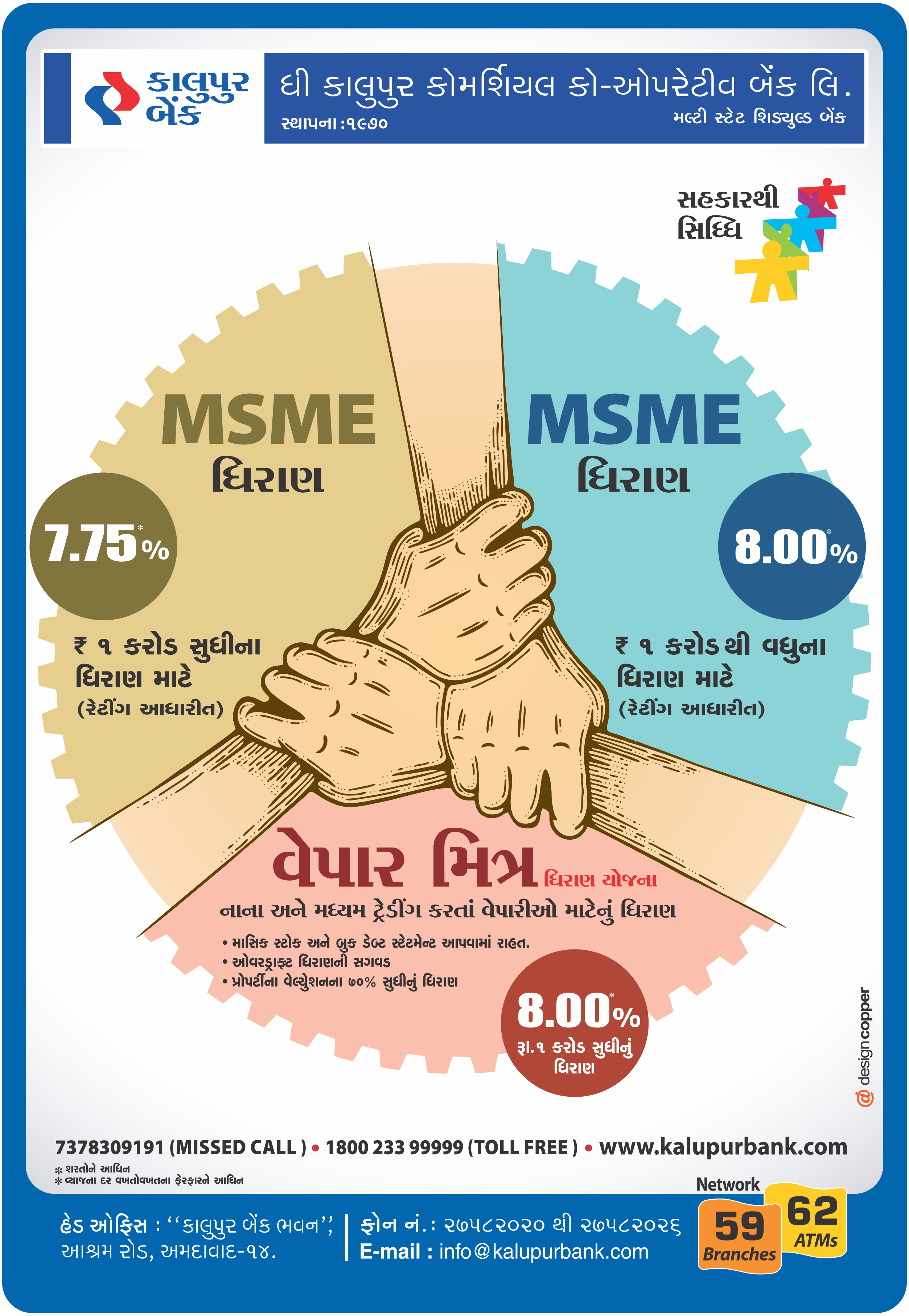
કાલુપુર બેંક
ધી કાલુપુર કોમર્શિયલ કો-ઓપરેટીવ બેંક લિ.
સ્થાપના :૧૯૭૦
મલ્ટી સ્ટેટ શિડ્યુલ્ડ બેંક
સહકારથી સિદ્ધિ
MSME ધિરાણ
7.75*%
₹ ૧ કરોડ સુધીના ધિરાણ માટે
(રેટીંગ આધારીત)
MSME ધિરાણ
8.00*%
₹ ૧ કરોડથી વધુના ધિરાણ માટે
(રેટીંગ આધારીત)
વેપાર મિત્ર ધિરાણ યોજના
નાના અને મધ્યમ ટ્રેડીંગ કરતાં વેપારીઓ માટેનું ધિરાણ
• માસિક સ્ટોક અને બુક ડેબ્ટ સ્ટેટમેન્ટ આપવામાં રાહત.
• ઓવરડ્રાફ્ટ ધિરાણની સગવડ
• પ્રોપર્ટીના વેલ્યુશનના ૭૦% સુધીનું ધિરાણ
8.00*%
રૂા.૧ કરોડ સુધીનું ધિરાણ
@ designcopper
7378309191 (MISSED CALL) • 1800 233 99999 (TOLL FREE) • www.kalupurbank.com
* શરતોને આધિન
* વ્યાજના દર વખતોવખતના ફેરફારને આધિન
Network
59 Branches
62 ATMs
હેડ ઓફિસ : ''કાલુપુર બેંક ભવન'', આશ્રમ રોડ, અમદાવાદ-૧૪.
ફોન નં.: ૨૭૫૮૨૦૨૦ થી ૨૭૫૮૨૦૨૬
E-mail : info@kalupurbank.com

મિશન-૨૦૨૬ અંતર્ગત

સરદારધામનાં 5 લક્ષ્ય બિંદુઓ

બિલ્ડિંગ પ્રોજેક્ટ

(અંતર્ગત ૧૦૦૦ કરોડના ખર્ચે ૧૦૦૦૦ દીકરા-દીકરીઓ
માટે પરવડે તેવા સુવિધાયુક્ત છાત્રાલયનું (ઈન્સ્ટિટ્યૂટ) નિર્માણ કરવું)

GPSC / UPSC
Defence / Judiciary
સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર

(અંતર્ગત ૧૦૦૦૦ દીકરા-દીકરીઓને વહીવટી સેવામાં મોકલવા)

ગ્લોબલ પાટીદાર બિઝનેસ સમિટ (GPBS) ૨૦૧૮-૨૦-૨૨-૨૪-૨૬

ગ્લોબલ પાટીદાર બિઝનેસ ઓર્ગેનાઈઝેશન (GPBO)

(પ્રથમ હરોળના ૧૦૦૦૦ ઉદ્યોગપતિઓનું સંગઠન)

યુવા તેજ/તેજસ્વિની સંગઠન

(અંતર્ગત ૧૦૦૦૦૦ થી વધુ રાષ્ટ્રપ્રેમી યુવાઓનું સંગઠન)

સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ
સરદારધામ
વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

તંત્રી
ગગજી સુતરિયા

પરામર્શક સમિતિ
એચ. એસ. પટેલ (IAS, Retd.)
સી.ઈ.ઓ., સરદારધામ

ટી.જી. ઝાલાવાડિયા
ઉપપ્રમુખ, સરદારધામ

સહતંત્રી
ડૉ. જાગૃતિ જે. પટેલ
ઉપપ્રમુખ,સરદારધામ,
કન્વીનર, દીકરી સ્વાવલંબન યોજના

સંપાદક
કૃષ્ણકાંત જે. પટેલ

જાહેર ખબર વિભાગ :
7575001428

નોંધ
આ માસિકમાં છપાતા લેખ, જાહેરાત અને માહિતી જે તે લેખક કે કંપનીના છે તેની સાથે તંત્રી કે સંસ્થા સહમત છે તેવું માનવું નહીં. સર્વ હક્ક પ્રકાશકને સ્વાધિન. ન્યાયતંત્ર અમદાવાદ

મુખ્ય કાર્યાલય
સરદારધામ
એસ. પી. રીંગ રોડ,
વૈષ્ણોદેવી સર્કલ,
અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧

ફોન : ૭૫૭૫૦૦૧૫૪૮/૯૬/૯૭, ૭૫૭૫૦૦૧૪૨૮/૩૮
ઇ-મેલ: info. sardardham@gmail.com
વેબસાઇટ : www.sardardham.org
ટ્રસ્ટ રજી. નં. ઈ/૨૦૯૨૪/અમદાવાદ

Printed, Published by GAGJIBHAI G. Sutariya on behalf of SARDARDHAM and Published from Near Royal Heights, S.P. Ring Road, Vaishnodevi Circle, Ahmedabad-382421
Editor-GAGJIBHAI G. Sutariya

તંત્રીલેખ

મારા વ્હાલા બંધુ-ભગિનીઓ,

પાટીદાર સમાજના છાત્રાલયો અને તેની કામ કરવાની પધ્ધતિ, દ્રષ્ટિકોણ તેમજ ભાવિ આયોજનોમાં સમાજની યુવા પેઢીની જરૂરિયાતને અનુલક્ષીને અપગ્રેડેશન કરવાની જરૂર છે. પાટીદાર સમાજના દરેક ગોળ કે ઘટક પોત-પોતાના છાત્રાલયો ખૂબ સારી રીતે ચલાવે છે. સમાજના દીકરા-દીકરીઓને ખૂબ સારી વ્યવસ્થા પૂરી પાડવાનું ઉત્તમ કામ થઈ રહ્યું છે. આપણે ઘડીભર એવું માનીએ કે છાત્રાલયો નથી. તેવા સંજોગોમાં ૫૦૦ કે ૧૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓને એકત્રિત કરી જરૂરી માહિતી આપવાની હોય તો કેટલી તકલીફ પડે ? આવા સંજોગોમાં સમાજ દ્વારા આપણને આ છાત્રાલયની એક ઉત્તમ વ્યવસ્થા પૂરી પાડવામાં આવી છે. તેનો લાભ વિદ્યાર્થીઓને કેળવવામાં, મોટીવેટ કરવામાં, કોર્પોરેટ કે સરકારી નોકરીઓમાં તૈયારી કરવા ઉતરાંત ગ્રેજ્યુએટ થયા હોય કે એન્જિનિયરીંગ પૂરૂં કર્યું હોય તેમને તાલીમ આપવામાં કરી શકાય. પાટીદાર સમાજના જે ઔદ્યોગિક ગૃહો, કંપનીઓ કે અન્ય વ્યવસાયો હોય તેમણે આપણા સમાજના છાત્રાલયમાં રહેતા વિદ્યાર્થીઓને રજાના દિવસોમાં કંપનીની મુલાકાત લેવડાવવી જોઈએ. જેથી કરીને કંપનીએ સ્થાપનાથી લઈને આજ દિન સુધી જે વિકાસ કર્યો તે અંગે માહિતી મળે. છાત્રાલયોમાં નાના ઉદ્યોગો, નવા ઉદ્યોગો શરૂ કરવા, સ્થાપવા માટે મૂડી ઊભી કરવી, સાધનો મેળવવા, માર્કેટિંગ કરવું વિગેરે ઘનિષ્ઠ તાલીમ તેમના અભ્યાસકાળ દરમ્યાન મળી રહે તેવું આયોજન કરવું જોઈએ. આપણા સમાજના જે વિદ્યાર્થીઓને બિઝનેસ કરવો છે તેમને વિદ્યાભ્યાસ દરમ્યાન જ તેમને આ બાબતે પ્રેરણા આપી શકાય. દરેક મોટા શહેરોમાં આપણા સમાજના છાત્રાલયો તેમજ ઔદ્યોગિક ગૃહો આવેલા છે. વિદ્યાર્થીઓને શરૂઆતથી જ આ પ્રકારે તાલીમ આપી સરકારી સેવામાં મોકલવા કે બિઝનેસ શરૂ કરવા માટે પ્રેરણા આપી શકાય.

જય સરદાર... જય હિંદ...

આપનો કલ્યાણ મિત્ર,
ગગજી સુતરિયા

અનુક્રમણિકા

સરદારધામમાં ઉજવાયો ૭૫મો સ્વાતંત્ર્ય દિવસ — ટીમ સરદારધામ — ૬

અધિવેશનની વ્યવસ્થા અને સરદાર — રાજમોહન ગાંધી — ૮

મારા શિક્ષક મિત્રોને — સુધા મૂર્તિ — ૧૨

લાગણીઓ — સ્વામી સચ્ચિદાનંદ — ૧૬

લોકોપયોગી માર્ગદર્શન — એચ. એસ. પટેલ — ૨૦

ટોક્યો ઓલિમ્પિક ગોલ્ડન બોય નીરજ ચોપરા — ટીમ સરદારધામ — ૨૨

ગ્રામોદ્યોગ — ગાંધીજી — ૨૬

દિલ કા હાલ સુને દિલવાલા — વૃંદા મનજીત — ૨૯

તબિયતની જાળવણી એટલે લયની જાળવણી — પદ્મશ્રી ગુણવંત શાહ — ૩૬

આધુનિક શિક્ષણપ્રથા આદર્શ પદ્ધતિ — સ્વામી વિવેકાનંદ — ૪૦

ટીમ સરદારધામ

ઉપપ્રમુખ
નટુભાઈ એમ. પટેલ
દિલીપભાઈ એમ. પટેલ - ઉત્તર ગુજરાત
(માનદ્ મંત્રી-ઉમિયા માતાજી સંસ્થાન-ઊંઝા)
પારૂલભાઈ એલ. પટેલ - મધ્ય ગુજરાત
CA વિષ્ણુભાઈ વી. પટેલ - ઉત્તર ગુજરાત
જશવંતભાઈ એ. પટેલ
કાંતિભાઈ એલ. ગઢિયા
કાનજીભાઈ કે. પટણી - મુંબઈ ઝોન
દિયાળભાઈ કે. વાઘાણી - દક્ષિણ ગુજરાત
પરેશભાઈ એમ. ગજેરા - સૌરાષ્ટ્ર ઝોન
ટી. જી. ઝાલાવાડિયા (DY.MC-Retd.)
પ્રો. ડો. જાગૃતિબેન જે. પટેલ - કન્વીનર,
દીકરી સ્વાવલંબન યોજના

મંત્રી
CA બી. કે. પટેલ - માનદ્ મંત્રી
જગદીશભાઈ વી. ભુવા - નાણામંત્રી
રમેશભાઈ એ. પટેલ - મધ્ય ગુજરાત
સંજયભાઈ કે. સવાલિયા - બાંધકામ
ભરતભાઈ એચ. રાદડિયા - સમાજ સુરક્ષા
કાંતિભાઈ એમ. ભાવાણી - મુંબઈ ઝોન
મંગળદાસભાઈ જે. પટેલ - ઉત્તર ગુજરાત
મહેન્દ્રભાઈ એલ. પટેલ - સામાજિક સંકલન
મહેન્દ્રભાઈ કે. ફળદુ - સૌરાષ્ટ્ર ઝોન
હર્ષદભાઈ જે. પટેલ - સંગઠન મંત્રી

સહનાણામંત્રી - GPBO - યુથ કન્વીનર
ભાવિનભાઈ આર. પટેલ

ઔદ્યોગિક સંકલન મંત્રી
કે. આઈ. પટેલ
વિપુલભાઈ વી. ગજેરા (ભરૂચ-અંકલેશ્વર)
કિશોરભાઈ વી. વિરમગામા
અબજીભાઈ કે. ધોળુ
ઘનશ્યામભાઈ સી. બોરડ - મધ્ય ગુજરાત
કાંતિભાઈ વી. ભુવા
(નડિયાદ, આણંદ, વલ્લભવિદ્યાનગર)
જશવંતભાઈ એસ. પટેલ

માર્ગદર્શક
રામજીભાઈ એસ. ઈટાળિયા - દક્ષિણ ગુજરાત
કાંતિભાઈ વી. ઉકાણી
કાંતિભાઈ એન. પટેલ (રામ)
ડો. દશરથભાઈ વી. પટેલ - ઉત્તર ગુજરાત
નારાયણભાઈ વી. પટેલ - મધ્ય ગુજરાત
છગનભાઈ એચ. આરદેશણા - મધ્ય ગુજરાત
નાથાભાઈ એમ. કાલરિયા - સૌરાષ્ટ્ર ઝોન
મહેન્દ્રભાઈ વી. ગજેરા - સૌરાષ્ટ્ર ઝોન

સી.ઈ.ઓ.
એચ. એસ. પટેલ IAS (Retd.)

એડવાઈઝર - સમાજ સુરક્ષા
ડી. જે. પટેલ IPS (Retd.)

સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર
સી. એલ. મીના IAS (Retd.) ડાયરેક્ટર
વી. એમ. સોનાવણ IAS (Retd.)
(ડાયરેક્ટર મધ્ય ગુજરાત)
જે. કે. પટેલ (માનદ્ સલાહકાર - રાજકોટ)
શૈલેષભાઈ સગપરિયા
(માનદ્ સલાહકાર - રાજકોટ)

સંયોજક
મનોજભાઈ ટી. ડોબરિયા

પ્રોજેક્ટ ચેરમેન
એમ. બી. ભાલાળા

પ્રોજેક્ટ ઈન્ચાર્જ
રામભાઈ એમ. શેલડિયા

પ્રમુખ સેવક
ગગજી જી. સુતરિયા

સરદારધામમાં ઉજવાયો ૭૫મો સ્વાતંત્ર્ય દિવસ

૧૫ ઓગસ્ટ, ૨૦૨૧ - સરદારધામ, અમદાવાદ

— ટીમ સરદારધામ

ઐતિહાસિક અમદાવાદ શહેરના સુપ્રસિદ્ધ સરદારપટેલ રિંગ-રોડ પર શોભતું સરદારધામ. આજે અહીં પ્રભાત કંઈક અનેરા ઉજાસ સાથે જ ખીલ્યું હતું. સવારના સોનેરી કિરણો સરદાર સાહેબની પ્રતિભાશાળી તામ્રપ્રતિમાને ઉજાસથી સુવર્ણમય બનાવી રહ્યા હતા.

સરદારધામનું પ્રાંગણ ધ્વજ-પતાકાઓથી શોભાયમાન હતું. ઠેર-ઠેર તિરંગા-રંગો દ્રશ્યમાન થતા હતા. સરદારધામની વિશાળ બિલ્ડિંગ પર ભવ્ય તિરંગો ફરકી રહ્યો હતો. રાષ્ટ્રભક્તિના ગીતોથી યુવા-હૈયા થનગની રહ્યા હતા. આજે જાણે સરદારધામ સ્વયં દેશભક્તિના રંગે રંગાઈ ગયું હતું.

ધ્વજવંદનના કાર્યક્રમના મુખ્ય અતિથિ તેમજ સરદારધામ મધ્ય ગુજરાતના ભૂમિદાતા શ્રી દુષ્યંતભાઈ આર. પટેલ, પ્રમુખસેવક શ્રી ગગજીભાઈ સુતરીયા શ્રી જયંતિભાઈ પટેલ, ભૂમિદાતાશ્રી પારૂલભાઈ કાકડીયા, ઉપપ્રમુખશ્રી જશવંતભાઈ એ. પટેલ, માનદમંત્રીશ્રી ઝ્છ બી. કે. પટેલ, સૌરાષ્ટ્ર ઝોનમાંથી પધારેલા યુવા તેજ-તેજસ્વિનીના હોદ્દેદારો, ૐ ના યુવા બિઝનેસમેન તેમજ આમંત્રિત મહેમાનો ધ્વજવંદનના કાર્યક્રમમાં ઉપસ્થિત રહ્યા. તમામ મહાનુભાવો વિદ્યાર્થીઓની શિસ્તબદ્ધ પરેડ સાથે મુખ્ય મંચ તરફ આગળ વધ્યા.

મુખ્ય અતિથિ શ્રી દુષ્યંતભાઈ પટેલે પોતાના વરદહસ્તે રાષ્ટ્રધ્વજને ફરકાવ્યો. સરદારસાહેબ તેમજ તિરંગા ઉપર પુષ્પવર્ષા થઇ રહી. કમાન્ડ સાથે ઉપસ્થિત તમામ મહાનુભાવ તેમજ વિદ્યાર્થીઓએ રાષ્ટ્રધ્વજને સલામી આપી અને સામુહિક રાષ્ટ્રગીતના ગુંજથી વાતાવરણ રાષ્ટ્રભક્તિમય બની ગયું. 'જય હિન્દ, જય સરદાર'ના નારાથી ગગન ગાજી ઉઠ્યું. ધ્વજવંદનના કાર્યક્રમ બાદ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમનો લાભ લેવા સૌએ ધર્મનંદન હોલ તરફ પ્રયાણ કર્યું.

કાર્યક્રમનો શુભારંભ મહાનુભાવોના હસ્તે દીપ-પ્રાગટ્ય દ્વારા થયો. ધર્મનંદન હોલમાં સ્થાન ગ્રહણ કરેલા વિદ્યાર્થી – વિદ્યાર્થિનીઓ, રાજકોટ-અમરેલીથી પધારેલ મહેમાનો, સરદારધામ-ટીમ તેમજ સ્ટાફ મિત્રોએ 'જય સરદાર'ના નારાથી આ ક્ષણો ને વધાવી લીધી. ઉત્સાહમય માહોલમાં મહાનુભાવોનું ભાવભર્યું સામૂહિક સ્વાગત કરવામાં આવ્યું.

શ્રી જશવંતભાઈ પટેલ (ઉપપ્રમુખ સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્રના દાતા) તરફથી સ્વાગત પ્રવચન કરવામાં આવ્યું. સરદારધામ-ટીમ વતી પ્રમુખ-સેવકશ્રી ગગજીભાઈએ

પોતાના પ્રવચનમાં આજના દિવસનું મહત્વ સમજાવતા "સમાજ નિર્માણથી રાષ્ટ્ર નિર્માણ"નું સૂત્ર સાર્થક કરવા માટે જણાવ્યું. મધ્ય ગુજરાત ભૂમિદાતાશ્રી દુષ્યંતભાઈ પટેલ વડોદરા ખાતે આકાર લઈ રહેલા સરદારધામ સંકુલના નામકરણ દાતા તરીકે રૂ. ૧૧ કરોડનું દાન આપશે તેવી જાહેરાત સરદારધામના પ્રમુખ સેવકશ્રી ગગજીભાઈ સુતરિયાએ કરી. શ્રી દુષ્યંતભાઈની સેવાને બિરદાવતા સમગ્ર શ્રોતાગણે પોતાના સ્થાનેથી ઊભા થઈ જોરદાર તાળીનાદ અને 'જય સરદાર'ના નારાથી તેઓશ્રીને બિરદાવ્યા અને તેઓશ્રીનું સન્માન કરવામાં આવ્યું.

આજના કાર્યક્રમના મુખ્ય અતિથિશ્રી દુષ્યંતભાઈએ પોતાના પ્રેરક પ્રવચનમાં વિદ્યાર્થીઓના જીવનમાં સફળતાના પાઠો શીખવ્યા. તેમના સરળ અને સાદગીભર્યા જીવન તેમજ તેવી જ સાહજિક પરંતુ પ્રભાવક વાણીથી વિદ્યાર્થીઓ પ્રેરિત થયા. ત્યારબાદ સરદારધામની હોસ્ટેલમાં રહેતા વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થિનીઓએ પોતાના અભ્યાસની વ્યસ્તતા વચ્ચેથી સમય કાઢી ખંતપૂર્વક તૈયાર કરેલ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ રજૂ કર્યો. કાર્યક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓએ દેશભક્તિના ગીતો, સંવાદ, નાટક વિગેરે રજૂ કર્યા.

સરદારધામ ભવનમાં પ્રથમ વખત ઉજવાઈ રહેલા સ્વાતંત્ર્યદિનની ઉજવણી ભવ્ય રીતે થઈ. સરદાર સાહેબ આગળ ફરકતો રાષ્ટ્ર ધ્વજ સૌના હૈયામાં દેશપ્રેમ જગાવતો હતો. આ રાષ્ટ્રપર્વના દિવસે સરદાર પટેલ રીંગ રોડ ઉપરથી પસાર થતા લોકો પણ બે ઘડી થંભી જઈ મહાપુરુષ સરદાર પટેલને વંદન કરતા હતા.

અધિવેશનની વ્યવસ્થા અને સરદાર

રાજમોહન ગાંધી
જાણીતા રાજનીતિજ્ઞ અને ગાંધીજીના પૌત્ર

સન ૧૯૩૮ના ફેબ્રુઆરીમાં કોંગ્રેસ અધિવેશનની વ્યવસ્થા સરદાર હસ્તક હતી. આ માટે તેમણે બારડોલી તાલુકામાં તાપી નદીને કાંઠે આવેલા હરિપુરા ગામની પસંદગી કરી. હિંદુ અને મુસલમાન ગામલોકોએ કાઢી આપેલી પાંચસો એકર જમીનમાં ૭૫૦૦૦ સ્ત્રીઓ-પુરુષોની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી. અધિવેશનમાં ૫૦,૦૦૦ રૂપિયાથી વધારે ખર્ચ ન કરવો, તેવું ગાંધીજીએ કહ્યું, ત્યારે વલ્લભભાઈએ પાંચ લાખ રૂપિયા ખર્ચવાની તૈયારી બતાવી. રસ્તાઓ રીપેર કરવામાં આવ્યા, કામચલાઉ પુલ બાંધવામાં આવ્યો. ટ્રેક્ટરોથી જમીન સમથળ કરવામાં આવી. કન્ડેન્સ્ડ દૂધ અને ઘી બનાવી રાખવા માટે એક મહિના અગાઉ ૫૦૦ ગાયોને હરિપુરા લાવવામાં આવી. પાણીની ટાંકી, છાપખાનું અને બગીચો ઊભાં થઈ ગયાં. ઈસ્પિતાલ, બેંક, ટપાલ-તારખાતાની ઓફિસ, ટેલિફોન એક્સચેન્જ, બસ તથા બંબાખાતાની વ્યવસ્થા કરી લેવામાં આવી. આજુબાજુના ખેડૂતો અને મજૂરોને લાખેક રૂપિયાનું વેતન ચુકવવામાં આવ્યું. ગામડામાં ઊભા થયેલા આ શહેરને વલ્લભભાઈએ પોતાના ભાઈની યાદગીરીમાં વિઠ્ઠલનગર નામ આપ્યું.

શાંતિનિકેતનથી નંદલાલ બોઝ આવ્યા અને તેમણે આ સ્થળે બસો ચિત્રો દોર્યા. રવિશંકર રાવળ અને કનુ દેસાઈ જેવા ગુજરાતના કળાકારોએ પોતાનાં સર્જન આપ્યાં.

પ્રમુખ સુભાષ માટેની પર્ણકુટિ નદી પરના ઢોળાવ પર બાંધવામાં આવી. આ ઝૂંપડીમાંથી નદી અને વૃક્ષોનું સુંદર દ્રશ્ય દેખાતું હતું. મહાત્માજી અને કોંગ્રેસ કારોબારીના સભાસદોની ઝૂંપડીઓ આજુબાજુ બાંધવામાં આવી હતી. આજુબાજુથી ગામલોકો સંખ્યામાં આવ્યા અને માત્ર છ પૈસા (દસ નયા પૈસા) માં પેટભર ખાવાનું પામ્યા. રસોડાનું કામ અને સંડાસ-સફાઈનું કામ બે હજાર સ્વયંસેવકો સંભાળતા હતા. જવાહરલાલે કહ્યું કે "વલ્લભભાઈએ ભવ્ય નગર બાંધ્યું છે."

વિઠ્ઠલનગર પર રેતીના વંટોળિયા, ઠંડી અને વરસાદ તૂટી પડ્યાં, છતાં તંબુઓ અને વાંસનાં બાંધકામ અડીખમ ટકી રહ્યાં.પણ એક સ્વયંસેવક તાપીમાં પડીને ડૂબી મર્યો. આ સ્વયંસેવકની સ્મશાનયાત્રા વખતે મરનારના મિત્રો અને પંડિત નારાયણ મોરેશ્વર ખરેએ ગાયેલાં ભજનોથી વલ્લભભાઈ દ્રવી ઊઠ્યા. થોડા દિવસ પછી આ પંડિતજી ન્યુમોનિયાથી ગુજરી ગયા ત્યારે વલ્લભભાઈ ફરી વ્યથિત થયા. આ ભજનની પ્રથમ પંક્તિ – "મંગળ મંદિર ખોલો" તેમના પોતાના આખરી દિવસોમાં વલ્લભભાઈની જીભે રમતી હતી.

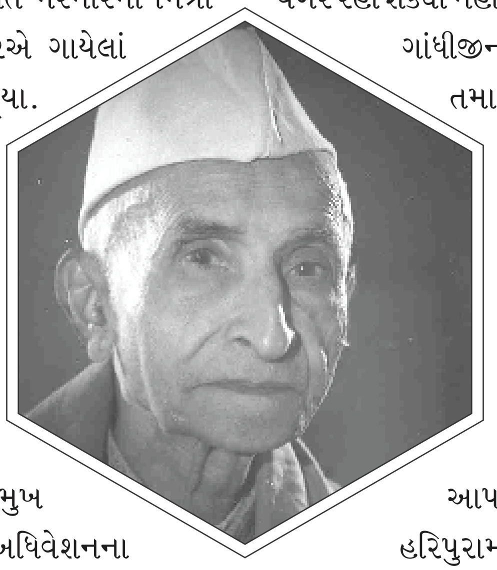

હરિપુરાના સર્જક અને કોંગ્રેસ પ્રમુખ વચ્ચેના સબંધોમાં ઘર્ષણ ન હતું અને અધિવેશનના ઠરાવો સર્વસંમતિથી મંજૂર કરવામાં આવ્યા. રાજાઓને પોતે જે યુગમાં જીવે છે તેને સમજવાની સલાહ આપવામાં આવી. તેમના પ્રજાજનોને કહેવામાં આવ્યું કે કોંગ્રેસીઓ "અંગત ધોરણે" તેમને દોરવણી આપવા તૈયાર છે. પણ કોંગ્રેસ અને દેશી રાજ્યો વચ્ચે સીધો સંઘર્ષ ટાળવાની નીતિનો પુનરુચ્ચાર કરવામાં આવ્યો. સરકાર પ્રત્યેની નીતિ પણ સ્પષ્ટ રીતે જાહેર કરવામાં આવી. હરિપુરામાં આપેલા એક પ્રવચનમાં વલ્લભભાઈએ કહ્યું:

માત્ર થોડા સુધારાઓ કરી નાખવા માટે આપણે હોદ્દા સ્વીકાર્યા નથી.આપણે હોદ્દા એટલા માટે સ્વીકાર્યા છે કે તેનાથી આપણે પૂર્ણ સ્વરાજના વિશાળ ધ્યેયને પહોંચી શકીએ. હોદ્દા-સ્વીકારથી આ આખરી ધ્યેય તરફ આગળ જવાની આપણી શક્તિ વધે તો ઠીક છે, પણ આનાથી આપણું ધ્યેય જોખમમાં આવી પડે છે તેવું લાગે, તો આપણે તાબડતોબ હોદ્દા છોડવા પડે.

વિરોધીઓને ટાળવા માટે વલ્લભભાઈએ ખાસ મહેનત કરી હતી. અધિવેશન અગાઉ બે મહિના પહેલાં તેમણે રાજેન્દ્રપ્રસાદને પત્ર લખ્યો હતોઃ "મુંબઈમાં નરીમાને સામ્યવાદીઓ જોડે હાથ મિલાવ્યા છે, પણ હજી ઉઘાડી રીતે આમ કર્યું નથી.... સમાજવાદીઓ જોર જમાવી રહ્યા છે. પ્રતિનિધિઓની પસંદગી વખતે ગાંધીવાદી વિરોધી હોય તે બધાને કાઢી નાખજો. હવે મક્કમ ધોરણ અપનાવવાનો સમય આવી ગયો લાગે છે." હરિપુરામાં સંઘર્ષ થયો નહીં, પણ સમાજવાદીઓ અને સરદાર એકબીજાને છંછેડ્યા વગર રહી શક્યા નહીં.

ગાંધીજીનો પટેલ પર પત્ર, ૨૦-૨-૩૮: તમારા આજના ભાષણ અંગે દેવદાસે ફરિયાદ કરી. પછી જયપ્રકાશ આવ્યા અને તેમણે આ બાબતમાં ઘણી વેદના ઠાલવી. તમારું ભાષણ વધારે પડતું કડક હતું, તેવું મને લાગે છે. તમે આ રીતે સમાજવાદીઓને તમારા પક્ષે જીતી શકશો નહીં .... ફટકાની સામે ફટકો મારવાનું આપણાથી કરાય નહીં.

હરિપુરામાં ગાંધીજી અને વલ્લભભાઈની સહાયથી પસંદ કરવામાં આવેલી સુભાષની કારોબારીમાં કોઈ સમાજવાદી હતો નહીં અગાઉની કારોબારીના સમાજવાદી સભ્ય અચ્યુત પટવર્ધન વલ્લભભાઈના વર્તનથી અતિશય પ્રભાવિત થયા. " હરિપુરામાં સરદાર મારી માતાને મળવા આવ્યા અને તેમની પૂરી દેખભાળ થાય છે કે, તેની પૂછપરછ કરી." બીજા સમાજવાદી આગેવાન મિનુ મસાણી પોતાને કોંગ્રેસ કારોબારીમાં લેવાશે તેવી અપેક્ષા સેવતા હતા. પોતે પડતા મુકાયા બાબતની ફરિયાદ તેમણે મહાત્માજીને કરી, ત્યારે ગાંધીજીએ કહ્યું કે "વલ્લભભાઈ કહેતા હતા કે તમે નરીમાનને ટેકો આપેલો." મસાણીએ ઈનકાર કર્યો, "હું નરીમાનની બાબતમાં હંમેશાં તટસ્થ રહ્યો છું." ગાંધીજીએ

ચકાસણી કરી ત્યારે નરીમાન તરફી હોવાનો આક્ષેપ વલ્લભભાઈએ પાછો ખેંચી લીધો.પણ ‘મસાણીની વરણી થાય તો મુંબઈમાં સદોબા પાટિલ નબળા પડે’ તેવું કારણ આપ્યું. વલ્લભભાઈનું “આ સાચું કારણ” મસાણીને જણાવીને ગાંધીજીએ ઉમેર્યું કે “સરદારના મનમાં તમારી સામે કશું નથી. તેમની જીભે કાંટા છે પણ તેઓ જેટલું ભસે છે તેટલું કરડતા નથી.”

હરિપુરામાં ગાંધીજીએ કહ્યું, “હું અને સરદાર એકબીજાથી બહુ નજીક છીએ. અમે એક જ છીએ, સરખી રીતે વિચારીએ છીએ અને સરખી રીતે વર્તીએ છીએ.”

કોંગ્રેસ પાર્લમેન્ટરી બોર્ડના અધ્યક્ષ તરીકે વલ્લભભાઈએ કોંગ્રેસની પ્રાંતિક સરકારો પર “મધ્યસ્થ” દેખરેખ રાખવાનું કામ બજાવ્યું. ધારાસભાની સત્તા પર કાપ મુકાતો હતો પણ તે અનિવાર્ય હતું. કોંગ્રેસના પ્રાંતિક એકમો અખિલ ભારતીય સ્તરની એક સંઘર્ષમય સંસ્થાના અંગ હતાં. અને તેથી મધ્યસ્થ સત્તા વગર ચાલે તેમ ન હતું. સરકારે પણ આ વાતની નોંધ લીધી અને વાઈસરોય લોર્ડ લિનલિથગોએ સન ૧૯૩૮ના ઉનાળામાં કહ્યું કે “વલ્લભભાઈનું મહત્વ સતત વધતું જાય છે.

સરકાર ભાગલા પડાવીને સત્તા સાચવવાની તરકીબ વાપરી શકે નહીં તે માટે વલ્લભભાઈએ આદેશ આપ્યો કે માત્ર મુખ્ય પ્રધાન જ ગવર્નરને મળી શકશે. બીજા નિયમમાં ફરમાવવામાં આવ્યું કે ગવર્નરો અથવા અંગ્રેજ અમલદારોના માનમાં યોજાયેલા સમારંભોમાં પ્રધાનો અથવા ધારાસભ્યો હાજરી આપી શકશે નહીં. વલ્લભભાઈએ સ્પષ્ટતા કરી કે આમાં કશી તોછડાઈ નથી, પણ કોંગ્રેસે તેની શુદ્ધતા જાળવી રાખવી જરૂરી છે. હોદ્દા-સ્વીકારને પરિણામે સત્તાલાલસા જાગે નહીં તે માટે ટોચમર્યાદા ઠરાવવામાં આવી. કોઈ પણ પ્રધાન મહિને રૂ. ૫૦૦/- થી વધારે પગાર અને રૂ. ૨૫૦/- થી વધારે વાહનભથ્થું મેળવી શકે નહીં.

ગાંધીજીના શબ્દોમાં કહીએ તો પ્રધાનમંડળો “અંગ્રેજ સરકાર અને કોંગ્રેસ વચ્ચેના વણલખ્યા કરાર હતાં.... સજ્જનોનો કોલ હતો કે બંને પક્ષ ખેલદિલીપૂર્વક વર્તશે.”

ઓરિસ્સામાં કોંગ્રેસ પ્રધાનોના હાથ તળે કામ કરનાર અધિકારી એકાએક તેમનો ઉપરી થઈ બેસે તે વલ્લભભાઈએ ઓરિસ્સાના પ્રધાનમંડળને આપી. ગાંધીજીએ સરદારની વાતને ટેકો આપ્યો, “આવી નિમણૂકને પડકાર ફેંક્યા વગર કોંગ્રેસ ચલાવી લઈ શકે નહીં.” હ્યુબેકે રજાની અરજી પાછી ખેંચી લીધી અને ઓરિસ્સાનો ઉનાળો સહન કરી લેવાની તૈયારી કરી.

રાજકીય હિંસાખોરી માટે સજા પામેલા ઉત્તર પ્રદેશ અને બિહારના કેટલાક કેદીઓની બાબતમાં સરકારે દાખવેલા વલણના પરિણામે વલ્લભભાઈ નારાજ થયા હતા.

હિંસાખોરીમાંથી પોતાનો વિશ્વાસ ઊઠી ગયો છે તેવી કેદીઓની જાહેરાત સ્વીકારી લઈને, આ બંને પ્રાંતોની કોંગ્રેસી સરકારોએ તેમને છોડી મૂકવાનો આદેશ આપ્યો હતો. પણ ગર્વનરો વચ્ચે પડ્યા હતા. વલ્લભભાઈએ તેમને કડક બનાવવાની મહેનત કરી. ‘‘(પંત) શા માટે આનો વિરોધ કરીને હિંમતભર્યું પગલું ભરતા નથી?’’ તેવી ટીકા વલ્લભભાઈએ કરી. તે પછી અને ગાંધીજીએ પણ આવી જ સલાહ આપ્યા પછી પંતે પ્રધાનમંડળનું રાજીનામું આપ્યું. બિહારના મુખ્ય પ્રધાન શ્રીકૃષ્ણ સિંહાએ પણ તેમનું અનુસરણ કર્યું.

સરકાર મૂંઝવણમાં પડી. કોંગ્રેસ જોડે સંબંધ તોડવાની તેની ઈચ્છા ન હતી. પણ કોંગેસને તાબે થવાની પણ તેની તૈયારી ન હતી. રાજીનામાનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો નહીં અને લખનૌ – દિલ્હી વચ્ચે, દિલ્હી અને પટણા વચ્ચે, દિલ્હી અને લંડન વચ્ચે તાર – સંદેશાઓની દોડાદોડ ચાલી. સરકાર વિચારણા ચલાવી રહી હતી. ભારતમંત્રી ઝેટલેન્ડનો અભિપ્રાય એવો હતો કે આ કેદીઓને છોડવામાં સમાયેલું જોખમ એટલું મોટું ન હતું કે ‘‘ ગંભીર બંધારણીય કટોકટી પેદા કરવી પડે.’’ ગાંધીજીએ નરમ વલણ અપનાવ્યું: ‘‘ આ કેદીઓ અંગે પુનર્વિચારણા કરવામાં પ્રધાનોની સત્તા ખૂંચવી લેવાનો ઈરાદો ન હતો, તેવી બાંયધરી આપવાની ગવર્નરોને છૂટ આપવામાં આવે, તો આ કટોકટી નિવારી શકાય છે.’’ બીજે દિવસે આવી ખાતરી આપવામાં આવી. કેદીઓને છોડવામાં આવ્યા.

કોંગ્રેસ પાર્લમેન્ટરી બોર્ડના અધ્યક્ષ હોવા ઉપરાંત મુંબઈ, મદ્રાસ, મધ્ય પ્રાંત અને સિંધ પ્રાંતમાં કોંગ્રેસની સંસદીય પ્રવૃત્તિઓ પર વલ્લભભાઈનો સીધો અંકુશ હતો. બોર્ડમાં વલ્લભભાઈના અન્ય સાથીઓ રાજેન્દ્રપ્રસાદ બિહાર, ઓરિસ્સા અને આસામ સંભાળતા હતા. ઉત્તર પ્રદેશ, બંગાળ, પંજાબ અને વાયવ્ય સરહદના પ્રાંત આઝાદને સોંપાયા હતા. મદ્રાસની બાબતમાં તો મુખ્ય પ્રધાન તરીકે રાજાજીની વરણી થઈ, તે સાથે વલ્લભભાઈનું કામ પૂરું થઇ ગયું અને દક્ષિણ પ્રાંતનો વહીવટ પોતાની મરજી મુજબ ચલાવવાની છૂટ રાજાજીને આપવામાં આવી.મહેસૂલ પ્રધાન મોરારજીભાઈના શબ્દોમાં કહીએ તો વલ્લભભાઈ ‘‘ સિદ્ધાંતો અને યોગ્ય કાર્યપદ્ધતિઓ’’ અંગે માર્ગદર્શન આપતા હતા, પણ ‘‘રોજબરોજના કામકાજમાં કદી માથું મારતા નહીં.’’

વલ્લભભાઈના મત પ્રમાણે મુંબઈ સરકારની સૌથી પહેલી ફરજ ગુજરાતના ખેડૂતો પ્રત્યે હતી. ત્રીસીની શરૂઆતમાં અસહકારની લડતમાં આ ખેડૂતોની જમીનો જપ્ત કરીને વેચી નાખવામાં આવી હતી. સન ૧૯૩૮માં મુંબઈ સરકારે કાયદો ઘડીને આ બહાદુર ખેડૂતોને આપેલા વલ્લભભાઈના વચનની પરિપૂર્તિ કરી. જમીનો પાછી મળી તેનો ઉત્સવ રાસમાં ઊજવાશે તેવી ખબર આશાભાઈ પટેલ પાસેથી મળી ત્યારે આસાએશ અનુભવવા છતાં વ્યવહારુ વલ્લભભાઈએ લખ્યું, ‘‘ સરકારી જાહેરાતમાં કોઈની જમીન રહી જતી હોય તો શોધી કાઢીને મને જણાવજો.’’ મુંબઈ સરકારને મોકલેલા સંદેશામાં વલ્લભભાઈની શુદ્ધ રાષ્ટ્રનિષ્ઠા દેખાઈ આવે છે. મુંબઈની એક શાળામાં હેડમાસ્તર તરીકે એક અંગ્રેજની નિમણૂક કરવામાં આવી, ત્યારે વલ્લભભાઈ નારાજ થયા. ગુજરાતના ઘણા વિસ્તારમાં વીજળી પહોંચાડવાનો કાર્યક્રમ હાથ ધરવામાં આવ્યો ત્યારે વલ્લભભાઈએ ફરી વખત ગુસ્સો ઠાલવ્યો: ‘‘આ કામનું લાઈસન્સ પરદેશી પેઢીને આપવામાં આવે તો તે કોંગ્રેસ સરકાર માટે શરમજનક વાત ગણાવી જોઈએ.’’ છેવટે આ લાઈસન્સ પરદેશી પેઢીને આપવામાં આવે તો તે કોંગ્રેસ સરકાર માટે શરમજનક વાત ગણાવી જોઈએ.’’ છેવટે આ લાઈસન્સ દેશી પેઢીને અપાયું. સિંધમાં સત્તા કોંગ્રેસના હાથમાં ન હતી. પ્રધાનમંડળનાં કાર્યોના ગુણદોષ અનુસાર પ્રતિભાવ આપવાની સૂચના કોંગ્રેસી ધારાસભ્યોને આપવામાં આવી.

સુધા મૂર્તિ
ચેરપર્સન, ઈન્ફોસિસ ફાઉન્ડેશન, બેંગલુરૂ

ભાવાનુવાદ
સોનલ મોદી

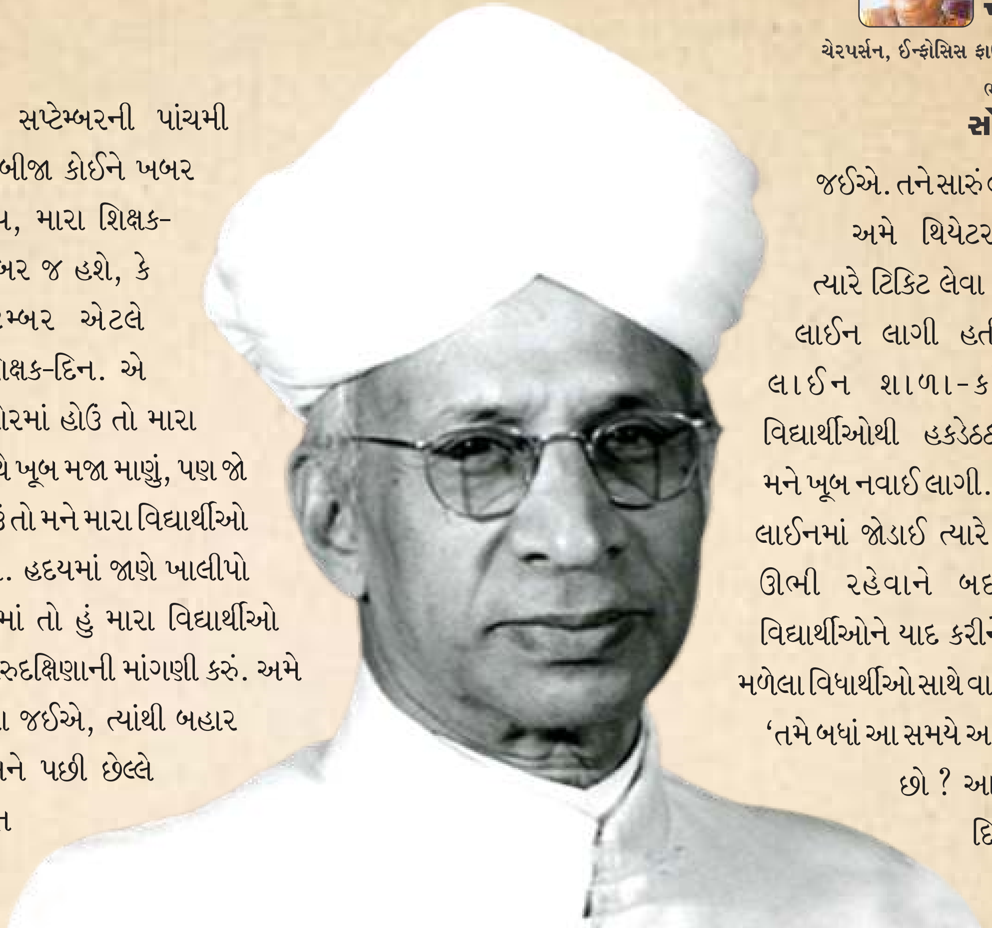

મારા શિક્ષક મિત્રોને

એ દિવસે સપ્ટેમ્બરની પાંચમી તારીખ હતી. બીજા કોઈને ખબર હોય કે ન હોય, મારા શિક્ષક-મિત્રોને તો ખબર જ હશે, કે પાંચમી સપ્ટેમ્બર એટલે ટીચર્સ-ડે – શિક્ષક-દિન. એ દિવસે હું બેંગ્લોરમાં હોઉં તો મારા વિદ્યાર્થીઓ સાથે ખૂબ મજા માણું, પણ જો બહારગામ હોઉં તો મને મારા વિદ્યાર્થીઓ ખૂબ યાદ આવે. હૃદયમાં જાણે ખાલીપો લાગે. બેંગ્લોરમાં તો હું મારા વિદ્યાર્થીઓ પાસે હક્કથી ગુરુદક્ષિણાની માંગણી કરું. અમે બધાં જોડે ફરવા જઈએ, ત્યાંથી બહાર લંચ કરીએ અને પછી છેલ્લે મારી અત્યંત પ્રિય પ્રવૃત્તિ એટલે કે નવી હિન્દી ફિલ્મ. આ આખીયે પ્રવૃત્તિમાં પૈસાનું મહત્વ નથી, પરંતુ મારા વિદ્યાર્થીઓ મને યાદ કરીને, તેમનામાંની એક ગણીને, જે લાગણી બતાવે તે જ મારા અંતઃકરણને સ્પર્શી જાય છે.

કદાચ તેમાંના કેટલાંય કાલે ઊઠીને લખપતિ થઈ જશે, વિદેશોમાં સ્થાઈ થશે, અલગ-અલગ ઘોંસલા બનાવીને ઠરીઠામ થશે, પણ અંતરના એક ખૂણે અમારા સંબંધોની ભીની યાદો સંઘરી રાખશે. પ્રેમ-લાગણી અને એકમેક પ્રત્યેની સદ્દભાવનાના તાણાવાણાથી અમે સહુ હરહંમેશ ગૂંથાયેલાં રહીશું.

ગયા વર્ષે 'ટીચર્સ ડે' ને દિવસે હું બહારગામ હતી. મારા હૃદયે ખાલીપો ચડી ગયો હતો. કંઈ ગમતું ન હતું. મારી એક મિત્ર મારી દશા સમજી ગઈ. મને કહે, 'ચાલ, પિક્ચર જોવા જઈએ. તને સારું લાગશે.'

અમે થિયેટર પહોંચ્યાં ત્યારે ટિકિટ લેવા માટે લાંબી લાઈન લાગી હતી. આખી લાઈન શાળા-કૉલેજના વિદ્યાર્થીઓથી હકડેઠઠ ભરેલી. મને ખૂબ નવાઈ લાગી. મારી મિત્ર લાઈનમાં જોડાઈ ત્યારે હું એકલી ઊભી રહેવાને બદલે મારા વિદ્યાર્થીઓને યાદ કરીને ત્યાં ટોળે મળેલા વિધાર્થીઓ સાથે વાતે વળગી. 'તમે બધાં આ સમયે અહીં કેમ ફરો છો ? આજે શિક્ષક-દિન નિમિત્તે તમારી શાળામાં કોઈ કાર્યક્રમ નથી?'

એક છોકરી કહે, 'શિક્ષક-દિન હોય તેથી શું ફરક પડે ? અમને તો રજા મળી ગઈ છે. વળી આજે શનિવાર છે એટલે સારું થયું. બે રજા સામટી મળી ગઈ.'

મેં કહ્યું 'તો તમારી શાળામાં શિક્ષક-દિન ઉજવાતો નથી ? તમને બધાંને ખબર છે ખરી, કે પાંચમી સપ્ટેમ્બરને "ટીચર્સ-ડે" તરીકે કેમ ઊજવવામાં આવે છે?'

બીજી બટકબોલી વિદ્યાર્થિની કહે, 'સ્કૂલમાં કોઈ ઉત્સવ હશે એમાં અમારે કેટલા ટકા ? રોજ એના એ શિક્ષકોના મોં અમારે તો જોવાના હોય. રજાને દિવસે પાછાં એમનાં ડાચાં જોવા ક્યાં લાંબા થવું ?'

હવે મારાથી ન રહેવાયું, મારામાં રહેલો શિક્ષકનો આત્મા જાગૃત થઇ ઊઠ્યો. મેં નક્કી કર્યું કે મારે આ વિદ્યાર્થીઓને કંઇક

પાઠ તો ભણાવવો જ પડશે. મેં કહ્યું, 'હજી ''શો'' શરૂ થવાને વાર છે, તો આપણે થોડી વાતો કરીશું? મને કહો તો, ચૌદમી નવેમ્બર, બીજી ઑક્ટોમ્બર, પંદરમી ઑગસ્ટ અને છવ્વીસમી જાન્યુઆરીનું શું મહત્વ છે?'

'આ ચારેય દિવસોએ રજા હોય છે, બીજું શું ?' એક વિધાર્થીએ હળવા હૈયે કહ્યું.

એક ચશ્માંવાળી છોકરી કહે, 'બીજી ઑક્ટોબરે તો ગાંધી જન્મ જયંતી હોય છે ને!'

મેં કહ્યું, 'સરસ. તને આ એક જ તારીખ કેવી રીતે યાદ રહી ગઈ?'

'બહેન, મારી બર્થ-ડે પણ એ જ દિવસે છે. મારા દાદા સ્વાતંત્ર્ય-સેનાની હતા. તેમણે જ મારું નામ ''મોહિની'' પાડ્યું હતું. ગાંધીજીના ''મોહનદાસ'' નામને અનુરૂપ.'

'અરે વાહ, તને તારું નામ ગમે છે, મોહિની?'

'ના, રે, કેટલું ''ઓલ્ડ ફેશન્ડ'' છે! જાણે જૂના જમાનાની એક્ટ્રેસનું ન હોય! મેં તો બધે ''મોનિકા'' નામ જ લખાવ્યું છે.'

બીજી એક છોકરી કહે, 'મને પંદરમી ઑગસ્ટ અને છવ્વીસમી જાન્યુઆરીની પણ ખબર છે. એક આપણો સ્વાતંત્ર્ય દિન છે. બીજો પણ કંઇક આઝાદી સાથે જ સંકળાયેલો દિવસ છે, ખરું ને?'

અરેરે આટલું બધું અજ્ઞાન! કંઈ વાંધો નહી. હજુ તો સમય છે. હું વિધાર્થીઓ સાથે જ ઊભી રહી.

'ચાલો, કોઈ મને કહી શકશે કે આપણને આઝાદી કઈ સાલમાં મળી હતી?' મારા આ પ્રશ્નને કારણે વિધાર્થીમાં ગંભીર ચર્ચા ચાલુ થઇ ગઈ. એક જણ કહે ૧૯૫૦માં, બીજો કહે ૧૯૪૨માં, ના ના. ૧૯૪૭. જોકે, ૧૯૪૨ના અભિપ્રાયવાળા ઘણાં હતાં. કારણ બહુ જોરદાર હતું. એ સહુએ '૧૯૪૨ – એ લવ સ્ટોરી' ફિલ્મ જોઈ હતી.

મેં પૂછ્યું, 'ભારતના રાષ્ટ્રપતિ અને સાથે સાથે મહાન શિક્ષક કોણ હતા, તમને ખ્યાલ છે?'

બધાં સમૂહમાં બોલી ઊઠ્યા, 'તે તો ખબર જ હોય ને! શ્રી અબ્દુલ કલામ.'

મેં કહ્યું, 'તેઓ તો વૈજ્ઞાનિક છે. હું તેમના પહેલાં થઇ ગયેલા રાષ્ટ્રપતિઓમાંથી એકની વાત કરી રહી છું. તમે જાણો છો.?'

બધાં વિધાર્થીઓ બાઘા-ચકવાની માફક મારી સામે મોં વકાસીને જોઈ રહ્યાં.

'પ્રિય વિધાર્થીઓ, તમે ડૉ. સર્વપલ્લી રાધાક્રિષ્નનનું નામ ક્યારેય સાંભળ્યું છે?'

એક રૂપાળી છોકરી કહે, 'મેં તો તેમની આરસની મૂર્તિઓ પણ જોઈ છે, હું મારાં પપ્પા-મમ્મી સાથે હરેક્રિષ્ના ટેમ્પલમાં ગઈ હતીને ત્યાં.'

બીજી કહે, 'રાધાક્રિષ્નન્ એટલે એક આગવા પ્રેમનું

પ્રતીક. રાધા તો શ્રીક્રિષ્ના કરતાં ઉંમરમાં મોટાં હતાં, પરંતુ તેમને પ્રેમ એટલો ઊંડો હતો કે શ્રીકૃષ્ણનાં માતાને પણ તેની સામે વાંધો ન હતો.'

હવે તો હદ થઇ ગઈ. આ વિદ્યાર્થીઓને મન રાધાક્રિષ્નન્ નો એક જ અર્થ હતો. શાશ્વત પ્રેમ.

મેં કહ્યું, 'ડૉ. સર્વપલ્લી રાધાક્રિષ્નન્ એક મહાન ફિલસૂફ અને ઉત્તમ શિક્ષક હતા. તેમણે કલકત્તા, બનારસ અને માયસોરમાં વર્ષો સુધી શિક્ષણકાર્ય કર્યું હતું. જયારે કોઈ કારણસર તેમને માયસોર છોડવાની વેળા આવી, ત્યારે સ્ટેશન સુધી તેમની ઘોડાગાડી, વિદ્યાર્થીઓએ ઘોડાની જગ્યાએ જોતરાઈને ખેંચી હતી. તેઓ એટલું સરસ ભણાવતા કે બીજી કૉલેજના વિદ્યાર્થીઓ પણ તેમનો પિરિયડ ભરવા, તેમની અસ્ખલિત વાણી તથા અગાઢ જ્ઞાનનો લાભ લેવા આવી પહોંચતા.વિષય ગમે તે હોય, તેમનો ક્લાસ ભરવો એ જ એક જીવનભરનો લહાવો બની રેહતો. મહામૂલું સંભારણું. જે જે કૉલેજોમાં તેમણે ભણાવ્યું, ત્યાં હંમેશાં શ્રેષ્ઠ શિક્ષકનું બિરુદ તેમણે જ જાળવી રાખ્યું. પછી તો તેઓ ભારતના રાષ્ટ્રપતિ પણ થયા. શિક્ષક તરીકેની તેમની શ્રેષ્ઠતાની હંમેશની યાદગીરીરૂપે તેમની જન્મજયંતી એટલે કે પાંચમી સપ્ટેમ્બરને "ટીચર્સ-ડે" તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યો છે.તેમનાં વિષે ઘણાં પુસ્તકો મળે છે. ઈન્ટરનેટ ઉપર પણ ચેટિંગમાંથી ક્યારેક સમય મળે તો તમે બધાં જરૂર એ મહાન વિભૂતિ વિષે થોડું વાંચજો.'

વિદ્યાર્થીઓ થોડા શરમાઈ ગયાં સાચું કહું તો મને પણ થોડું ખરાબ લાગ્યું. આમાં ફક્ત આ યુવાન વિદ્યાર્થીઓનો વાંક હતો ? મને તો મારી આખીએ શિક્ષક-જમાતનો વધુ વાંક દેખાય છે. આપણે બાળકોને રજા તો આપી દઈએ છીએ, પણ ભાગ્યે જ એ રજા પાછળનું કારણ કહેવાની તસ્દી લઈએ છીએ. ઘણી શાળાઓમાં આવા દિવસે ચડેલા મોઢાવાળા એના એ શિક્ષકો એકાદ બોરિંગ ભાષણ ફટકારી દે છે. આપણે શિક્ષકો જ રજા પર ઊતરી જઈએ છીએ. બાળકો આ દિવસની રાહ જુએ, તેને હંમેશ માટે યાદ રાખે તેવા પ્રયત્ન કોઈ શાળા કે શિક્ષક તરફથી થતાં નથી. આવા સપરમા દિવસે વૃક્ષારોપણ કરી શકાય, શિક્ષકો વિદ્યાર્થીઓ સાથે પિકનિક પર જઈ શકે. શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓના સંબંધો સુધરે તેવી અનેક પ્રવૃત્તિઓ છે. શિક્ષક તરીકે આજે આ કહેતાં મને શરમ આવે છે કે આપણે જ આવા દિવસોને યાદગાર બનાવવા માટે શ્રમ નથી કરતાં અને પછી વિદ્યાર્થીઓ આપણને માન ન આપે, આપણાં નામો પાડે, ત્યારે તેમની ફરિયાદ કરવા પ્રિન્સિપાલ પાસે દોડીએ છીએ. બાળકો ભાષણોથી ક્યારેય નથી શીખતા, દ્રષ્ટાંતથી શીખે છે. શિક્ષકો મહેનતુ હશે તો બાળકો જરૂર મહેનતુ થશે. ચાલો, ઉપદેશ આપવાને બદલે જીવી જાણીએ.

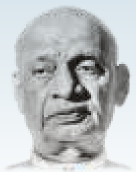

સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

તમામ ઔદ્યોગિક-વેપારી મિત્રો માટે સોનેરી અવસર

GPBS (ગ્લોબલ પાટીદાર બિઝનેસ સમિટ-૨૦૧૮/૨૦૨૦) ની ભવ્ય સફળતા બાદ સમાજના પ્રથમ હરોળના ૧૦૦૦૦ તેમજ ૧૫૦૦૦ જેટલાં નાના - મધ્યમ બિઝનેસમેન, સમાજના વિવિધ પ્રોફેશનલ અંગો અને સરદારધામ યુવા તેજ-તેજસ્વીની (૧ લાખ સંગઠન) મળીને લાખો લોકો સુધી આપની કંપનીની પ્રોડક્ટના માર્કેટિંગ, બ્રાન્ડિંગ અને લોન્ચિંગ માટેનું ઉત્તમ પ્લેટફોર્મ એટલે "સરદારધામ-એક વિચાર" ઇ-મેગેઝિન.

તો આવો મિત્રો...સાંપ્રત પરિસ્થિતિ તેમજ આજના ટેકનોલોજીના યુગમાં સમયની સાથે તાલ મિલાવવા **પરવડે તેવા જાહેરાતના નવા દર** સાથેના અજોડ માધ્યમ એવા "સરદારધામ-એક વિચાર" ઇ-મેગેઝિનમાં જાહેરાત આપી સરદારધામ વેબસાઈટ – સોશિયલ મીડિયા, ફેસબુકના માધ્યમથી આપણાં બિઝનેસનો બહોળો પ્રચાર કરી સફળતાના શિખરો સર કરીએ...જય સરદાર...

"સરદારધામ-એક વિચાર" - ઇ-મેગેઝિન માટે જાહેરાતના નવા દર

જાહેરાતના દર (તારીખ :- ૦૧-૦૮-૨૦ થી લાગુ)

વાર્ષિક (માસિક કુલ-૧૨ અંક)

બીજું ટાઇટલ (અંદરનું) રૂા. ૧,૦૦,૦૦૦/- A-4 સાઇઝ GST INCL.

ત્રીજું ટાઇટલ (અંદરનું) રૂા. ૭૫,૦૦૦/- A-4 સાઇઝ GST INCL.

ચોથું ટાઇટલ (બહારનું) રૂા. ૬૦,૦૦૦/- A-4 સાઇઝ GST INCL.

મેગેઝિનની અંદરના કોઈપણ એક ક્વાર્ટર પેજ માટે રૂા.૧૫,૦૦૦/- એ-૪ સાઇઝનું ક્વાર્ટર પેજ GST INCL.

મેગેઝિનની અંદરના કોઈપણ એક હાફ પેજ માટે રૂા.૨૫,૦૦૦/- A-4 સાઇઝનું હાફ પેજ GST INCL.

મેગેઝિનની અંદરના કોઈપણ એક ફુલ પેજ માટે રૂા.૫૦,૦૦૦/- A-4 સાઇઝ GST INCL.

મેગેઝિનમાં ઓછામાં ઓછા ૧ વર્ષ માટે જાહેરાત આપવી જરૂરી છે.

મેગેઝિનમાં આપની કંપનીની જાહેરાત માટે ડિઝાઇન આપના તરફથી આપવાની રહેશે.

૧ વર્ષની જાહેરાતની રકમનો ચેક અને ડિઝાઇન એડવાન્સમાં એક સાથે મોકલી આપવાના રહેશે.

મેગેઝિનમાં જાહેરાત માટે કે અન્ય કોઇ માહિતી માટે ૯૮૭૯૯૯૪૯૬૭ / ૭૫૭૫૦૦૧૫૯૬ પર સંપર્ક કરવો.

સરદારધામ, વૈષ્ણોદેવી સર્કલ,
એસ.પી.રીંગ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧

/Sardardham1 • /sardardham_ • www.sardardham.org • info.sardardham@gmail.com
+91 7575001548 • @sardardham_ • Sardardham_Info • /Sardardham

સ્વામી સચ્ચિદાનંદ
દેશના આધુનિક અને વ્યવહારિક આવિષ્કારોને સમર્થન આપતા સંત

લાગણીઓ

માણસમાં લાગણીઓ સહસ્ત્રમુખી છે.રાગ, દ્રેષ, ઈર્ષ્યા, અસૂયા વગેરે અનેક મુખોથી તે પ્રગટતી રહે છે. લાગણીઓ એક પ્રકારની ઈચ્છાઓ જ છે. પણ તે માત્ર સામાન્ય ઈચ્છાઓ નથી. પણ તીવ્ર ઈચ્છાઓ હોય છે. આવી તીવ્ર ઈચ્છાઓ જ્યારે પૂરી નથી કરી શકાતી ત્યારે માણસ દુઃખી થાય છે. કેટલાક લોકોએ આવી તીવ્ર ઈચ્છાઓનો નાશ કરી નાખવાનું કહ્યું છે. ઈચ્છાનાશથી જ માણસ દુઃખમુક્ત થઈ શકે છે, તેવું તેમનું કથન છે. જેમ કુદરતી આવેગોનો મૂળમાંથી સદંતર નાશ કરી શકાતો નથી, તેમ ઈચ્છા-લાગણીઓનો પણ મૂળમાંથી સદંતર નાશ કરી શકાતો નથી. આવી સાધના કરનારા હારી જતા હોય છે, થાકી જતા હોય છે. જો પૂરી પ્રજા ઈચ્છાનાશના રવાડે ચઢે તો તે નમાલી પ્રજા હોય છે, કારણ કે મહાત્વાકાંક્ષા વિનાની એ પ્રજા કોલંબસ, વાસ્કો-દ-ગામા કે સિકંદર જેવા સાહસી ભડવીરોને ઉત્પન્ન નથી કરી શકતી. ભારતમાં જો આવા સાહસી ભડવીરો પેદા ન થયા હોય તો તેનું કારણ આ 'ઈચ્છાનાશ'વાળું પલાયનવાદી અધ્યાત્મ પણ છે.

ખરેખર તો આવી અધૂરી લાગણીઓનાં દુઃખોથી બચવાનો ઉપાય છે – ખોટી અને ખરાબ લાગણીઓની જગ્યાએ શુભેચ્છાઓ વિકસાવવી તે. શુભ લાગણીઓથી માણસ સુખી થાય છે તેથી તે લાગણીઓ વિકસાવવી. 'સૌનું ભલું થાઓ' એવી વૃત્તિ સત્સંગથી આવે છે. એટલે સત્સંગ કરવો અને કુસંગથી

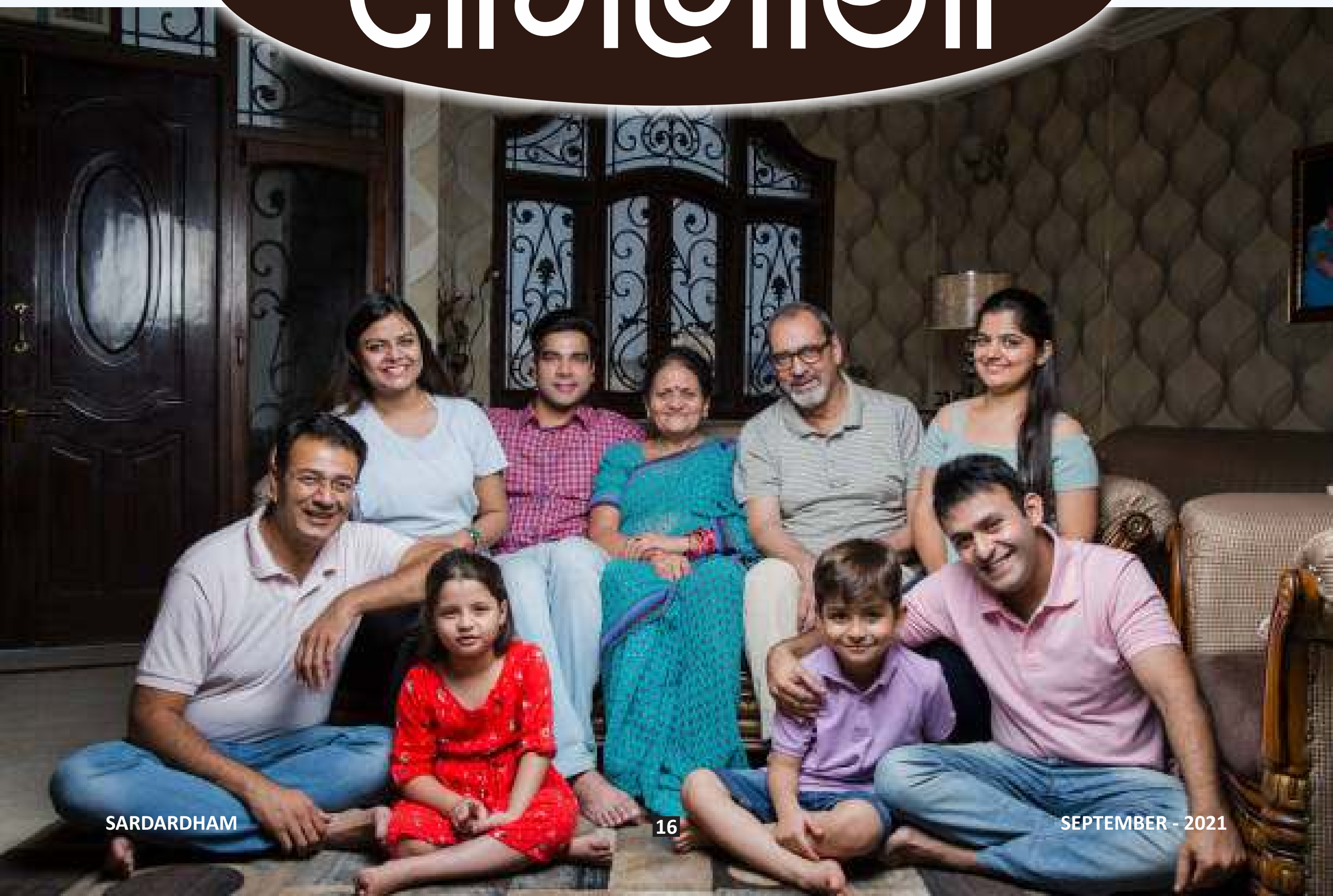

મુક્ત થવું. લાગણીહીનતા શક્ય નથી. ઉત્તમ પણ નથી. પતિ-પત્ની-પિતા-પુત્ર, ભાઇ-ભાઇ, ભાઇ-બહેન, માતા-પુત્ર, મિત્ર-મિત્ર વગેરેમાં લાગણીહીનતા હોય તો તેને અધ્યાત્મ ન કહેવાય. જો અધ્યાત્મ આવું હોય તો તે નીરસ અને જડતાભર્યું જ કહેવાય. આવી જ રીતે પોતાના રાષ્ટ્ર માટે કે સર્વોચ્ચ માન્ય મહાપુરુષો પ્રત્યે પણ જો લાગણીઓ ન હોય તો વ્યક્તિ અને પ્રજા મહાન ન થઈ શકે.

લાગણીઓના બીજા પક્ષનો વિચાર કરીએ. જો લાગણીઓ અતિરેકપૂર્ણ હોય, બીજાની લાગણીઓને ઠેસ પહોંચાડનારી હોય કે તીવ્ર દ્વેષ-વેર-ભાવનાથી ભરેલી હોય તો આવી લાગણીઓ સ્વ-પર બન્નેને દુઃખ પહોંચાડનારી થઈ શકે છે.

એટલે અધૂરી લાગણીઓનાં દુઃખોને દૂર કરવા માટે જરૂરી છે કે માણસે જે કાંઇ શક્ય હોય તેની જ લાગણીઓ કરે, અશક્યની ન કરે. શક્યમાં પણ જે લાગણીઓ પૂરી ન કરી શકાય તેના માટે ધીરજપૂર્વક પ્રયત્ન કરતો રહે. પ્રયત્નો સફળ ન થાય તો સંતોષ માને. બધાની બધી લાગણીઓ સર્વાંશમાં પૂરી થતી નથી હોતી. આવી જ રીતે પોતાને ઇષ્ટ લાગતી વસ્તુની પ્રાપ્તિ ન થાય તોપણ માણસ દુઃખી થાય છે અને અનિષ્ટની પ્રાપ્તિ થાય તોપણ દુઃખી થાય છે. આપણે સૌએ એમ માનીને જ જીવન જીવવાનું છે કે હજારો પ્રયત્નો કરીને પણ ઇષ્ટ અને અનિષ્ટની અપ્રાપ્તિથી અને પ્રાપ્તિથી બચી શકાતું નથી, એટલે પૂરા પુરુષાર્થ પછી જે કાંઇ સ્થિતિ હોય તેને સહન કરી લેવી.

ઇષ્ટ અને અનિષ્ટમાં ઘણુંબધું આવી જાય છે, તેમ છતાં તેનો થોડો વિસ્તાર કરીએ. માનો કે શરીર બીમાર રહે છે. વારંવાર કોઈ ને કોઈ રોગ લાગુ પડ્યો છે. તેનાથી માણસ દુઃખી થાય છે. તેને 'આરોગ્યસુખ' પ્રાપ્ત નથી. આવા દુઃખને દૂર કરવાનો ઉપાય એ છે કે તે સંયમમાં રહી યથાયોગ્ય ઔષધની સાથે તથ્ય-પથ્યનું સેવન કરે. રોગો પૂર્વનાં કર્મે નથી આવતા પણ રસાયણોથી બનેલા શરીરમાં રસાયણોની ન્યૂનાધિકતાથી આવે છે અથવા સૂક્ષ્મ જંતુઓથી આવે છે. જે કારણથી રોગો આવ્યા હોય તે કારણને દૂર કરવામાં આવે તો ઘણા રોગો મટી શકે છે, માણસ આરોગ્યવાન થઈ શકે છે. સતત બીમાર રહેવું એ અધ્યાત્મની નિશાની ન કહેવાય. મારી દ્રષ્ટિએ સારું સ્વાસ્થ્ય પણ અધ્યાત્મનું અંગ ગણાવું જોઇએ. કેટલાક લોકો એવું માને છે અને બીજાને પણ એવું ઠસાવે છે કે રોગો શરીરને હોય, આત્માને નહિ. હું પોતે આત્મા છું અને શરીર સાથે મારે કંઇ લેવાદેવા નથી, એટલે શરીરના રોગોથી થનારાં દુઃખ મને થતાં નથી, હું તો સુખરૂપ છું વગેરે. આવું કથન બરાબર નથી. જીવાત્મા અને શરીર એકદમ અત્યંત ભિન્ન નથી, બન્ને એકબીજા સાથે વણાયેલાં છે. એટલે સુખ-દુઃખ માત્ર શરીરને નહિ, પણ શરીર સાથે જીવાત્માને થાય છે. મડદાને સુખ-દુઃખ ન હોય. શરીર અને ચેતના બન્ને મળીને સુખ-દુઃખ ભોગવે છે. એટલે યથાશક્ય ઉપાયો કરવા જરૂરી છે.

જેમ રોગોથી શરીર દુઃખી થાય છે અને આરોગ્યથી સુખી થાય છે, તેમ શરીરની સક્ષમતા કે વિકલાંગતાથી પણ માણસ દુઃખી થાય છે. માનો કે કોઇને દ્રષ્ટિ નથી. આ અંધ માણસ નેત્રહીનતાથી દુઃખી થાય છે. આવી રીતે કોઇને પગ નથી, હાથ નથી, વાચા નથી, કાન નથી, પૂરું મગજ નથી, વગેરે. દશ-એકાદશ ઇન્દ્રિયોમાંથી જે જે નથી હોતી, તેની અક્ષમતા જીવનમાં આવે છે. આ અક્ષમતાથી માણસ દુઃખી થાય છે. જીવનમાં જે-જે વસ્તુઓની જેટલા પ્રમાણમાં ક્ષમતાની જરૂર હોય તે-તે વસ્તુઓ તેટલા પ્રમાણમાં ન હોય તો તેવી અક્ષમતાથી માણસ દુઃખી થાય છે. નપુંસકતા પણ અક્ષમતા જ છે. આવા માણસો ભાગ્યે જ સુખી થઈ શકતા હોય છે. પૂર્ણ સક્ષમ શરીર જ સુખનું કારણ બની શકે છે. કોઇ પણ પ્રકારની અક્ષમતા સ્થાયી હોય અને તેને પ્રયત્નો કરવાથી પણ નિવારી શકાય તેમ ન હોય, તો તે-તે ક્ષેત્રોમાં સંતોષ અને સહનશક્તિ વધારવાથી તે-તે દુઃખોને હળવાં કરી શકાય છે. આ સમજણ કહેવાય અને તે પણ સત્સંગથી આવી શકે.

સુખી-દુઃખી થવામાં એક કારણ પોતાના ઇષ્ટ માણસોનાં સુખ-દુઃખ છે. પૂર્વે કહ્યું તેમ પ્રત્યેક વ્યક્તિને થોડા-ઘણાં પ્રમાણમાં ઇષ્ટ અને અનિષ્ટ માણસો હોય જ છે. શત્રુ-મિત્રથી જગત ભરેલું છે. પોતાને ઇષ્ટ લાગતા માણસના સુખથી સુખી અને દુઃખથી દુઃખી થવાય છે.

પોતાને કશો રોગ ન હોય તેમ કશી ખોડ પણ ન હોય, પણ જો પોતાના ઇષ્ટને રોગ કે ખોડ વગેરે થાય તો માણસ દુઃખી થાય છે. જો આવી રીતે ઇષ્ટના સુખથી સુખી પણ થાય છે. જો આવી રીતે ઇષ્ટ માણસોનાં સુખ-દુઃખની અસર ન થતી હોય તો કોઈ કોઈની સેવા કે મદદ ન કરત. મા બાળકના દુઃખથી દુઃખી થાય છે, એટલે તો તે તેની સેવા પ્રેમથી કરે છે. જો તેને અસર જ ન થતી હોત તો બહુબહુ તો નર્સની માફક તે તેની સેવા કરત, પણ નર્સમાં અને મા-માં આકાશ-પાતાળનું અંતર છે. એ અંતર લાગણીઓનું છે, જે કુદરતે મૂકેલી છે.

ઇષ્ટ માણસોના સુખથી સુખી અને દુઃખથી દુઃખી થવાય છે, તેથી ઊલટી રીતે અનિષ્ટ માણસોના સુખથી દુઃખી અને દુઃખથી સુખી થવાય છે. પ્રત્યેક વ્યવહારિક માણસને થોડાઘણા પ્રમાણમાં વિરોધીઓ-શત્રુઓ-રહેતા જ હોય છે. આ વિરોધીઓના ઘણા પ્રકાર છે. પણ જે પ્રકારનો વિરોધી માણસ હોય, તેનાં સુખ-દુઃખની અસર માણસ ઉપર થવા લાગે છે. 'બિલકુલ અસર જ ન થાય, બધામાં એકસરખો ભાવ રહે' એ આદર્શ વાક્ય છે, વ્યવહારિક કે વાસ્તવિક વાક્ય નથી. કદાચ કોઇને આવો સમભાવ રહે તોપણ તે થોડીવાર જ રહે, સતત ન રહે. પામર માણસ આવા શત્રુ-મિત્ર સાથેના પ્રભાવમાં તણાઇ જતો હોય છે, જ્યારે સમર્થ માણસ આવા પ્રભાવને નિયંત્રિત કરી શકતો હોય છે. જેમ કે એક પામર માણસના વિરોધીનો પુત્ર પાણીમાં ડૂબી ગયો. આ સમાચારથી પેલા પામરને સુખ થયું. સુખના ઊભરામાં તે હસે છે અને લોકોને મીઠાઈ ખવડાવે છે. આ તણાઇ જવું છે. હવે એક બીજો સમર્થ માણસ છે. તેને પણ પોતાના વિરોધીના પુત્રના આવા સમાચાર મળે છે. તે તણાતો નથી. તે દુઃખી થઈને કહે છે કે 'અરેરે ! બિચારાને આવું દુઃખ થયું ! બહુ ખોટું થયું ! ચાલો, તેને આશ્વાસન આપીએ !' વગેરે.

એવું પણ બને કે કેટલાક અત્યંત ઊંચી સ્થિતિવાળા માણસો વિરોધીઓની હાનિથી સુખી ન પણ થતા હોય, પણ તે જવલ્લે જ હોય અને થોડા કાળ પૂરતા જ હોય. આ રીતે વિરોધીઓના લાભથી પણ માણસ દુઃખી થતો હોય છે. શત્રુને કરોડ રૂપિયાની લૉટરી લાગી તો તેની અસર આ તરફ દુઃખમાં આવવાની જ છે, પછી કોઈ કહી બતાવે તો કોઈ ચૂપ રહે. સંપત્તિની પ્રાપ્તિ થવાથી અને ન થવાથી પણ માણસ સુખી-દુઃખી થતો હોય છે. સંપત્તિની પ્રાપ્તિ છે પણ તે સુરક્ષિત નથી. તેથી પણ સતત દુઃખ રહે છે. તેની સુરક્ષાના યથાયોગ્ય ઉપાયો કરવાથી દુઃખ હળવું થાય છે. સંપત્તિનો નાશ અથવા ક્ષય થવાનું પણ દુઃખ થાય છે. બેંકે દેવાળું કાઢ્યું અને સંપત્તિનો નાશ થઈ ગયો. હવે માણસ દુઃખી થવાનો જ. આવાં બધાં ગણ્યાં ન ગણાય તેટલાં કારણોથી માણસ સુખી-દુઃખી થતો હોય છે. પ્રત્યેક સુખ-દુઃખનાં નિશ્ચિત કારણો હોય છે. આ કારણોને જાણવાં અને તે પ્રમાણે સચોટ ઉપાયો કરવા તે સાધના છે. સુખી થવા માટે અને દુઃખોથી બચવા માટે આવી સાધના કરવાથી માણસ ઘણાં દુઃખોથી બચીને પ્રમાણસર સુખી થતો હોય છે.

કોઈ કહે કે 'આ બધાં સુખો એ ભૌતિક સુખો છે, પદાર્થથી થનારાં સુખો છે. તે બધાં ક્ષણિક છે, નાશવાન છે. ખરું સુખ તો આત્માનું છે. તે શાશ્વત અને અખંડ સુખ છે. તેને પ્રાપ્ત કરવા માટે આ ભૌતિક અને પદાર્થનાં સુખોનો ત્યાગ કરવો જરૂરી છે. જો આ ભૌતિક પદાર્થોનો ત્યાગ કરવામાં નહિ આવે તો માણસ તેમાં રમમાણ થઈને ચોંટી જશે, પછી તે શાશ્વત સુખની પ્રાપ્તિ કરી શકશે નહિ.માટે પદાર્થસુખોનો ત્યાગ કરીને માત્ર આત્મસુખમાં જ પ્રીતિ કરવી યોગ્ય છે.'

આવું કથન બરાબર નથી. પ્રથમ તો સુખ-દુઃખ કદી પણ શાશ્વત હોઈ શકે જ નહિ. તે ક્ષણિક અને નાશવાન જ હોય. તો જ તેની અનુભૂતિ થાય. બીજું કે સુખ-દુઃખ બન્ને એકબીજાથી સાપેક્ષ છે. જો એક ન હોય તો બીજું પણ ન હોય. માનો કે દુઃખ હોય જ નહિ તો સુખ પણ ન હોય. દુઃખની અપેક્ષાએ આપણને સુખ થાય છે અને સુખની અપેક્ષાએ દુઃખ થાય છે. એક અત્યંત ગરીબ માણસને પ્રતિદિન બે-ત્રણ કિલોમીટર પગે ચાલીને નોકરી કરવા જવું પડે છે. તેના સાથીદારોને તે સાઇકલ ઉપર જતા જુએ છે. (જો બધા જ પગે ચાલીને જતા હોય અને સાઇકલનું અસ્તિત્વ જ ન હોય તો તેને દુઃખ ન થાય.) તેને દુઃખ થાય છે કે મારે સાઇકલ નથી. હવે કોઈ પ્રકારે તેને સાઇકલ મળે છે. તે બહુ સુખી થાય છે. તેમાં પણ બધા કરતાં ઉત્તમ

સ્તરની સાઇકલ મળી હોય તો બહુ જ સુખી થાય છે. તેના સુખનું મૂળ તેની પાસે સાઇકલના હોવામાં અને સાઇકલ મેળવવાની ઈચ્છામાં છે.

હવે માનો કે એ જ ફેકટરીનો માલિક પ્રતિદિન કીમતી કારમાં આવ-જા કરે છે. તેની ફેકટરી બંધ પડી ગઈ અને આવક સમાપ્ત થઈ ગઇ. તેણે પોતાની કાર વેચી દેવી પડી અને હવે તે સાઇકલ ઉપર આવ-જા કરવા લાગે છે. સાઇકલથી તેને સુખ નથી થતું પણ દુઃખ થાય છે. એક જ સાઇકલથી એક સુખી થાય છે અને બીજો દુઃખી થાય છે. કારણ કે બન્નેની અપેક્ષાઓ અલગ-અલગ છે. એમ કહી શકાય કે પદાર્થોથી થનારાં સુખ-દુઃખ સાપેક્ષ હોય છે. એટલે માણસો પોતે-પોતાની અપેક્ષા પ્રમાણે પદાર્થો મેળવવા પ્રયત્નો કરતા રહે છે.

પદાર્થોમાં સુખ છે જ નહિ, એવું કહેવું યોગ્ય નથી. તરસ્યા માણસને પાણીથી, ભૂખ્યાને આહારથી, નિદ્રાળુને પથારીથી સુખ મળતું હોય છે. તથાકથિત આત્માજ્ઞાનીઓને પણ ક્ષુધા-તરસ લાગતી જ હોય છે. તેઓ આત્મસુખથી સુખી થઈને અન્ન-જળનો ત્યાગ કરી દેતા નથી. ઊલટાનું ઘણીવાર તો આવા આત્મજ્ઞાની ઉત્તમોત્તમ પ્રકારનાં આહાર,- પથારી વગેરે મેળવતા હોય છે. જો યોગ્ય સમયે જળ-આહાર વગેરે ન મળે અથવા જેવુંતેવું મળે તો તેમને પણ દુઃખી થતા જોઇ શકાય છે. એટલે પદાર્થથી સુખી નથી થવાતું અથવા પદાર્થમાં સુખ છે જ નહિ તે વાત યોગ્ય નથી. ઘણીવાર તો એવી હાસ્યાસ્પદ સ્થિતિ થાય છે કે પદાર્થોની નિંદા કે વિરોધની વાતો કરનારા જ વધુ પદાર્થો ભેગા કરતા હોય છે. એટલે પદાર્થોનો વિરોધ કરવો નહિ. યથાસંભવ, યથાયોગ્ય પદાર્થો, જે શક્ય હોય તે પ્રાપ્ત કરવા અને સુખી થવું. જે પ્રાપ્ત કરી શકાય તેમ ન હોય તેના માટે ફાંફાં મારવાં નહિ. સંતોષ રાખીને જે પ્રાપ્ત છે તેને ભોગવવું. એ જ યોગ્ય લાગે છે.

કાર્યકર્તા અથવા સેવભાવી જીવન જીવનારે પદાર્થસુખોની લોલુપતા રાખ્યા વિના ઓછામાં ઓછા પદાર્થોથી પણ સુખપૂર્વકનું જીવન જીવવાની કળા પ્રાપ્ત કરવી. આ તપસ્યા છે. આવી તપસ્યાથી તે બીજાને સુખી કરી શકશે અથવા ઘણાનાં દુઃખો હળવાં કરી શકશે. જેમ સુખદ્રોહી દર્શન યોગ્ય નથી, તેમ સુખલોલુપ દર્શન પણ યોગ્ય નથી. બન્ને છેડાઓથી ખસીને મધ્યમાં યથાયોગ્ય સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવી એ યોગ્ય છે.

એચ. એસ. પટેલ
આઇ.એ.એસ.(નિ.)
સી.ઈ.ઓ., સરદારધામ

લોકોપયોગી માર્ગદર્શન

"ક્લાયમેન્ટ ચેન્જ અંગે સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘની "રેડ એલર્ટ" વિશ્વ સમક્ષના પડકારો અને ઉકેલ અંગે કાયદાકીય જોગવાઈઓ સાથેનો વાસ્તવિક એક્શન પ્લાન જરૂરી"

તાજેતરમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘની આઈ.પી.સી.સી. (ઈન્ટર ગવર્નમેન્ટ પેનલ ઑન ક્લાયમેન્ટ ચેન્જ) દ્વારા ચોંકાવનારો કે જેને "Code Red Alert" અહેવાલ જાહેર કર્યો છે. આઈ.પી.સી.સી.ની પેનલમાં વિશ્વના નામાંકિત વૈજ્ઞાનિકો / તજજ્ઞો કે જેમાં પર્યાવરણ હવામાન ખાતાના નિષ્ણાતોએ (Meteorological Expert) તારણો સાથે ચેતવણી આપી છે કે, ક્લાયમેન્ટ ચેન્જના પરિણામોમાં Global Warning, સમુદ્રની સપાટીમાં ફેરફાર, સુનામી, વાવાઝોડા, ભૂકંપ, દુષ્કાળ, અતિવૃષ્ટિ, ગ્લેસીયર ઓગળવા – Land Sliding વિગેરે બાબતો ભયાનક સ્વરૂપે અસર કરશે તેવું જણાવેલ છે. આ બધી બાબતોને અસર પહોંચાડવા માટે જવાબદાર "Human Influence" ને ઠેરવવામાં આવ્યો છે. માનવીના વિકાસ પરિબળમાં જે વિકાસ, ઔદ્યોગિકરણ, અપ્રમાણસર ટેક્નોલોજીનો ઉપયોગ, ભૌતિકતાવાદની માનવજાતિની દોટે પ્રવર્તમાન સ્થિતિનું નિર્માણ કર્યું છે અને આ ફેરફારો મોટાપાયે ત્રણ દાયકાથી વધારે જોવા મળે છે. ઋતુ ચક્રમાં ફેરફાર થયો છે. જાતજાતના વાવાઝોડા સામે વિકસિત દેશો પણ લાચાર છે. પ્રવર્તમાન કોવિડ-૨૦૧૯નો દાખલો લઈએ તો પણ સમગ્ર માનવજાતિ આ મહામારીનો સામનો કરવામાં એક તબક્કે નિષ્ફળ રહી છે. સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘ (UNO) સમગ્ર વિશ્વને લગતા કે જે માનવજાતિના અસ્તિત્વને સ્પર્શે છે તેવી બાબતો અગત્યના અંગ તરીકે સલાહકાર અને સંકલનની ભૂમિકા ભજવે છે, પરંતુ બીજા વિશ્વ યુધ્ધ પછી રચાયેલ આ સંસ્થાના

મુખ્ય ઉદ્દેશોને મહાસત્તાઓ પોતાના આર્થિક બળને કારણે અવગણે છે. એક સમયે અમેરિકા જેવો દેશ ક્યોટો પ્રોટોકોલ એટલે કે પર્યાવરણ જાળવવા જેવી સંધિમાં હસ્તાક્ષર કરવા તૈયાર ન હતા. આજે પણ કાર્બન ઉત્સર્ગના પ્રમાણને જાળવવા (Carbon Emission) પગલાં લેવાતાં નથી એટલે Planet પૃથ્વીનું આવરણ અને તાપમાન અનેકગણું વધુ છે.

સૌથી વધારે પર્યાવરણને નુકસાન કરનાર પરિબળોમાં પ્રદૂષણ ફેલાવતા ઉદ્યોગો (Hazardous and Obnoxious Industries) સાથે કોલસા આધારિત થર્મલ વિદ્યુત મથકોનો (Coal Based Thermal Power Station) સમાવેશ થાય છે. જે રીતે Fossil fuel તરીકે કોલસાનો ઉપયોગ થાય છે, જે રીતે વિકાસ અને ઔદ્યોગિકરણની માંગને પહોંચી વળવા માટે વધારાની વીજળી પેદા કરવા માટે કોલસા આધારિત પાવર પ્લાન્ટ ઉપર નિર્ભર રહેવું પડે છે તે સમગ્ર વિશ્વ માટે ચિંતાનો વિષય છે એટલે ફક્ત સમગ્ર વિશ્વના દેશો જુદી જુદી જગ્યાએ સમિટ, સંમેલનો કરી ઠરાવ કરી Treaty કરે છે તે પરંતુ વાસ્તવિક અમલ કરતા નથી. જેથી દિવસે દિવસે ક્લાયમેન્ટ ચેન્જની જે ઉપર વર્ણવેલ આડઅસરોનો માનવજાતિ ભોગ બને છે. છેવટે માનવીના સહજીવનના અસ્તિત્વ સાથે વૃક્ષો, વનસ્પતિ, પશુ, પક્ષી, પ્રાણીઓ કે જે માનવીના જીવનનો એક ભાગ છે. Part and Parcel તેનો પણ સંહારક સ્વરૂપે ભોગ લેવાય છે. ફક્ત Climate Change નું અલગ મંત્રાલય શરૂ કરવાથી કે તેના આધારે અહેવાલો / બુક પ્રસિધ્ધ કરવાથી કુદરતી સમતુલન જાળવવાના જે નક્કર પગલાં લેવાવા જોઈએ તે લેવાતા નથી એટલા માટે યુએનના આઈ.પી.સી.સી.એ રજૂ કરેલ અહેવાલમાં Transition Action નો શબ્દ પ્રયોગ કર્યો છે એટલે કે હાલની સ્થિતિમાં બદલાવ લાવવાના નક્કર પગલાં. આમાં જુદા જુદા સ્ટેક હોલ્ડર્સ આવેલ છે. જેમાં જે તે દેશની સરકારો, કાયદાકીય જોગવાઈઓ અમલ કરવાની કાનૂની સંસ્થાઓ, એક્શન પ્લાનને સતત મોનીટરીંગ કરતી સ્વાયત સંસ્થા અને છેવટે નાગરિકો પણ અગત્યના અંગ છે. અહેવાલ મુજબ દરિયાઈ સપાટીનું બે ફૂટ જેટલું સ્તર ૨૦-૪૦ સુધીમાં વધશે અને તેનાથી મોટા શહેરો પણ ડુબી જશે. જેમાં ગુજરાતના કંડલા, ઓખા અને ભાવનગરનો સમાવેશ થાય છે અને નાસાના રીપોર્ટ પ્રમાણે સૌથી ખરાબ અસર ભાવનગરને થશે.

આપણા દેશના પરિપ્રેક્ષ્યમાં ક્લાયમેન્ટ ચેન્જની આડ અસરોનું વિશ્લેષણ કરીએ તો, છેલ્લા ત્રણ દાયકામાં ભારે પૂર, અનાવૃષ્ટિ, સુનામી, ધરતીકંપ, તાપમાનમાં વધારો, ઋતુચક્રમાં ફેરફાર, ગ્લેસીયર ઓગળવી, Land Sliding, પ્રદૂષણની માત્રામાં વધારાની પ્રતિકૂળ અસરોનો ભોગ બનવું પડે છે અને ૧૯૮૨માં પ્રથમવાર Conservation Act ઘડવામાં આવ્યો અને જેમાં ફક્ત વન્ય જીવનની નહી, પરંતુ હવા, પાણી અને અવાજના પ્રદૂષણનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો અને તે અંતર્ગત સેન્ટ્રલ પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ અને ગુજરાત પોલ્યુશન કન્ટ્રોલ બોર્ડ તેમજ એન્વાયરમેન્ટ પ્રોટેક્શન એક્ટ ઘડવામાં આવ્યા, પરંતુ સારા પરિણામો મેળવવામાં સફળતા મળી નથી. કોલસા આધારિત પાવર પ્લાન્ટના પ્રદૂષણ અને કુદરતી સંશાધનોના Fossil fuel ના ઉપયોગમાં મહદઅંશે ફેરફાર થયો નથી. હાલ બિનપરંપરાગત ઊર્જા તરીકે Solar Energy પરત્વે વિશિષ્ઠ ધ્યાન આપવાનું શરૂ થયું છે, પરંતુ અપેક્ષિત ધોરણે હજુ સૂર્યા ઊર્જાની સ્થાપિત શક્તિમાં વધારો થયો નથી. વિકાસની પ્રક્રિયામાં આંતરમાળખાકીય સુવિધામાં હાઈવે, રસ્તાઓ તેમજ ઔદ્યોગિક અને ખાસ કરીને શહેરીકરણને કારણે પર્યાવરણની સમતુલા જાળવવાનો નક્કર એક્શન પ્લાન બજેટ નાણાંકીય જોગવાઈઓ સાથે થવો જરૂરી છે. આપણે જો કોઈ એક દેશનો દાખલો લેવો હોય તો ભુતાન દેશનો છે. આ દેશનો મુખ્ય ઉદ્દેશ નાગરિકોની સુખાધિકારીની સામે કોઈપણ પ્રકારનો વિકાસ કેન્દ્રમાં નથી. Happiness of Citizen is Prime motto in Bhutan - આશા રાખીએ કે વિશ્વના સૌ દેશો સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘે આપેલ "Code Red" ની ચેતવણી ગંભીર સ્વરૂપે લે અને વૈશ્વિક નાગરિકો પણ માનવજીવનના અસ્તિત્વ સામેના પડકારોને પહોંચી વળવામાં સક્રિય ભાગીદારી દાખવે તો ગુણનાત્મક જીવન ધોરણ જળવાશે.

''ક્લાયમેન્ટ ચેન્જના પડકારોના ઉકેલ માટે સંકલિત કાયદા જરૂરી''

ટોક્યો ઓલિમ્પિક ગોલ્ડન બોય નીરજ ચોપરા

– ટીમ સરદારધામ

માણસે જગ પ્રસિધ્ધ બનવું હોય તો ઉચ્ચ કોટીના આદર્શ અને ઉચ્ચ કોટીનું ધ્યેય નક્કી કરવું જોઈએ. જેનો આદર્શ મહાન તેનું જીવન મહાન.આપણા દેશના ઘણા યુવાનોએ પોતાના ઉચ્ચ ધ્યેય અને આદર્શ સાથે અડગ હિંમત, કઠોર મહેનત અને પોતાના ધ્યેયની પ્રાપ્તિ માટેના પાગલપન થકી દેશને અનેક અદ્રિતીય સિધ્ધિઓ અપાવી છે. આવા અડગ મનના વ્યક્તિઓ સામાન્ય કુંટુંબમાંથી આવીને પણ દેશને અસામાન્ય નામના અપાવી ગયા છે. અને આવા યુવાનો થકી આપણો દેશ આજે વિશ્વ કક્ષાએ નોંધપાત્ર કેન્દ્રીત સિધ્ધિ મેળવી ચૂક્યો છે. આવી ગૌરવાંન્વિત પરિસ્થિતિમાં હરિયાણાના ૨૩ વર્ષીય નવ યુવાન નીરજ ચોપરાએ હાલમાં રમત ગમત ક્ષેત્રે એક નવીન સિધ્ધિનું પ્રકરણ ઉમેર્યું છે. જે આજના સમયનાં દેશના અને સમાજના યુવાનો કે જે સોશિયલ મીડિયામાં પોતાનો સમય વ્યય કરે છે તેમના માટે

એક પ્રેરણા સ્ત્રોત બની રહશે

૨૩ વર્ષીય નીરજ ચોપરા હરિયાણા પાણીપતના ખાંન્દ્રા ગામથી આવે છે અને એક જ છત નીચે રહેતા ૧૯ સભ્યોના પરિવારમાં ૧૦ પિતરાઈ ભાઈ-બહેનો સાથે રહેતા નીરજ ચોપરા સૌથી મોટો છે. નીરજ ચોપરાએ ટોક્યો ઑલિમ્પિકમાં બરછી ફેંક (સીહ'જ દ્બક્ઠદ્દીક્ષ્ઠૈંહ ંર્ી)ની ફાઈનલના મુકાબલામાં ૮૭.૫૮ મીટરનો થ્રો કરીને ગોલ્ડ મેડલ જીતીને દેશનું ગૌરવ વધાર્યું છે. ઑલમ્પિકમાં ભારતને ગોલ્ડ અપાવીને નીરજ ચોપરા ઑલમ્પિકસમાં એથ્લેટિક્સમાં ગોલ્ડ મેળવનાર પ્રથમ ભારતીય બની ગયા છે. આ ગોલ્ડ મેડલ નીરજ ચોપરાએ દિવગંત મિલ્ખા સિંઘને સમર્પિત કર્યો છે, તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમણે પોતાનું બેસ્ટ આપવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો પણ ક્યારેય પણ ગોલ્ડ મેડલ વિશે નહોતું વિચાર્યું. તેઓ મિલ્ખાસિંઘને મેડલ સાથે મળવા માંગતા હતા. ભારતને ઑલિમ્પિક એથ્લેટિકસમાં મેડલ અપાવીને નીરજ ચોપરાએ મિલ્ખા સિંઘ (ૈંજ્ઞારઠ જૈહપ્ષર) ના સપનાને સાકાર કરી દીધું છે.

૧૧-૧૨ વર્ષની ઉંમરમાં નીરજ ચોપરાનું વજન ૮૦ કિલો જેટલું અસાધારણ હતું અને પોતાના ગોળમટોળ શરીરને લીધે નીરજ જ્યારે ઝભ્ભો પહેરીને ગામમાં નીકળતો ત્યારે બાળકો તેને 'સરપંચ' કહીને ખીજવતા હતા. તે ફિટનેસ માટે પાનીપતના શિવાજી સ્ટેડિયમ

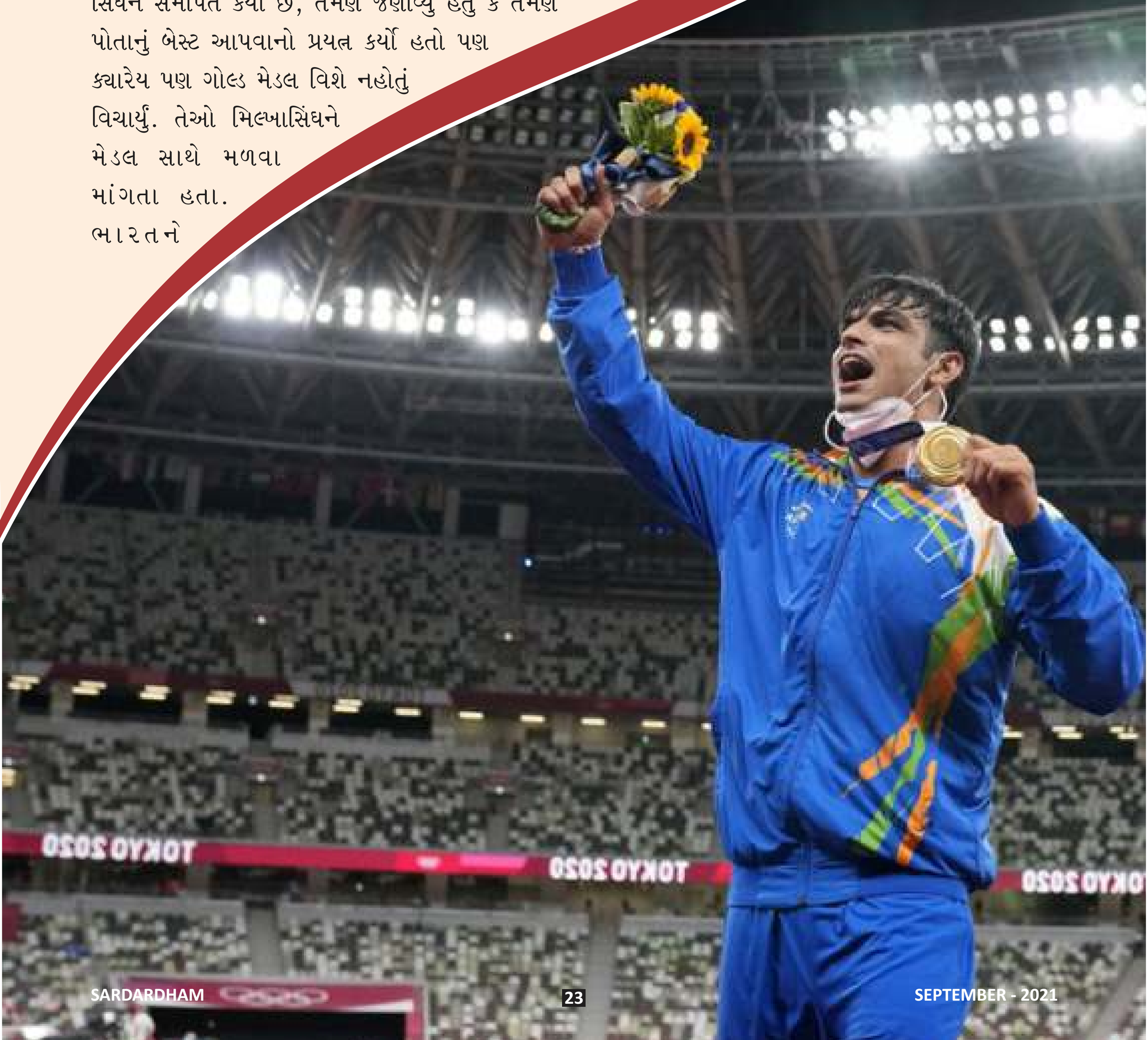

જતો હતો. મેદાનમાં મોટા છોકરાઓને ભાલો ફેંકતા જોઈને તેના મનમાં પણ ગેમ માટે ઈચ્છા જાગી. ફિટનેસ સુધરી પછી તેણે ભાલા ફેંક પર હાથ અજમાવ્યો અને સિનીયર્સને તેની તાકાત અને પ્રતિભા પસંદ આવી હતી. ૨૦૦૮માં સમર ઑલમ્પિકમાં ૧૦મી એર રાઈફલમાં ગોલ્ડ મેળવનાર અભિનવ બિંદ્રા બાદ વ્યક્તિત્વ સ્પર્ધામાં ગોલ્ડ મેળવનાર નીરજ ચોપરા બીજા ભારતીય ખેલાડી બની ગયા. ૨૦૧૪ બેંગ્લોર ખાતેની યુથ ઑલમ્પિકમાં નીરજે પોતાનો પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય સિલ્વર મેળવ્યો હતો. ૨૦૧૫ની ઑલ ઈન્ડિયા એથ્લેટિક્સ મીટમાં ૮૧.૦૪ મીટર ભાલો ફેંકીને જૂના બધા રેકોર્ડ તોડી નાખ્યા. સાઉથ એશિયન ગેમ્સમાં ચોપરાના પર્ફોમન્સથી ઈમ્પ્રેસ થઈને ઈન્ડિયન આર્મીએ તેને રાજપુતાના રાઈફલમાં જુનિયર કમિશન્ડ ઑફિસર(નાયબ સુબેદાર) તરીકે જોડાવાની માટે ઑફર કરી. મે ૨૦૧૬માં તેઓ સૈન્યમાં ભરતી થયા હતા. સૈન્યમાં અસાધારણ પ્રદર્શન બદલ ૨૦૨૦માં તેમને વિશિષ્ટ સેવા મેડલ પણ મળેલ છે. સેનામાં જોડાયા બાદ નીરજે કહ્યું હતું કે અમે ખેડૂત છીએ, પરિવારમાં કોઈની પાસે સરકારી નોકરી નથી. પણ હવે રાહતની વાત એ છે કે હું મારી પ્રેક્ટિસ ચાલુ રાખીશ અને પરિવારને આર્થિક મદદ પણ કરીશ.

૨૦૧૬માં અન્ડર ૨૦ ચેમ્પિયનશીપમાં નીરજે ૮૬.૪૮ મીટર સાથે રેકોર્ડ નોંધાવ્યો હતો. એ તેની કારકિર્દીનો મહત્વનો પડાવ હતો. એ વખતે નીરજના ફેન દેશ-વિદેશમાં ફેલાયેલા હતા. અંડર-૨૦ માં રેકોર્ડ બદલ ફેસબૂકના માર્ક ઝુકરબર્ગે પણ તેને અભિનંદન આપ્યા હતા. ઑલમ્પિકમાં ૮૦ મીટર દૂર સુધી ભાલો ફેંકી દેખાડવો એ સામાન્ય વાત છે કારણ કે સામાન્યપણે સ્પર્ધા ૮૦ મીટર પછી જ શરૂ થતી હોય છે. પણ નીરજે આ સિદ્ધિ છેલ્લા થોડા વર્ષોમાં જ હાંસલ કરી છે. ૨૦૧૩માં નીરજનો ભાલો ૭૦ મીટર સુધી પણ પહોંચતો ન હતો. પ્રેક્ટિસ પછી ૨૦૧૪માં ૭૦ મીટરથી વધારે ફેંકવામાં તેને સફળતા મળી અને ૨૦૧૫માં ૮૦ મીટરનો આંકડો હાંસલ કર્યો અને ત્યાર બાદ સતત વધુને વધુ દૂર ફેંકવામાં તેમને સફળતા મળી.

ઑલમ્પિકની વ્યક્તિગત સ્પર્ધામાં ભારતને ૧૩ વર્ષ બાદ બીજો ગોલ્ડ મળ્યો છે. ભારતના ઈતિહાસમાં મળેલો આ નવમો ગોલ્ડ મેડલ છે. આ ટોક્યો ઓલિમ્પિક ભાલા ફેંકમાં નીરજ ચોપરાએ પ્રથમ પ્રયાસમાં જ ૮૭.૦૩ મીટર સાથે અદ્દભુત શરૂઆત કરી હતી. જ્યારે જર્મનીના સ્ટાર જોહાનીસ વેટ્ટરે ૮૨.૫૨ મીટર દૂર ભાલો ફેંક્યો હતો. પ્રથમ પ્રયાસના અંતે ચોપરા પ્રથમ સ્થાને રહ્યો હતો. જ્યારે જર્મનીનો જૂલિયન વેબર ૮૫.૩૦ મીટર સાથે બીજા ક્રમે રહ્યો હતો. પાકિસ્તાનનો અર્શદ નદીમ ૮૨.૦૫ મીટર સાથે પાંચમાં ક્રમે રહ્યો હતો. બીજા થ્રોમાં તો નીરજે વધારે શ્રેષ્ઠ પ્રદર્શન કર્યું હતું. તેણે ૮૭.૫૮ મીટરનો થ્રો કરીને પોતાનું પ્રથમ સ્થાન જાળવી રાખ્યું હતું. જ્યારે જર્મન સ્ટાર વેટ્ટર બીજા પ્રયાસમાં ફાઉલ થયો હતો. તે મેદાન પર પડી ગયો હતો અને તેને પીડા પણ થઈ રહી હતી. બીજા રાઉન્ડના અંતે પણ નીરજ ટોચ પર રહ્યો હતો. વેબર બીજા અને ચેક રિપબ્લિકનો જાકુબ વેડલેચ ૮૩.૯૮ મીટર સાથે ત્રીજા ક્રમે રહ્યો હતો. ત્રીજા પ્રયાસમાં નીરજ ૮૦ મીટરનો આંક પણ પાર કરી શક્યો ન હતો. ત્રીજા પ્રયાસમાં તેણે ૭૬.૭૯ મીટર થ્રો કર્યો હતો. જોકે, પોતાના શ્રેષ્ઠ ૮૭.૫૮ મીટરના

થ્રો સાથે તેણે પ્રથમ સ્થાન જાળવી રાખ્યું હતું. જોકે, ચેક રિપબ્લિકનો વેસેલી વિટેઝસ્લાવ ત્રીજા પ્રયાસમાં ૮૫.૪૪ મીટરના થ્રો સાથે બીજા ક્રમે આવી ગયો હતો. નીરજનો ચોથો અને પાંચમો પ્રયાસ ફાઉલ રહ્યો હતો તેમ છતાં તે ટોચના સ્થાને રહ્યો હતો.

૨૦૧૮ની એશિયન ગેમ્સમાં નીરજે ૮૮.૦૬ મીટર દૂર ભાલો ફેંકીને ગોલ્ડ મેળવ્યો હતો. એ વખતે ભાલાફેંકમાં ભારત માટે ગોલ્ડ મેળવનાર તેઓ પ્રથમ હતા. જ્યારે નીરજે કોમનવેલ્થ અને એશિયન્સ ગેમ્સ ૨૦૧૮ માં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો ત્યારે પણ ઉવેહોને જ નીરજના કોચ હતા. ૨૦૧૮માં કોમનવેલ્થ ગેમ્સમાં ૮૬.૪૭મી. ભાલો ફેંકીને ભાલાફેંક જીતનાર પ્રથમ ભારતીય બની ગયા હતા અને તેમને રાષ્ટ્રપતિ રામનાથ કોવિંદ દ્વારા ૨૦૧૮ રમતગમત ક્ષેત્રે ઉત્કૃષ્ઠ દેખાવ બદલ અપાતો અર્જુન એવોર્ડ આપવામાં આવેલ છે. આ એક ન્યૂઝ રિપોર્ટ મુજબ ટોકયો ઑલિમ્પિકમાં નીરજ ચોપરાનું ધ્યાન માત્ર પોતાની તૈયારી પર રહે તે માટે તેણે એક વર્ષથી મોબાઈલ ફોનથી દૂર રહેવાનું નક્કી કરી લીધું હતું. તે મોબાઈલ સ્વિચ ઑફ રાખતા હતો અને સોશિયલ મીડિયાથી પણ દૂર રહ્યા હતા. જ્યારે પણ માતા અને પરિવારના અન્ય લોકો સાથે વાત કરવી હોય ત્યારે જાતે જ વિડિયો કૉલિંગ કરી લેતા હતા. નીરજની આ સફળતા પાછળ આમ તો અનેક લોકોનો હાથ છે પણ તેમના હેડ કોચ ઉવેહોન અને બાયોમેકેનિકલ વિશેષજ્ઞ ડૉ.ક્લાઉસ બાર્ટોનિઝનું યોગદાન સૌથી મુખ્ય છે. નીરજના કોચ ઉવેહોન જર્મનીના પૂર્વ ટ્રેક એન્ડ ફિલ્ડ એથ્લિટ છે. ડૉ.બાર્ટોનિઝની થીયરી મુજબ ભાલો ફેંકનારનું શરીર ધનુષ અને ભાલો તીર સમાન હોય છે.

તેમણે નીરજ ચોપરાના શરીરને ધનુષ જેવું બનાવવામાં મહત્વનો ભાગ ભજવ્યો છે. બાર્ટોનિઝ ભાલાફેંકની આંટીઘૂંટીઓથી સુપેરે પરિચિત છે. નીરજ ચોપરાના શરીરને લચિલું અને મજબૂત બનાવવામાં તેમનો મહત્વનો ફાળો છે. તેઓ એક માત્ર એવા કોચ છે જેઓએ ૧૦૦ મીટરથી વધુ દૂર ભાલો ફેંક્યો છે. પોતાના અડગ મન સાથેનું ઉચ્ચ ધ્યેય વ્યક્તિને જગ પ્રસિધ્ધ બનાવે છે નીરજ ચોપરા તેનું તાજું ઉદાહરણ છે.

એક કહેવત છે કે " નિશાન ચૂક માફ,નહીં માફ નીચું નિશાન " આ ટોક્યો ઑલિમ્પિકમાં ઘણા ભારતીય યુવાનોએ ભાગ લીધો હતો. પરંતુ આ તમામને ગોલ્ડ મેડલમાં સફળતા મળી નથી, પરતું આ તમામને અને તેમના ઉચ્ચ ધ્યેયને સલામ કરવાનું મન થાય. કોઈ માણસ ખૂબ ઊંચું અને આસાનીથી પામી ના શકાય તેવું લક્ષ્ય રાખે અને ઘણા પ્રયત્નો છતાં એને મેળવી ના શકે તો પણ એ વ્યક્તિ અભિનંદનને પાત્ર છે કારણકે આવા વ્યક્તિઓ આજે નહીં તો કાલે અવશ્ય સફળ થશે. આવા તમામ યુવાનોને ઑલિમ્પિકમાં દેશને ગૌરવ અપાવવા તેમજ દેશનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા બદલ અભિનંદન. ધ્યેય વિનાનું જીવન સુકાન વિનાની નાવ જેવુ છે .નીચું અને સરળ ધ્યેય કોઈ દિવસ જગ પ્રસિધ્ધિ નથી અપાવતું. તેથી દેશ અને સમાજના દરેક યુવાને જીવનમાં સારા માર્ગે ઉચ્ચ ધ્યેય રાખીને પ્રયત્નશીલ રહેવું જોઈએ જે દેશ અને સમાજને આગળ જતાં સફળતા અને ગૌરવ અપાવે છે. નીરજ ચોપરા એ માટેનું જીવંત ઉદાહરણ છે. નીરજ ચોપરા જેવા યુવાનો હંમેશા આપણાં સમાજના યુવાનો માટે પ્રેરણામૂર્તિ બની રહેશે.

ગ્રામોદ્યોગ

-ગાંધીજી

ગામડાનાં ઉધોગોનો લોપ થાય તો હિંદુસ્તાનનાં સાત લાખ ગામડાંની પાયમાલી અધૂરી રહી હોય તો પૂરી થઈ જાય ગ્રામોદ્યોગો વિશે મેં જે યોજનાની રૂપરેખા આપી છે. તેના પર દૈનિક પત્રોમાં ટીકાઓ થઈ છે તે મેં વાંચી છે. કેટલાકે મને એવી સલાહ આપી છે કે મનુષ્યની શોધક બુદ્ધિએ કુદરતની જે શક્તિઓને તાબે કરી છે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે એમાં જ ગામડાંની મુક્તિ રહેલી છે. ટીકાકારો કહે છે કે પ્રગતિમાન પશ્ચિમમાં જેમ પાણી, હવા, તેલ અને વીજળીનો પૂરેપૂરો ઉપયોગ થાય છે તેમ આપણે પણ કરવો જોઈએ. તેઓ કહે છે કે આ ગુઢ કુદરતી શક્તિઓ પર કાબૂ મેળવવાથી દરેક અમેરિકન તેત્રીસ ગુલામો રાખી શકે છે, એટલે કે, તેત્રીસ ગુલામ પાસેથી મળે એટલું કામ આ શક્તિઓ પાસેથી લઇ શકે છે.

એ રસ્તે હિંદુસ્તાનમાં ચાલીએ તો હું બેધડકપણે કહું છું કે દરેક માણસને તેત્રીસ ગુલામ મળવાને બદલે આ દેશના એક એક માણસની ગુલામી તેત્રીસગણી વધશે. જે કામ કરવા ધાર્યું હોય તેને માટે પૂરતા માણસો ન હોય ત્યારે એ કામ સંચાથી લેવું એ સારું છે. પણ જેમ હિંદુસ્તાનમાં છે તેમ કામને માટે જોઈએ તે કરતા વધારે માણસો પડેલાં હોય ત્યારે સંચા વાપરવાથી નુકસાન છે. થોડાક ચોરસવાર જમીનના ટુકડા માટે હું હળ ન વાપરું, આપણા ગામડામાં ઊભરાઈ જતાં કરોડો માણસોને શ્રમની ચક્કીમાંથી ફુરસદ કેમ અપાવવી એ સવાલ આપણે ત્યાં નથી. આપણી સામે તો સવાલ એ છે કે

એમને વરસમાં છ મહિના જેટલો વખત પરાણે આળસમાં ગાળવો પડે છે એ વખતનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો. કેટલાકને સાંભળીને વિચિત્ર લાગશે. પણ હકીકત એ છે કે એકેએક મિલ ગામડાંની પ્રજાને ભારરૂપ છે. ને તેની રોજી પર તરાપ મારનારા છે.મેં આંકડા ઝીણવટથી ગણ્યા નથી. પણ એટલું તો કહી જ શકાય કે ગામડામાં બેસીને

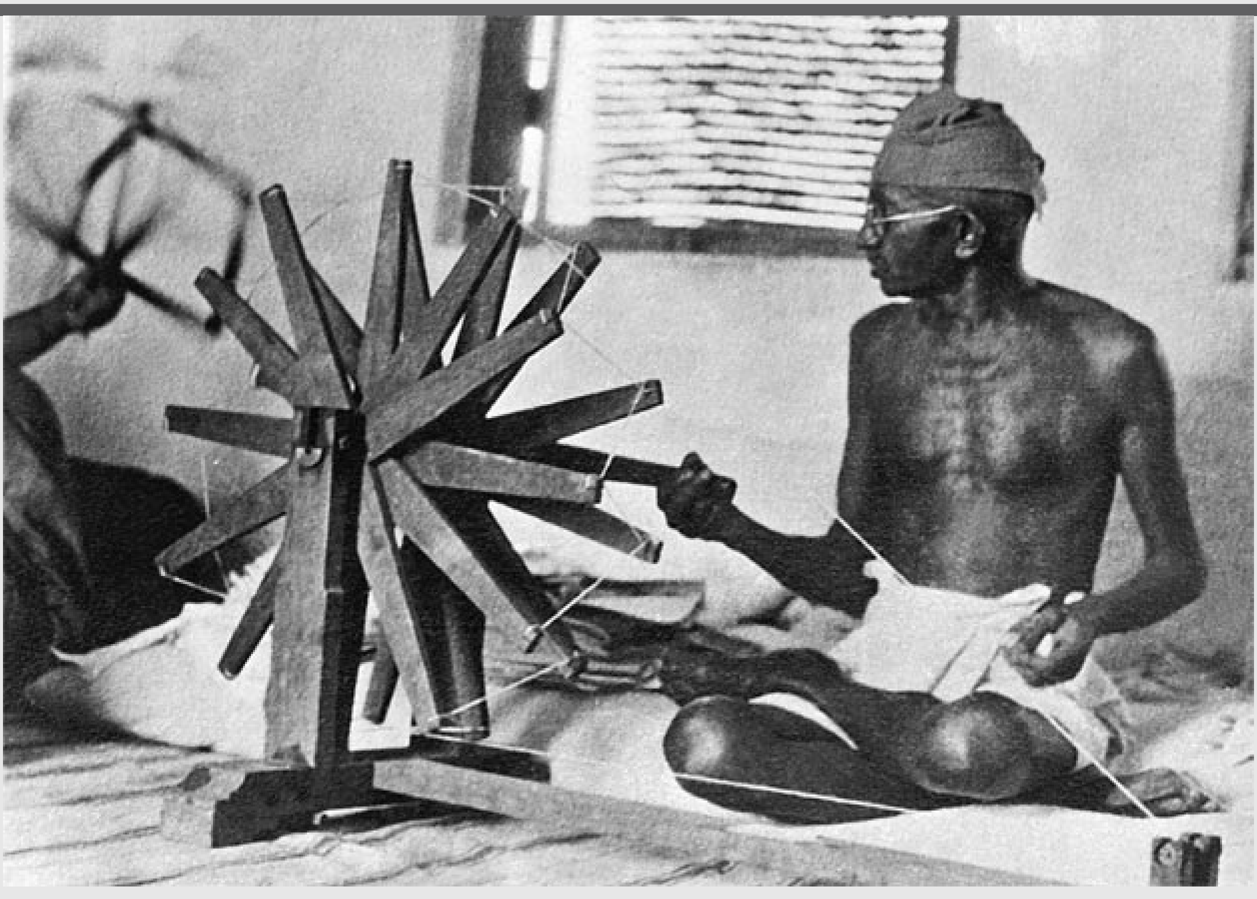

ઓછામાં ઓછા દસ મજૂરો જે કામ કરે છે તેટલું જ કામ મિલનો એક મજૂર કરે છે. બીજા શબ્દમાં કહીએ તો ગામડાનાં દસ માણસની રોજી છીનવીને આ એક માણસ ગામડામાં કમાતો તેના કરતાં વધારે કમાય છે. આમ કાંતવાની અને વણવાની મિલોએ ગામડાનાં લોકોનું ગુજારાનું એક મોટું સાધન છીનવી લીધું છે. એ મિલો વધારે સારું ને સીધું કપડું તૈયાર કરતી જ હોય તોયે એ કંઈ ઉપલી દલીલનો જવાબ નથી. કેમ કે એ મિલોએ જે હજારો મજૂરોનો ઉદ્યોગ છીનવી લઈ તેમને બેકાર બનાવ્યા હોય તો સોંઘામાં સોંઘું મીલકાપડ ગામડામાં વણાયેલી મોંઘામાં મોંઘી ખાદી કરતાં મોંઘું છે. કોલસાની ખાણમાં કામ કરનાર મજૂર જ્યાં વસે છે. ત્યાં જ કોલસાનો ઉપયોગ કરી શકે છે. એટલે એને કોલસા મોંઘા પડતાં નથી. એ જ રીતે ગ્રામવાસી પોતાના ખપ પૂરતી ખાદી બનાવી લે છે. તેને તે મોંઘી પડતી નથી. પણ જો મિલોમાં બનેલું કાપડ ગામડાનાં માણસોને બેકાર બનાવે છે. તો ચોખા ખાંડવાની ને આટો દળવાની મિલો હજારો સ્ત્રીઓની રોજી છીનવી લે છે. એટલુંજ નહિ પણ સાટે આખી પ્રજાના આરોગ્યને હાનિ પહોચાડે છે. જ્યાં લોકોને માંસાહાર કરવાનો વાંધો ન હોય અને આહાર પોસાતો હોય ત્યાં મેંદાથી અને પોલિશ કરેલા ચોખાથી કંઈ નુકશાન ન થતું હોય; પણ હિંદુસ્તાનમાં જ્યાં કરોડો માણસો એવા છે જેમને માંસ મળે તો તે ખાવામાં વાંધો નથી પણ જેમને માંસ જોવા મળતું નથી, ત્યાં તેમને આખા ઘઉંનો આટો અને પોલિશ કર્યા વિનાના હાથે ખાંડેલા ચોખામાં રહેલાં પોષ્ટિક અને ચેતનદાયી તત્વો ન મળવા દેવા એમાં પાપ છે. હવે તો ડોક્ટરોએ અને બીજાઓએ મળીને લોકોને મેંદો અને પોલિશ કરેલા સંચે ખાંડેલા ચોખા વાપરવાથી થતાં નુકસાનનું ભાન કરાવવું જોઈએ.

મેં આ કેટલીક મોટી સહેજે નજરે ચડે એવી વાતો તરફ ધ્યાન ખેંચ્યું છે. તે એમ બતાવવા માટે કે ગ્રામવાસીઓને કામ આપવું હોય તો તે યંત્રો વાટે ન બની શકે; પણ તેઓ અત્યાર સુધી જે ઉધોગો કરતા આવ્યા છે તેને સજીવન કરવા એ જ એનો સાચો રસ્તો છે.

ગ્રામોદ્યોગની યોજનાની પાછળ કલ્પના તો એ છે કે આપણે રોજની જરૂરિયાતો ગામડામાં બનેલી ચીજોથી પૂરી પાડવી જોઈએ;અને જ્યારે એમ જણાય કે અમુક ચીજો તો ગામડામાં મળતી જ નથી. ત્યારે આપણે જોવું જોઈએ કે એ ચીજો થોડીક મહેનત અને સંગઠનથી ગામડાનાં માણસો બનાવી શકે ને એમાંથી કંઈ નફો કરી શકે એમ છે કે નહીં નફાનો અંદાજ કાઢવામાં આપણે પોતાનો નહીં પણ ગ્રામવાસીનો ખ્યાલ રાખવો જોઈએ. એમ બને કે શરૂઆતમાં આપણે સામાન્ય ભાવ કરતાં જરાક વધારે આપવું પડે અને બદલામાં હલકી ચીજ મળે. પણ જો આપણે એ ચીજો બનાવી આપનાર માણસના કામમાં રસ લેતા થઈશું, એ માલ સુધારે એવો આગ્રહ રાખીશું, અને એને એ સુધારવામાં મદદ કરીશું તો એ ચીજો જરૂર સુધારશે.

હું કહું કે ગામડાંનો નાશ થશે તો હિંદુસ્તાનનો પણ નાશ થશે. પછી એ હિંદુસ્તાન નહિ રહે. જગતમાં એનું જે વિશિષ્ટ કાર્ય છે. તે લુપ્ત થઇ જશે. ગામડું સજીવન ત્યારે જ થાય, જયારે એનું શોષણ થતું અટકે. વિશાળ ઉદ્યોગોની સાથે હરીફાઈ અને ખપતના પ્રશ્નો આવશે. એટલે ગ્રામવાસીઓનું સીધું કે આડકતરું શોષણ થયા વિના નહીં જ રહેવાનું,તેથી અમારે ગામડાંને સ્વાવલંબી,સ્વયંપૂર્ણ. બનાવવામાં બધી શક્તિ વાપરવાની છે, ને મોટે ભાગે જે ચીજો વાપરવાની હોય તે જ બનાવવાની છે. ગ્રામોદ્યોગનું આ રૂપ જળવાઈ રહે તો ગ્રામવાસીઓ પોતે બનાવીને વધારી શકે એવાં આધુનિક યંત્રો અને ઓજારો વાપરે એમાં

કશો વાંધો નથી. માત્ર એ બીજાને ચૂસવાના સાધન તરીકે ન વાપરવાં જોઈએ.

આપણે ગામડાંમાં વસતું હિંદ જે ભારતવર્ષના જેટલું જ પ્રાચીન છે તેની વચ્ચે અને શહેરો કે જે વિદેશી સત્તાએ ઊભી કરેલી સૃષ્ટિ છે તેની વચ્ચે પસંદગી કરવી રહી છે. આજે શહેરો ગામડાં પર સત્તા ચલાવી રહ્યાં છે અને તેને ચૂસી રહ્યા છે. પરિણામે ગામડાં નાશ પામતાં જાય છે. મારું ખાદી-માનસ મને એમ સૂચવે છે કે એ વિદેશી સત્તાના અસ્ત સાથે શહેરોએ પણ હિંદનાં ગામડાંની સેવાના વાહનરૂપ બનવું પડશે.ગામડાંની ચૂસ એ જ મોટી સંગઠિત હિંસા છે. જો આપણે અહિંસાની ભૂમિકા ઉપર સ્વરાજ્યની રચના કરવી હોય તો આપણે ગામડાંઓને તેમનું યોગ્ય સ્થાન પાછું આપ્યે જ છૂટકો છે.

ખાદી

મારે મન ખાદી હિંદુસ્તાનની વસ્તીની એકતાનું, તેના આર્થિક સ્વાતંત્ર્ય અને સમાનતાનું પ્રતીક છે. અને તેથી જવાહરલાલના કાવ્યમય શબ્દોમાં કહ્યું તો હિંદની આઝાદીનો પોશાક છે.

વળી ખાદીમાનસનો અર્થ થાય છે જીવનની જરૂરિયાતોની પેદાશ તેમ જ વહેચણીનું વિકેન્દ્રીકરણ તેથી આજ સુધીમાં જે સિદ્ધાંત ઘડાયો છે તે એ છે કે દરેકેદરેક ગામે પોતપોતાની સઘળી જરૂરિયાત જાતે પેદા કરી લેવી અને ઉપરાંત શહેરોની જરૂરિયાતો પૂરી કરવાને ખાતર થોડીક વધારે પેદાશ કરવી.

મોટા ઉધોગો તો અલબત્ત એકકેન્દ્રી તેમ જ રાષ્ટ્રને હસ્તક રાખવા પડશે. પણ આખું રાષ્ટ્ર મળીને જે વિરાટ આર્થિક પ્રવૃત્તિ ગામડાંઓમાં ચલાવશે તેનો આ તો નજીવો ભાગ રહેશે.

ખાદીની બનાવટમાં આટલી બાબતો આવે છે. કપાસ ઉગાડવો, કપાસ વણવો, તેને ઝુડવો, સાફ કરવો ને લોઢવો, રૂ પીજવું,પૂણીઓ બનાવવી, કાંતવું, સૂતરની પવાયત કરવી કે તેને કાંજી પાવી,

સૂતરને રંગવું, તેનો તાણો પૂરવો ને વાણો તૈયાર કરવો, વણાટ અને ધોલાઈ. આમાંથી રંગાટીકામ સિવાયના બાકી બધા કામો ખાદીને અંગે જરૂરી તેમજ મહત્વના છે.ને કાર્ય વિના ચાલે તેમ નથી. એમાંનું

એકએક કામ ગામડાંઓમાં સારી રીતે થઇ શકે તેવું છે.અને હકીકતમાં અખિલ ભારત ચરખા સંઘ હિંદભરનાં જે અનેક ગામડાંઓમાં કાર્ય કરે છે તે બધાંમાં એ કામો આજે ચાલુ છે.

ગામડાંઓમાં ચાલતા અનેક ઉધોગો પૈકીના આ મુખ્ય ઉધોગનો અને તેની આજુબાજુ વીટળાયેલા હાથકારીગરીના અનેક ધંધાઓના વગર વિચારે તેને ફાવે તેમ તેમ જ નિર્દયપણે નાશ કરવામાં આવ્યો ત્યારથી આપણા ગામડાઓમાંથી બુદ્ધિ ને નૂર ઉડી ગયાં. તે બધાં ઝાંખાં ને ચેતન વગરનાં થઈ ગયાં. અને તેમની દશા તેમનાં પોતાનાં ભૂખે મરતાં ને દૂબળા ઢોર જેવી થઇ ગઈ.

વૃંદા મનજીત
જાણીતા લેખિકા

દિલ કા હાલ સુને દિલવાલા

સમગ્ર વિશ્વ અને વર્લ્ડ હાર્ટ ફેડરેશન દ્વારા કાર્ડિયોવાસ્ક્યુલર ડિસીઝ (હૃદયરોગ) અટકાવવા માટે સૌથી વિશાળ જાગૃતિ અભિયાન લાવવા માટે એક પ્લેટફોર્મ બનાવવામાં આવ્યું છે જેના દ્વારા સપ્ટેમ્બરની ૨૯મી તારીખે વર્લ્ડ હાર્ટ ડે તરીકે ઊજવવામાં આવે છે.

લેખના હેડિંગના આધારે કહું તો ફિલ્મના ગીતની પંક્તિઓ 'દિલકા હાલ સુને દિલવાલા, સીધી સી બાત ન મિર્ચ મસાલા' એવું છે; અર્થાત્ હૃદય-દિલ-હાર્ટ વિશે મિર્ચ મસાલા વગર સીધી વાત કરવી છે.

વિશ્વમાં મૃત્યુના મુખ્ય કારણોમાં હૃદયાઘાત, હૃદયરોગ મુખ્ય છે જેમાં દર વર્ષે ૮.૬ મિલિયન લોકો મૃત્યુ પામે છે. વૈજ્ઞાનિકો અને ડૉક્ટરોના કહેવા પ્રમાણે જીવનશૈલીમાં કેટલોક ફેરફાર કરવાથી હૃદયરોગને આમંત્રણ આપનારા અનેક પરિબળોને નિયંત્રિત કરી શકાય છે.

લક્ઝરી – એક એવો શબ્દ છે જેને માણવા માટે અનેક વ્યક્તિ લલચાય છે. તે શું છે? તેનાથી દૂર કેમ રહેવાય? એ વિશે વિસ્તારથી વાત કરીએ.

માનવ હૃદયની રચના

હૃદય એક સ્નાયુબદ્ધ અંગ છે જે છાતીમાં બ્રેસ્ટબોનની ડાબી તરફ અને સહેજ પાછળ સ્થિત છે. આપણે આપણી મુટ્ઠી બંધ કરીએ એ સાઈઝનું હાર્ટ હોય છે. હૃદય પ્રત્યેક ક્ષણ કાર્યરત હોય છે. રક્તવાહિનીઓના નેટવર્ક દ્વારા લોહીનું પંપિંગ કરે છે જેને ધમનીઓ અને નસો કહેવાય છે. હૃદય અને તેની રુધિર વાહિનીઓને રુધિરાભિસરણ તંત્ર કહેવાય છે.

હૃદયના ચાર ખંડ હોય છે. ઉપલી બે ચેમ્બરને એટ્રિયા કહેવામાં આવે છે જ્યારે નીચલી બે ચેમ્બરને વેન્ટ્રિકલ્સ કહેવાય છે. જમણા કર્ણક અને જમણા ક્ષેપકને જમણું હૃદય કહે છે એ જ રીતે ડાબા કર્ણક અને ડાબા ક્ષેપકને ડાબું હૃદય કહે છે. જમણું કર્ણક શરીરમાંથી ઑક્સિજન વગરનું લોહી મેળવીને તેને જમણા વેન્ટ્રિકલ સુધી પંપ કરે છે.

જમણું વેન્ટ્રિકલ જમણા કર્ણકમાંથી લોહી મેળવી તેને ફેફસામાં પંપ કરે છે જેથી તેને ઑક્સિજનથી ભરી શકાય.

ડાબું કર્ણક ફેફસામાંથી ઑક્સિજનયુક્ત લોહી મેળવી તેને ડાબા ક્ષેપકમાં પંપ કરે છે અને ડાબું વેન્ટ્રિકલ હૃદયની સૌથી મજબૂત ચેમ્બર છે જે ઑક્સિજનથી સમૃદ્ધ લોહીને બાકીના શરીરમાં પંપ કરે છે.

હૃદયરોગના સંકેત

ડૉક્ટર પાસે ગયા વગર પણ આપણે જાણી શકીએ છીએ કે કદાચ આ પ્રકારના લક્ષણો વરતાય તો કદાચ તેનો સંબંધ સીધો હૃદય સાથે હોઈ શકે છે.

હાઈ બ્લડપ્રેશર

બ્લડપ્રેશર માપવાના સાધનમાં જો ૧૨૦/૮૦ અનુક્રમે સિસ્ટોલિક અને ડાયસ્ટોલિક આંકડો દેખાય તો સમજવું કે તે સામાન્ય છે. જો તે ૧૨૦નું ૧૨૯ થઈ જાય તો તેને એલિવેટેડ બ્લડપ્રેશર કહેવાય છે. જો તેનો આંકડો ૧૩૦-૧૩૯ પહોંચે તો તે હાઈપરટેન્શન સ્ટેજ વન કહી શકાય. તે ચિંતાજનક છે અને જીવનશૈલીમાં તરત જ ફેરફાર કરવાની જરૂરિયાત સૂચવે છે.

જો થોડા સમય પહેલાંની વાત કરીએ તો એટલે કે આપણા માતાપિતા કે દાદાદાદી સખત કામ કરતા, પૌષ્ટિક ભોજન લેતાં અને પૂરતી ઊંઘ લેતા જેથી તેઓ સ્વસ્થ રહી શકતા. પરંતુ ધીરે ધીરે માનવસર્જિત સુખ-સુવિધાના સાધનોમાં વધારો થતો ગયો. તે એક સુરક્ષિત વાતાવરણમાં રહેવા લાગ્યો અને જીવન બેઠાડું થઈ ગયું.

બેઠાડું જીવન

બધી સુખસુવિધાથી સજ્જ ઊંચા આલિશાન મકાનો. મકાનોમાં એર કંડિશનર અને અન્ય અનેક ઈલેક્ટ્રિક સાધનો, કાર, સ્કૂટર અને દૂર પ્રવાસ કરવા માટે ટ્રેન કે પ્લેનનો ઉપયોગ શરૂ થઈ ગયો. ઊંઘવાના કે જાગવાના કે પછી કોઈપણ કાર્ય કરવાના કોઈ નિયમો જળવાયાં નહીં. વ્યક્તિ સવારે પોતાના એરકંડિશનયુક્ત રૂમમાં ઊઠીને ગીઝરથી મળતા ગરમ પાણીથી નહાય. પછી ઓવનમાં ગરમ કરેલો નાસ્તો કરીને કારમાં બેસીને એરકંડિશનયુક્ત ઓફિસમાં જઈને બેસે. પછી આખો દિવસ ફોન પર લોકો સાથે સંપર્કમાં રહે. સાંજે ઑફિસથી નીકળીને એ જ રીતે પાછો ઘેર આવે. જીવન જરૂરિયાતની વસ્તુઓ હવે ઓનલાઈન મળતી થઈ ગઈ છે કે પછી પોતાના જ કરિયાણાવાળાને કે શાકવાળાને કહો તો તે ઘેર આપી જાય. જેથી બજારમાં એક દુકાનેથી બીજી દુકાને ફરવાની પણ જરૂર નહીં.

ભોજન

પોષણની વાત તો કોસો દૂર અને સવારે બેક કરેલો નાસ્તો, ઘરમાં સમય ન હોય તો ઑફિસમાં જઈને ક્યાંકથી મંગાવી લેવાનો. જીવનશૈલીની વાત કરીએ તો પતિ-પત્ની બંને કામકાજી હોય ત્યારે લગભગ રોજ બહારનું ભોજન હવે સામાન્ય થઈ ગયું છે. બીજી વાત એ કે ખાણીપીણીમાં પણ એટલાં બધાં લલચાવે એવાં વિવિધ વ્યંજનો બજારમાં ઉપલબ્ધ હોય તો રાત્રિભોજન કર્યા પછી પણ દાબેલી, વડાપાઉં, પાઉંભાજી, પીત્ઝા, બર્ગર, પાણીપુરી, સેવપુરી, કચોરી-સમોસાં અને એવાં અનેક મોંમાં પાણી લાવે એવાં વ્યંજનો ખાવા માટે આખો પરિવાર કારમાં બેસીને નીકળી પડે. રાત્રે ૧૦-૧૧ વાગે ખાધેલાં આ વ્યંજનો જીભને ખૂબ સેટિસ્ફેક્શન આપે છે પરંતુ તે પેટ પર ભારે પડે છે. પેટનો આ ભાર ક્યારેક હૃદય સુધી પહોંચી જાય છે.

ટીવી અને મોબાઈલ ફોન

ટીવી અને મોબાઈલે દુનિયા નાની બનાવી દીધી. ઉપરથી કોરોનાએ વડીલોથી માંડીને બાળકો સુધીના લોકોને ઘરમાં રહેવા મજબૂર કર્યા. મોબાઈલની કિંમત (વેલ્યૂ) વધી ગઈ. હવે તો બાળકો પણ મોબાઈલ દ્વારા જ ભણે છે અને ઑફિસની મિટિંગો પણ મોબાઈલથી થઈ

જાય છે. ઉપરાંત વડીલોને કોઈ ડૉક્ટરની સલાહ લેવી હોય કે દવા મંગાવવાની હોય તો તે પણ ઓનલાઈન જ થઈ જાય છે. એટલા બધા ડૉક્ટરો હવે ઓનલાઈન કન્સલ્ટેશન કરે છે, પ્રિસ્ક્રીપ્શન આપે છે, દવા મંગાવી શકાય છે અને ડૉક્ટરની કે કેમિસ્ટની ફી પણ ઓનલાઈન થઈ શકે છે. એનો અર્થ એ જ થયો કે હવે મૂવમેન્ટ નહિવત્ થઈ ગઈ.

ટીવી પર આવતી જાહેરાતો

એક તો શારીરિક હલનચલન ઓછું થઈ ગયું. પણ તેની સાથે સાથે મોંમાં પાણી લાવે તેવી વિવિધ વ્યંજનો, ચોકલેટો, બિસ્કુટ, એનર્જી ડ્રિંક વગેરેની જાહેરાતો જોઈને બેઠાં બેઠાં ઘેર મંગાવવાનો સિલસિલો પણ ચાલુ થઈ ગયો છે. વ્યંજનો સુધી તો પણ વાંધો નથી પરંતુ ટીવીમાં સૌથી વધુ જાહેરાતો પાનમસાલાની આવે છે. કેસરયુક્ત પાનમસાલા નહીં પરંતુ કેંસરયુક્ત પાનમસાલા જાણ્યે અજાણ્યે તમને મોતના મોંમાં લઈ જાય છે. તે સાથે ઝટપટ વ્યંજન બનાવવાની જાહેરાતો જોઈને તો જેમની પાસે સમયનો અભાવ હોય તેમના માટે તે વરદાન સાબિત થાય છે. પણ અંતે તે સ્વાસ્થ્ય પર ખૂબ ખરાબ અસર કરે છે.

દરેક અંગનું મહત્વ

આપણા શરીરમાં દાંત, નળીઓ, હાડકાં, સ્નાયુઓ, નસો ઉપરાંત મગજ, પેટ, યકૃત, કિડની, સાંધા અને સૌથી મહત્વપૂર્ણ હાર્ટ એટલે કે હૃદય એટલે કે દિલ હોય છે. આ દરેક અવયવોના પોતપોતાના કાર્યો અસાઈન કરેલાં હોય છે. તે પ્રમાણે તે કાર્ય કરે છે. આપણે ઊંઘતાં હોઈએ, જાગતાં હોઈએ, કામ કરતાં હોઈએ કે આળસુની જેમ પડ્યાં રહ્યાં હોઈએ તો પણ આ અવયવો તેમના કાર્યમાં લાગેલાં જ હોય છે. કોળિયો મોંમાં મૂકીને દાંતને એવું નથી કહેવું પડતું કે ચાલો હવે તમે ચાવવાનું શરૂ કરો; જાણતાં અજાણતાં ચાવી લઈએ પછી

ગળાની નળી કે એસોફેગસને એવું નથી કહેવું પડતું કે હવે આ ભોજન પેટ સુધી લઈ જાવ. વળી પેટમાં ગયા પછી તેનું જે તે પોષક તત્વો અને અન્ય તત્વોમાં વિભાજન કરવાનું કામ... અરે આ દરમિયાન શ્વાસ લેવાનું કામ પણ ચાલું જ હોય છે. દરેક અવયવો એકબીજા સાથે સામંજસ્ય જાળવી રાખે છે અને આમ શરીરને સ્વસ્થ રાખે છે.

દિલ હૈ કિ માનતા નહીં

જેમ જેમ માનવ વધુ ને વધુ ભણતો ગયો તેમ તેમ તેણે અનેક નવી નવી શોધો કરી. એમાં પછી ભોજન કે પછી ખાવાની વસ્તુઓમાં પાછા કેમ રહેવાય! જીભને જે ભાવ્યું તે બનાવ્યું પણ એવું ન વિચાર્યું કે તે શરીરને માટે યોગ્ય છે કે નહીં. વળી નાનપણથી જ અમુક વસ્તુ ખાવાની ટેવ (કુટેવ) પડી ગઈ હોય તો તે ક્યાં જવાની છે? ડૉક્ટર અમુક વસ્તુ ખાવાની પરેજી પાળવાનું કહે તો તે વસ્તુ પ્રત્યે વધુને વધુ આકર્ષાઈએ અને તે જ ખાવાની ઈચ્છા થાય. અમુક પદાર્થોથી નુકસાન થાય છે તે જાણતાં હોવા છતાં તે પદાર્થો છૂટતાં નથી અને દર વખતે એવું કહીને ખાઈ લેતાં હોઈએ છીએ કે, 'બસ આ છેલ્લી વાર...' અને પછી શાનથી કહેવાનું કે આ વસ્તુ તો મેં ૧૦૦ વાર છોડી દીધી.

સફેદ પદાર્થ

આયુર્વેદમાં કહે છે કે રોજિંદા ભોજનમાં વપરાતા સફેદ પદાર્થો જેટલાં ચોખ્ખાં અને ચમકતાં સફેદ લાગતાં હોય છે તેટલાં જ તે નુકસાન કરતાં હોય છે. તે પદાર્થો છે – મેદો, ખાંડ, મીઠું અને વનસ્પતિ ઘી અથવા તેલ. હવે કોઈ પૂછે કે ખાંડ ઓછી કરી દીધી, કે મેદાની વસ્તુઓ મહિનામાં એક વાર જ ખાઈએ છીએ, મીઠું તો જેટલું રસોઈમાં વપરાય એટલું જ બાકી ઉપરથી નથી લેતાં કે પછી વનસ્પતિ ઘી અથવા તેલનો ઉપયોગ તો પૂરી કે કચોરી તળવામાં જ વાપરીએ છીએ. આ બધાં લોજિક નકામાં છે. તેના કરતાં

એવું સંતુલિત ભોજન નિયમિત રીતે લેવું જોઈએ કે કોઈ વસ્તુ ઓછી લેવા-ખાવા કે કોકવાર ખાવાની જરૂર જ ન પડે.

આયુર્વેદ પ્રમાણે ભોજન

હજારો વર્ષો પૂર્વેનું આરોગ્યશાસ્ત્ર આયુર્વેદ પ્રમાણે સંતુલિત ભોજનમાં શરીરને ઉપયોગી પ્રત્યેક પોષક તત્વો મળવાં જોઈએ. આયુર્વેદ એક સાકલ્યવાદી (હોલિસ્ટિક) દવા છે જે આપણા શરીર અને મન વચ્ચે સંતુલન વધારવા કેન્દ્રિત છે.

આયુર્વેદની થિયરી પ્રમાણે બ્રહ્માંડ પાંચ તત્વોનું બનેલું છે-જળ, વાયુ, આકાશ, અગ્નિ અને પૃથ્વી. એવું માનવામાં આવે છે કે આ તત્વો ત્રણ જુદા જુદા દોષો બનાવે છે જે આપણા શરીરમાં ફરતી ઊર્જા તરીકે વ્યાખ્યાયિત થાય છે. દરેક દોષ ચોક્કસ શારીરિક કાર્યો માટે જવાબદાર છે. ઉદાહરણ જોઈએ તો પિત્ત દોષ ભૂખ, તરસ અને શરીરનું તાપમાન નિયંત્રિત કરે છે. વાત દોષ ઈલેક્ટ્રોલાઈટ સંતુલન અને હલનચલન જાળવે છે જ્યારે કફ દોષ સાંધાના કાર્યને પ્રોત્સાહન આપે છે.

કેવો ખોરાક લેવો

આયુર્વેદ પ્રમાણે અને નેચરોપથી પ્રમાણે શુદ્ધ, તાજો, કાચો અને ફાયબરયુક્ત ખોરાક શરીર માટે ઉત્તમ છે. જ્યારે ભોજન બનાવવાનું હોય ત્યારે તાજાં શાકભાજી લાવવાં જોઈએ, રોટલી માટે તાજો અને કકરો લોટ બાંધવો જોઈએ, દાળ બને ત્યાં સુધી સાબુત લેવી જોઈએ ઉપરાંત દૂધની બનેલી વસ્તુઓ જેવી કે પનીર, દહીં, છાશ વગેરે પણ સારા પ્રમાણમાં લેવાં જોઈએ.

હૃદયની બીમારી ક્યાં? કેટલી?

આમ તો સમગ્ર વિશ્વમાં સૌથી વધુ પ્રમાણમાં જોવા મળતી અને સૌથી વધુ ઘાતક બીમારી હૃદયરોગ જ છે પરંતુ જો ગુજરાતની વાત કરીએ તો તે સૌથી વધુ મૃત્યુનું કારણ બનતી બીમારી છે. વર્ષ ૨૦૧૧ના સેન્સસ રીપોર્ટમાં 'મૃત્યુના કારણો'ના આંકડા જાહેર થયા હતા તે પ્રમાણે ૨૨ ટકા લોકો હૃદયરોગને કારણે મૃત્યુ પામ્યા છે. આ આંકડો શ્વસન રોગ, ક્ષય રોગ અને કેન્સરને કારણે થતા મૃત્યુ કરતાં વધુ છે. પુરુષોમાં ૨૦ ટકાથી વધુ મૃત્યુ ૩૫-૪૫ વર્ષની વચ્ચે હોય છે ત્યારે કારણો અસંખ્ય હોય છે અને તેનાથી ઉલ્ટું ૨૩.૮ ટકા ૫૫થી ૬૯ વર્ષની વચ્ચેની વયની મહિલાઓ અનેક કારણોથી મૃત્યુ પામે છે. આમાંના લગભગ ૨૪ ટકા પુરુષો અને ૧૯ ટકા મહિલાઓ હૃદયરોગને કારણે મૃત્યુ પામે છે.

ગુજરાતના જાણીતા હૃદયરોગ નિષ્ણાતો માને છે કે વધુ કરીને ઓછો શારીરિક શ્રમ, વધુ પડતાં તળેલાં વ્યંજનો, વધુ પડતી મીઠાઈ અને તણાવને કારણે લોકો પોતાના શરીરના સ્વાસ્થ્યનું ધ્યાન રાખતાં નથી અને સાથે તે વિશે સતર્ક પણ નથી.

તણાવ અને વ્યાયામ

માનસિક તણાવ હૃદય પર તાણ પેદા કરે છે જે કાર્ડિયોવાસ્ક્યુલર રોગનું જોખમ વધારે છે. જ્યારે વ્યક્તિ

વ્યાયામ કરે છે ત્યારે એન્ડોર્ફિન નામના હોર્મોનનો સ્રાવ થાય છે જે સંખ્યાબંધ શારીરિક કાર્યો કરવા માટે ઉત્સાહિત કરે છે અને તે સાથે માનસિક તણાવ દૂર કરવામાં મદદરૂપ થાય છે. હૃદયને સ્વસ્થ રાખવા માટે તણાવથી દૂર રહેવા અને વ્યાયામ કરતાં રહેવાનું સૂચવ્યું છે પરંતુ કોઈ કારણોસર હૃદયાઘાત થયો હોય કે ઓપરેશન થયું હોય તો પણ ડૉક્ટર હળવો વ્યાયામ કરવાની સલાહ આપે છે.

વજન નિયંત્રણ

દરેકના શરીરનું બંધારણ જુદું હોય છે. દરેકે પોતાની ઊંચાઈના પ્રમાણમાં વજન રાખવું જોઈએ. વજનનું નિયંત્રણ એટલે થોડું વજન વધે એટલે તરત ડાયટિંગ કરી વજન ઓછું કરવું અને ફરી પાછું તે કોઈ કારણોસર વધી જાય તે પણ યોગ્ય નથી. વધુ પડતા વજન અને વધુ પડતા ઓછા વજનને કારણે પણ હૃદયરોગ થઈ શકે છે. આ માટે જીવનશૈલી નિયમિત રાખવી, વ્યાયામ અને ઊંઘનો સમય નિર્ધારિત કરવો અને શુદ્ધ, શાકાહારી અને ઓછા તેલયુક્ત ભોજન કરવું અત્યંત જરૂરી છે. આ માટે માત્ર પેટ ભરવું જરૂરી નથી. તમે તમારા પેટમાં જે કાંઈ નાખો તેમાંથી તમને પોષણ મળશે એ વિશે જાણકારી લેવી અત્યંત જરૂરી છે. શાકભાજી, ફળફળાદી અને સૂકા મેવા વગેરેને મેઘધનુષના રૂપે એટલે કે રંગબેરંગી પદાર્થો લેવાં જોઈએ.

સ્વસ્થ કોલેસ્ટરોલ જાળવો

કોલેસ્ટરોલ માટે કહે છે કે એલડીએલ એ 'બેડ' કોલેસ્ટરોલ છે જ્યારે એચડીએલ 'ગુડ' કોલેસ્ટરોલ છે. જો એલડીએલ વધી જાય તો ધમનીઓની દીવાલ પર તે ચોંટી જાય અને પરિણામે ધમની સાંકડી થાય. તેના કારણે લોહીનું ભ્રમણ ધીમું પડી જાય. આમ આવા સંજોગોમાં હૃદય રોગ થવાની શક્યતા વધી જાય. વધુ પડતો ચરબીયુક્ત ખોરાક લેવા અને બેઠાડું જીવન જીવવાથી બેડ કોલેસ્ટરોલ વધી શકે છે અને તેના કારણે પણ હૃદયને લગતી અનેક સમસ્યાઓ થઈ શકે છે.

ડાયાબિટીસ નિયંત્રિત કરવું

ડાયાબિટીસ ધરાવતા લોકો વધુ કરીને હૃદયરોગના શિકાર બને છે. ડાયાબિટીસ ન થાય તેનો જ પ્રયત્ન કરતાં રહેવું જોઈએ પરંતુ જો થઈ જાય તો તેને ત્યાં જ અટકાવવા માટે ભોજનમાં ફેરફાર અને નિયમિત વ્યાયામ કરવાની અત્યંત જરૂરિયાત બની જાય છે.

હાર્ટ હેલ્થની દ્રષ્ટિએ જોઈએ તો તમારા હૃદયની સ્થિતિ શું છે તે જાણવા માટે દાદરો ચઢવા ઉતરવાની પ્રેક્ટિસ કરો અથવા થોડું સ્પીડમાં ચાલો જો તમને હાંફ ચઢે તો સમજી લો કે હવે તમારે હૃદય પરીક્ષણ કરાવવાની જરૂર છે.

જીવનશૈલીને નિયમિત કરવાની શરૂઆત આજથી જ કરી દો. રોજ સવારે એક જ સમયે જાગવું. સવારે ઊઠીને ગરમ પાણી પીવું. પછી વૉક કરવા જવું. એવા સમયે જવું જ્યારે કોઈ ગાર્ડનમાં લગાવેલું ઘાસ થોડું ભીનું હોય અને સૂર્યના હળવા કિરણો તમારા શરીરને મળી શકે. આમ કરવાથી શરીર હળવું બને છે અને સૂર્યના તડકાથી વિટામિન ડી મળી શકે.

જીવનશૈલી બદલવા માટે કશું વિશેષ કરવું પડતું નથી. જો સવારે કે સાંજે શાક, ફળો કે અન્ય કોઈ વસ્તુ લેવા જવું હોય તો સ્કૂટર કે કાર લઈને જવા કરતાં થોડું ચાલીને જવાનું રાખવું. આખું અઠવાડિયું દોડાદોડી કરીને ઑફિસનું કામ કર્યું હોય તો શનિવાર અને રવિવારે થોડું ધીમું કાર્ય કરવું. પરિવાર સાથે સમય વીતાવવો. થોડું હસવું અને અન્યને હસાવવા. આખા દિવસમાં ખૂબ પાણી પીવું. જો તમે પુરુષ હો તો થોડો કામકાજમાં ફેરફાર કરો. એકાદ વીકએન્ડના દિવસોમાં ઘરની ગૃહિણીને આરામ આપવો અને પુરુષો અને સંતાનોએ થઈને રસોઈ બનાવવી. જેથી સાથે સમય વીતાવવાનો ચાન્સ પણ મળે અને ગૃહિણીને આરામ પણ મળે.

વિશેષજ્ઞો કહે છે કે આપણા પગમાં નાનું હૃદય સમાયેલું છે. એનો અર્થ એ કે જો તમારા પગ મજબૂત તો તમારું શરીર મજબૂત અને શરીર મજબૂત તો હૃદય પણ મજબૂત જ રહેશે. ધારો કે તમારા પગ નબળા છે તો તમે જરૂરિયાત પ્રમાણે ચાલી નહીં શકો. ચાલો નહીં એટલે પગના સાંધા નબળા પડી જાય. ચાલો નહીં એટલે શરીરમાં ચરબી વધી જાય. ચરબી વધે એટલે હૃદયચક્ર ખોરવાઈ જાય. અંતે હૃદયરોગ.

આ ડરાવવાની વાત નથી પરંતુ આ એક વિશેસ સાયકલ છે. તેને ચાલતી રાખવા માટે ચાલતાં રહેવું જોઈએ.

બોક્સ

૧. આપણું હ્રદય આપણી મુટ્ઠી જેટલું હોય છે

૨. આપણું હ્રદય દરરોજ લગભગ ૧૧૫૦૦૦ વખત ધબકે છે

૩. આપણું હદય દરરોજ લગભગ ૨૦૦૦ ગેલન લોહી પંપ કરે છે

૪. ઈલેક્ટ્રિકલ સિસ્ટમ આપણા હ્રદયની લયને નિયંત્રિત કરે છે જે કાર્ડિયાક કંડક્શન સિસ્ટમ કહેવાય છે

૫. હ્રદય શરીરથી ડિસ્કનેક્ટ થયા પછી પણ હ્રદયના ધબકારા ચાલુ રહે છે

૬. પ્રથમ ઓપન હાર્ટ સર્જરી ૧૮૯૩માં થઈ હતી. તે ડેનિયલ હેલ વિલિયમ્સ દ્વારા કરવામાં આવી હતી

૭. પ્રથમ ઈમ્પ્લાન્ટેબલ પેસમેકરનો ઉપયોગ ૧૯૫૮માં કરવામાં આવ્યો હતો

૮. પેસમેકર મેળવનાર આર્ને લાર્સન તેમના શરીરમાં રોપનાર તે સર્જન કરતાં વધુ જીવ્યા હતા

૯. સૌથી નાની વ્યક્તિની હાર્ટ સર્જરી તેના જન્મની એક મિનિટ પછી તરત જ થઈ હતી, આવી સમસ્યા ધરાવતા બાળકો જીવતા નથી પણ તેની સર્જરી સફળ રહી હતી

૧૦. ૩૫૦૦ વર્ષ જૂની ઈજિપ્તની મમીના અવશેષોમાં હ્રદયરોગનો સૌથી પહેલો જાણીતો કેસ ઓળખાયો હતો

૧૧. માનવ હ્રદયનું વજન એક પાઉન્ડ કરતાં ઓછું હોય છે જોકે, પુરુષનું હ્રદય સરેરાશ સ્ત્રીના હ્રદય કરતાં ૨ ઔંસ ભારે હોય છે

૧૨. હ્રદયના વાલ્વના ખુલવા અને બંધ થવાના કારણે તેના ધબકારા સંભળાય છે

૧૩. હસવું એ આપણા હ્રદય માટે સારું છે તે તણાવ ઘટાડે છે અને તેથી રોગપ્રતિકારક શક્તિમાં વધારો થાય છે

અને છેલ્લે આપણું હ્રદય આપણા શરીરના દરેક ભાગને અસર કરે છે. તેનો અર્થ એ પણ છે કે આહાર, જીવનશૈલી અને આપણી ભાવનાત્મક સુખાકારી આપણા હ્રદયને અસર કરી શકે છે. તંદુરસ્ત હ્રદય જાળવવા માટે ભાવનાત્મક અને શારીરિક સ્વાસ્થ્ય બંને મહત્વપૂર્ણ છે.

સરદારધામ મેગેઝિનના વાચકો જોગ

સરદારધામ ઈ મેગેઝિનના વાચકોએ
મેગેઝિન અંગેના પોતાના પ્રતિભાવો
magazine.sardardham@gmail.com
ઉપર મોકલવા વિનંતી.

જીપીબીઓ વિશે

સરદારધામ દ્વારા પ્રસ્થાપિત મિશન ૨૦૨૬ અંતર્ગત પ્રથમ હરોળના ૧૦,૦૦૦થી વધુ ઉદ્યોગપતિઓને સંગઠિત કરવા માટે ગ્લોબલ પાટીદાર બિઝનેસ ઓર્ગેનાઈઝેશનની (GPBO) રચના કરવામાં આવી છે.

જીપીબીઓના નેટવર્કને જિલ્લા, રાજ્ય અને વિવિધ દેશોમાં વિસ્તારવાનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. જીપીબીઓ દ્વારા ઉદ્યોગ જગત માટે ઉપયોગી એવા

- મોટીવેશનલ પ્રોગ્રામ
- ટ્રેઈનિંગ પ્રોગ્રામ
- સેક્ટર આધારિત B2B મીટિંગ્સ
- નવીન ટેક્નોલોજી અને આધુનિક ધંધાકીય અભિગમ માટેના આયોજનો કરવામાં આવે છે.

મુખ્ય ઉદ્દેશ

- ☑ એકબીજા સાથે નેટવર્કિંગ દ્વારા વ્યાપાર ઉદ્યોગમાં પરસ્પર ઉપયોગી થવું
- ☑ સમાજમાં નવા ઉદ્યોગ સાહસિકો તૈયાર કરવામાં ઉપયોગી થવું
- ☑ શિક્ષિત અને સક્ષમ યુવાઓને રોજગારીની તકો પુરી પાડવામાં ઉપયોગી થવું

P2P નેટવર્ક

GPBO દ્વારા પ્રસ્થાપિત P2P ઓનલાઈન બિઝનેસ નેટવર્ક ગામથી લઈને શહેર અને દેશ-વિદેશના તમામ પાટીદાર ઉદ્યોગકારો માટે નેટવર્કિંગનું શ્રેષ્ઠ માધ્યમ બની રહેશે. જેમાં નાના વ્યાપારીઓથી લઈને મોટા ઉદ્યોગપતિઓ પોતાના વ્યવસાયનું રજિસ્ટ્રેશન કરાવી શકે છે.

P2P ઓનલાઈન નેટવર્ક આપના ઉત્પાદનો અને સેવાઓને પ્રમોટ કરવાનું શ્રેષ્ઠ પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડશે. આ ઉપરાંત P2P ઓનલાઈન નેટવર્ક દ્વારા ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળો કાચો માલ મેળવી શકશો તેમજ અન્ય જરૂરીયાતો માટેના સપ્લાયર્સ સાથે આપ સીધો સંપર્ક કરી શકશો.

કોણ જોડાઈ શકે?

- ☑ નાના-મોટા બિઝનેસમેન
- ☑ પ્રોફેશનલ્સ
- ☑ સર્વિસ પ્રોવાઈડર્સ

કેવી રીતે ઉપયોગી છે?

- ☑ પ્રોડક્ટ, સર્વિસ વિશેની માહિતી
- ☑ ઈ-મેઈલ અથવા ફોનથી સંપર્ક
- ☑ ધંધાકીય જોડાણ

કઈ વિગતો અપલોડ કરી શકાય?

- ☑ કંપનીનું નામ તથા લોગો
- ☑ માલિકનું નામ તથા ફોટો
- ☑ સંપર્કની વિગતો
- ☑ કંપનીનું પ્રોડક્ટ લીસ્ટ તથા ફોટો
- ☑ કંપનીની પ્રોડક્ટ વિશે માહિતી
- ☑ કંપનીને જરૂરી રો-મટીરીયલ, સેવાઓ તથા જોબવર્કની વિગતો
- ☑ કંપનીને જરૂરી સ્ટાફની વિગતો

સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

આયોજીત

મિશન ૨૦૨૬ અંતર્ગત

ગ્લોબલ પાટીદાર બિઝનેસ ઓર્ગેનાઈઝેશન

GPBO

૧૦ લાખ
બિઝનેસમેનનું જોડાણ

Register your Business in GPBO Network Application
Contact for More information Phone :-7575007183

www.gpbo.org   GPBO

તબિયતની જાળવણી એટલે લયની જાળવણી

પદ્મશ્રી ગુણવંત શાહ
ગુજરાતના લબ્ધપ્રતિષ્ઠિત કટાર લેખક

એક ડૉકટરે એક દર્દી પાસે વધારે પૈસા પડાવી લીધા અને વળી તાવ પણ ન મટ્યો. છેતરાયેલા દર્દીએ એક ફકીરને આ વાત કરી. ફકીરે દર્દીની વાત શાંતિથી સાંભળી. અને પછી દર્દીને એક લાફો લગાવી દીધો. દર્દી તો ડઘાઈ જ ગયો. એણે ફકીરને પૂછ્યું : મારો શો ગુનો કે તમે મને લાફો માર્યો? જવાબમાં ફકીરે ફક્ત ચાર શબ્દો કહ્યા : તું માંદો કેમ પડ્યો?'

તબિયત બગડે એનો અર્થ એટલો જ કે જીવનલય તૂટ્યો છે. સમગ્ર વિશ્વ લયને આધારે ટકેલું છે. તારાઓ, ગ્રહો, ઉપગ્રહો, અને નિહારિકાઓની ગતિવિધિ અવકાશી(સેલેશિયલ) ગુરુત્વાકર્ષણના લયને આધારે ટકેલી છે.આપણી નાડીના ધબકારા ખોરવાય ત્યારે લય ખોરવાય છે. બ્લડ-પ્રેશર ખોરવાય ત્યારે લય ખોરવાય છે. હિમોગ્લોબીન ઘટી જાય ત્યારે લય ખોરવાય છે. યુસોનોફેલિયા વધી જાય ત્યારે લય ખોરવાય છે. આયુર્વેદ માને છે કે વાત,પિત્ત અને કફનું સંતુલન ખોરવાય ત્યારે રોગ થાય છે. ચીની વિચારધારા પ્રમાણે ચીન અને યાંગનું સંતુલન ખોરવાય તેથી રોગ થાય છે. એક્યુપંકચર દ્વારા શરીરમાં ચીન-યાંગ સંતુલન ફરીથી સ્થપાય છે. મલેરિયા થાય તેથી લય નથી તૂટતો. લય તૂટે તેથી મલેરિયા થયો. અતિરેક લય તોડે છે. વધુ પડતો આહાર, શ્રમ, સંયમ, વ્યાયામ, નિરાહાર, આરામ, મોહ,લોભ, ક્રોધ, ઉચાટ, પ્રવાસ, આગ્રહ, રાગ, દ્વેષ, પૈસો, વૈભવ, અભાવ અને કાર્યભાર મનુષ્યના જીવનલયને ખોરવે છે. લયની જાળવણી સહજને કિનારે ચાલવાથી થાય છે.કમાણી અને કેલરી કાબૂમાં રહે એ જરૂરી છે. ગરીબી અને અછત પણ લય તોડે છે. રોગ એટલે જ લયવિક્ષોભ. રોગ મટી જાય એનો અર્થ છે. લયની પુનઃસ્થાપના. જો પરમેશ્વર હોય તો તે લયેશ્વર હોવાનો!

એકવીસમી સદીમાં એક શબ્દ ખૂબ પ્રચલિત થશે : ‘હીલિંગ’, એનો અર્થ છે. રોગનિવારણ અથવા

રોગનિષ્કૃતિ, આરોગ્યની જાળવણીમાં તન અને મનની પરસ્પરતાની વાત કરી ગયા પછી હવે ત્રીજા પરિમાણની વાત કરવી છે. એ આરોગ્યનું આધ્યાત્મિક પાસું આરોગ્યની જાળવણી માટે તન અને મન સાથે આપણા માંહ્યલાની માવજત કરવાની છે. આજકાલ આધ્યાત્મિક હોવાની ફેશન ચાલે છે. આપણી ભારતીય સંસ્કૃતિમાં 'સ્વસ્થ' હોવાનો મહિમા થયો છે. જે સ્વસ્થ હોય, કૂટસ્થ હોય તે આત્મસ્થ (આત્મૈવ આત્મના તુષ્ટ) હોય, તે જ ખરેખરો નીરોગી ગણાય. પતંજલિએ અખિલાઈની આરાધના થાય ત્યારે યોગીની જે અવસ્થા હોય તેને માટે શબ્દો પ્રયોજ્યા : 'સ્વરૂપે અવસ્થાનમ'. તન, મન, અને માંહ્યલાનું સહજ સંતુલન એટલે જ લયપ્રાપ્તિ. સ્વસ્થ હોવું એટલે લયલીન હોવું.

માનસ સતત પોતાના શરીરને અન્યાય કરતો રહે છે. અન્યાય વેઠવાની શરીરની તાકાત ઘણી છે. પરંતુ હદ વટી જાય અને ભારે થાક ચડે ત્યારે શરીર હારે છે. આપણી બેકાળજીને કારણે શરીરને ખોટું લાગે છે. એને ખોટું લાગે ત્યારે જ રોગ થાય છે. માણસ બિલકુલ શ્રમ ન કરે ત્યારે હાથને ખોટું લાગે છે. એ બરાબર ચાવીને ન ખાય ત્યારે દાંતને અને લાળગ્રંથિને ખોટું લાગે છે. એ બેઠાડું બને ત્યારે પગને ખોટું લાગે છે. એ પ્રાણાયામ દ્વારા ઊંડા શ્વાસ ન લે ત્યારે ફેફસાને ખોટું લાગે છે. એ વધારે પડતું ખાય ત્યારે જઠરને ખોટું લાગે છે. એ શરાબ ઢીંચે ત્યારે યકૃત (લિવર) ને ખોટું લાગે છે. એ પ્રેમાળ સ્પર્શ ન પામે ત્યારે ત્વચાને ખોટું લાગે છે. એ પ્રકૃતિને સથવારે સુંદર દ્રશ્યો ન જુએ અને સારું વાચન ન કરે ત્યારે આંખને ઓછું આવે છે. એ કોઈની નિંદાકૂથલી સાંભળે ત્યારે કાનને માઠું લાગે છે. એ કપટ દ્વારા કોઈને ઉલ્લુ બનાવે કે અપ્રામાણિક વ્યવહાર કરે ત્યારે હૃદય રિસાય છે. આરોગ્યની જાળવણીમાં સદવૃત્તિ અને સદાચારનો ફાળો અત્યંત ગુપ્ત છતાં અમૂલ્ય હોય છે. શરીર પીપ નથી અને મન કચરાપેટી નથી. માંહ્યલો જ આપણો ખરો બોસ છે.

હીલિંગનો સંબંધ આપણા સકલ અસ્તિત્વના લયની જાળવણી સાથે રહેલો છે. તબિયતના ત્રણ પાસાં છે. શારીરિક, માનસિક અને આધ્યાત્મિક. માણસ જૂઠુ બોલે ત્યારે થોડોક કોસ્મિક લય ખોરવાય છે. હિંસા,ઈર્ષ્યા,ચોરી, છળકપટ,ક્રૂરતા, છેતરપિંડી કે દીલચોરીને કારણે આપણા અસ્તિત્વનો લય ખોરવાય છે. આધ્યાત્મિકતાનું કાળજું જીવનલય છે. નાસ્તિક મનુષ્ય પણ જીવનલય જાળવે તો તેને આધ્યાત્મિક ગણવો રહ્યો. વરાહ ઉપનિષદમાં લયની ઉપાસનાનો મહિમા થયો છે. હીલિંગ એટલે લયસાધનાનું પુણ્યફળ, એનો સુક્ષ્મ છેડો છેક કર્મના કાયદા સુધી પહોચતો જણાય છે. આ વાત કરવાનો અધિકાર મને નથી. આદરણીય મકરંદ દવેને છે.

રોગ થાય તેવી બધી જ પરિસ્થિતિ કાયમ રાખીને દવાઓને શરણે ના જવું એ તો ઉકરડાની દુર્ગંધથી બચવા માટે અગરબત્તી પેટાવવા જેવું છે. આજનું સમાજ-જીવન, ડાયાબીટિઝ સ-જન્ય, હૃદયરોગ-ઉત્તેજક અને કેન્સર-ઉત્પાદક છે. અવી સમાજ વ્યવસ્થા કાયમ રાખીને આપણે હૉસ્પિટલોના ખાટલાની સંખ્યા વધારતાં જ રહીએ છીએ. ડૉકટરોને મારી આ વાત કદાચ નહી ગમે. કોઈને ગમે તેવું જ લખવાની કુટેવ નથી તેથી બીજું કરવું પણ શું? વિચારોને વાડ, વંડી કે સરહદ ન હોય.

જીવનલય તૂટે તેવી પરિસ્થિતિ આપણને ખટકતી નથી. ઘોંઘાટ આપણને પજવતો નથી.ફટાકડા લોકોને વહાલા છે.ગંદકી આપણને સદી ગઈ છે. માણસ શાંતિપૂર્વક ઘસઘસાટ ઊંઘી શકે તેવીવાત હવે ક્યાં છે?, ઊંઘ,સંગીત,શાંતિ, પ્રકૃતિનો સંગાથ, પ્રસન્નતા અને આનંદ હીલિંગ માટે ઉપકારક છે. પાપની કમાણી એટલે રોગમૂલક કમાણી, એવું જયારે લોકોને સમજાશે ત્યારે ખરા અર્થમાં 'સ્વસ્થ' સમાજનો ઉદય થશે. મૈત્રી વગર માણસને નથી સોરવતું, મનગમતી મૈત્રી હીલિંગ માટે ખૂબ જરૂરી છે. પ્રાર્થના બીજાના જ નહિ આપણા હીલિંગ માટે પણ ઉપકારક છે ક્ષમા પણ હીલિન્ગને મદદરૂપ થનારી બાબત છે. તમે કોઈના અપરાધને ઉદારતાપૂર્વક માફ કરી દો છો ત્યારે તમારા સમગ્ર અસ્તિત્વને સ્વસ્થતાનો પ્રસાદ પ્રાપ્ત થાય છે. 'ક્ષમા' એટલે 'સામર્થ્ય': સામર્થ્ય તનના, મનના અને માંહ્યલાના સુમેળનું ઓશિયાળું છે. હીલિંગનું આવું અખિલદર્શન લયની ઉપાસના વગર શક્ય નથી. પ્રત્યેક સૂર્યોદય એ વાસ્તવમાં લયનો ઉદય છે. સૂર્યાસ્ત લયનો અસ્ત છે. લયનું મૃત્યુ નથી. આપણા જીવનનો અંત પણ લયનો અંત નથી સાગરની લહેર ઊંચે જાય પછી નીચે જાય તેથી સાગરનો લય જળવાય છે. જીવનસાગરનું પણ એવું જ.

માંદા ન પડીએ ત્યાં સુધી જ આપણે ડાહ્યા હોઈએ છીએ. બધી વાત બરાબર પણ પટકાયા પછી શું? એવું બને ત્યારે ડૉક્ટરો પર શ્રદ્ધા રાખવામાં શાણપણ છે.આપણો દેશ નિષ્ણાત ડૉક્ટરોની બાબતમાં દુનિયામાં જરાય પાછળ નથી. દાકતરી વિદ્યામાં આજકાલ ઓલ્ટરનેટિવ મેડિસિનની વાતો ખાસી થાય છે. એલોપેથી સિવાયની બીજી 'પથી' અમુક-અમુક' ખાસ રોગો માટે સારી પડે છે. દર્દીઓ ક્યારેક મૂંઝવણ પામે છે. ઊંટવૈદોથી ચેતવા જેવું છે. શિવામ્બૂથી કેન્સર મટે એવું મોરારજીભાઈ કહેતા. આવી અતિશયોક્તિમાં વિજ્ઞાનવૃત્તિની મશ્કરી થાય છે. આયુર્વેદ પાસે ઊંડું જીવનદર્શન છે. એને આપણે ત્યાં ' 'ઉપવેદ' ગણવામાં આવ્યો. હોમિયોપથી પાસે મનોવૈજ્ઞાનિક અભિગમ છે. નિસર્ગોપચાર પાસે ઉદ્દાત્ત જીવનદ્રષ્ટિ છે. એલોપેથી પાસે પ્રયોગ-નિયમન (કંટ્રોલ્ડ એક્સપેરિમેન્ટેશન) દ્વારા થયેલાં ઉચ્ચ કક્ષાનાં, ખર્ચાળ, અને વિશ્વસનીય સંશોધનોનું બળ છે. દવા લેવી જ પડે ત્યારે જરૂર લેવી.

પરમેશ્વર તરફથી મળેલી સર્જનાત્મક આનંદની પરમ પ્રસાદી છે. આ બાબતે ઉમદા અપવાદો જડે છે. ઋષિતુલ્ય મનુષ્યોનો બ્રહ્મવિહાર એ જ બ્રહ્મચારી સેક્સ તો એમની કાચી સામગ્રી છે. પ્રેમનો ફાળો હીલિંગમાં બહુ મોટો હોવાનો. પ્રેમથી વંચિત એવી વ્યક્તિ પર રોગની કુદ્રષ્ટી વહેલી થાય છે.

સમગ્ર બ્રહ્માંડમાં કોસ્મિક લય વ્યાપેલો છે. જે પિંડે તે બ્રહ્માંડે! બ્રહ્માંડમાં વ્યાપેલો લય આપણા વ્યક્તિગત લય સાથે છંદોલય (રેઝોનન્સ) પામે એ જ જીવનયોગ ગણાય. તબિયત

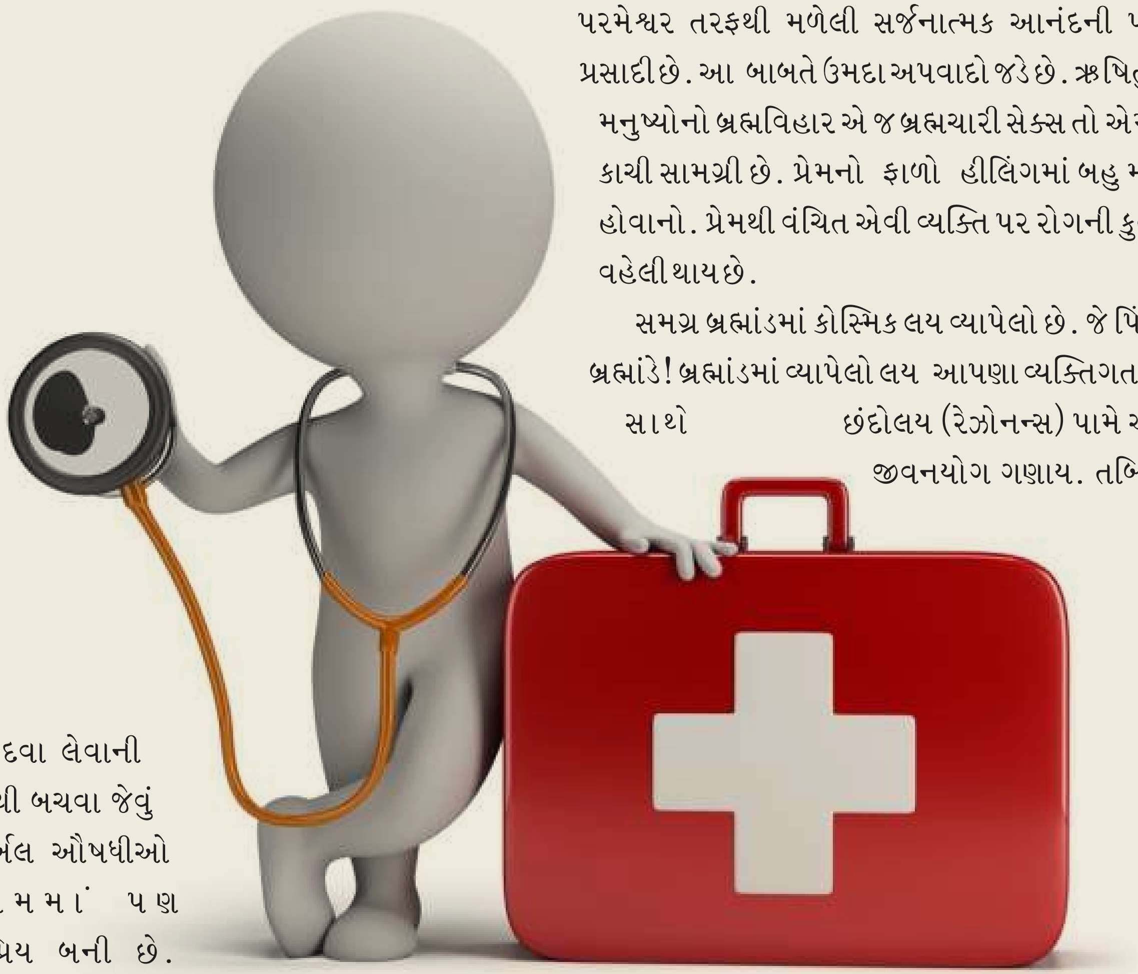

પરંતુ દવા લેવાની ફેશનથી બચવા જેવું છે હર્બલ ઔષધીઓ પશ્ચિમમાં પણ લોકપ્રિય બની છે. બ્રિટનના વડાપ્રધાન ટોની બલર પેરિસની મિટિંગ પછી એકાએક માંદા પડી ગયા એમણે જણાવેલું કેઃ 'ચાલુ મિટિંગે સતત કૉફી પીધી તેને બદલે 'હર્બલ ચા' પીધી હોત તો માંદો ન પડત.' હરડે અને ઈસબગુલ યુરોપ-અમેરિકા પહોંચી ગયાં છે. આમ છતાં કેન્સર પર જખ્મેરૂઝ નામનો મલમ ન જ ચાલે. એલોપેથીની જાહેરમાં નિંદા કરનારા વૈદરાજો પણ હૃદયરોગનો હુમલો થાય ત્યારે આઈ.સી.સી.યુ. માં દાખલ થઈ જાય છે. સારા થઈ જાય પછી તેઓ અર્જુનારિષ્ટ ભલે લેતા! એલોપેથીની દવા લેતાં જઈને એની નિંદા કરવાની કુટેવ ટાળવા જેવી છે.

બધી કાળજી રાખનાર પણ રોગમાં સપડાય છે. એ બાબતે કોઈનું અભિમાન ચાલતું નથી. વૃદ્ધ થવું એ પણ એક કળા છે.શરીર કદી જૂઠું બોલતું નથી. મગજને ઊંઘની જરૂર પડે છે. એ ના મળે ત્યારે ઝોકું આવી જાય છે. હેલ્થ ફૂડની માફક હેલ્ધી સેક્સનો મહિમા થવો જોઈએ. સેક્સને હડે હડે નથી કરવાની. સેક્સ તો પ્રાણીમાત્રને

જાળવવાની બધી કાળજી લીધા પછી માણસને માંદા પડવાની છૂટ છે. રોજ શરીરને એકાદ વાર પરસેવો વળે એટલો શ્રમ ભલે મળતો.'શ્રમણ' શબ્દ મૂળે 'શ્રમ' પરથી આવેલો છે. રોજ કસરત કરવી. એ આપણા આરોગ્ય-વીમાનું પ્રિમિયમ છે. સંસ્કૃતમાં પરસેવા માટે શબ્દ છે.:: 'શ્રમસલિલ.' જીવનને એક કલાકૃતિ તરીકે જાળવીને સજાવવાનું છે. દિનચર્યાને માંજીમાંજીને ચળકતી કરવાની છે. દિનચર્યા જળવાઈ જાય ત્યારે જીવનચર્યા સહેજે ઉજમાળી બને છે. છેવટે મૃત્યુ આવે ત્યારે ઉપરવાળાને ભીના હૃદયે કહેવાનું છે. :: 'તેરી ઈચ્છા પૂર્ણ હો.'

બ્રહ્મચર્ય

દરેક કિશોરને અખંડ બ્રહ્મચર્ય પાળવાની કેળવણી આપવી જોઈએ, તો જ એનામાં શ્રધ્ધા અને વિશ્વાસ કેળવાશે. હંમેશા અને સર્વ સંયોગોમાં મનની, વાણીની, કાર્યની પવિત્રતાનું નામ જ સાચું બ્રહ્મચર્ય. બ્રહ્મચર્યના અભાવને કારણે જ આપણા દેશમાં બધું વિનાશને કિનારે પહોંચી ગયું છે. બ્રહ્મચર્યનું ચુસ્ત પાલન કર્યું હોય તો કોઈ પણ વિદ્યા ટૂંકા સમયમાં પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. એક વાત એક વાર કહેવાઈ હોય કે તરત જ યાદ રહી જાય, ને પછી કદી ન ભૂલાય એવી સરસ યાદશક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. અવિકારે ચિત્તની પ્રજ્ઞાશક્તિ ને સંકલ્પશક્તિ પણ અપરિમેય હોય છે. સંયમી ઈચ્છાઓનું જ ઉત્કૃષ્ટ પરિણામ આવી શકે છે. જાતીય વૃતિનું ઊર્ધ્વારોહણ કરીને એને આધ્યાત્મિક શક્તિમાં પરિણત કરો. જેમ શક્તિ વધારે પ્રબળ તેમ વધારે કાર્યસાધક. પાનીનો પ્રચંડ પ્રવાહ જ ખીણ ખોદવાના કામમાં ઉપયોગી થઈ શકે.

શ્રદ્ધા

સાચી શ્રધ્ધાની વિભાવનાને ફરી સ્થાપવાની જરૂર છે. માણસ માણસની વચ્ચે જે ભેદ જણાય છે તે આ શ્રધ્ધાના ભેદને કારણે. દિવસ ને રાત જે મનુષ્ય એમ જ મનમાં વિચાર્યા કરતો હોય કે પોતે કંઈ જ નથી, તેનાથી કશું વળતું નથી. જો કોઈ દિવસ ને રાત મનમાં એમ જ માન્યા કરે કે પોતે દુઃખી છે, ક્ષુદ્ર છે, નગણ્ય છે, તો આખરે ખરેખર એ એવો જ થઈ જાય છે. આપણે સર્વશક્તિમાન પિતાના સંતાન છીએ, અનંત દિવ્ય અગ્નિના આપણે સ્ફુલિંગો છીએ. આપણે નગણ્ય શી રીતે હોઈ શકીએ? આપણે બધું કાંઈ છીએ, આપણે બધું કાંઈ કરી શકીએ એમ છીએ, આ જાતના આત્મવિશ્વાસના બળથી સંસ્કૃતિની વિકાસયાત્રામાં આપણા પૂર્વજો હંમેશાં મોખરે રહી શક્યા હતા. જે દિવસથી આ આત્મવિશ્વાસ ખોયો તે દિવસથી અધોગતિના, ઊણપોના મંડાણ મંડાઈ ચૂક્યા. તેથી જન્મથી તમારાં બાળકોને આ જીવનરક્ષક, મહાન, ઉદ્દાત બનાવનારી, ભવ્ય શ્રદ્ધાના પાઠો શીખવજો.

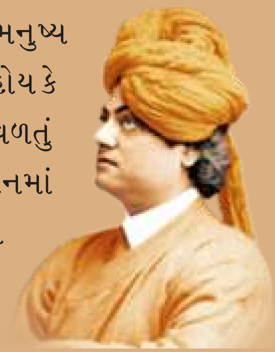

-સ્વામી વિવેકાનંદ

આધુનિક શિક્ષણપ્રથા આદર્શ પદ્ધતિ

ચારિત્ર્ય

સંકલ્પ શક્તિ દ્રઢતા ને ચારિત્ર્ય આની તમને ખાસ જરૂર છે. તમારી સંકલ્પશક્તિને હંમેશાં યોગ્ય રીતે વ્યવહારમાં પ્રયોજતા રહો તો એ તમને ધીમેધીમે ઊંચી ભૂમિકાએ લઈ જશે. સંકલ્પશક્તિ અત્યંત સમર્થ બળ છે.મુશ્કેલીઓની વજા જેવી દીવાલોને આ ચારીત્રયબળ જ ભેદી શકે છે. માણસના માનસિક વલણોને રુચિઓનો સરવાળો તેનું નામ જ ચારિત્ર્ય. આપણે આજે જે છીએ તે આપણે સેવેલા વિચારનાં પરિણામરૂપે જ છીએ. વિચારો જ જીવે છે; બહુ દૂર દૂર સુધી ફેલાઈ શકે છે. ને તેથી જ તમે જે કાંઇ મનમાં વિચારો તેના પર ખાસ લક્ષ આપજો, આપણે જે કાંઇ કાર્ય કરીએ, શરીરનું હલનચલન કરીએ કે જે કાંઇ વિચારીએ એ બધાંની આપણાં મન ઉપર છાપ અંકાઈ જાય છે. આપણી અત્યારની સ્થિતિ ઘડનારા આવા સંસ્કારો જ છે. પ્રત્યેક માણસનું ચારિત્ર્ય આવા સંસ્કારોના સરવાળામાંથી જ ઘડાતું હોય છે. જો શુભ સંસ્કારો વધારે પ્રમાણમાં હશે તો ચારીત્ર્ય પણ સારું હશે, જો ખરાબ સંસ્કારો વધારે હશે તો ચારિત્ર્ય પણ ખરાબ હશે. જ્યારે આવા સંસ્કારો મોટી સંખ્યામાં મન ઉપર પડી ચૂક્યા હોય છે ત્યારે એ બધા એકરૂપ બની જાય છે ને એમાંથી ટેવ ઘડાય છે. ખરાબ ટેવોનો ઉપાય એ જ છે કે એની અસરોને ભૂંસી નાંખે એવી બીજી સારી ટેવો પાડવી. હંમેશાં શુભ પ્રવૃતિમાં રત રહો, પવિત્ર વિચારો જ વિચારતા રહો, હલકા સંસ્કારોને દૂર કરવાનો એ એક જ ઉપાય છે.

ચારિત્ર્ય ઘડવામાં શુભ અને અશુભનો સરખો ફાળો હોય છે. કેટલીક વાર સુખ કરતાં દુઃખ આપણને વધારે પાઠો શીખવે છે. જગતની મહાન વિભૂતિઓનાં ચરિત્રોનો અભ્યાસ કરશો તો તમને જરૂર જણાશે કે સુખ કરતાં દુઃખ પાસેથી જ તેઓ ઘણું શીખ્યા છે, ધન કરતાં દરિદ્રતાએ જ તેમને ઘણું શીખવ્યું છે, પ્રશંસા કરતાં નિંદાના આઘાતોથી જ એમનામાં રહેલું સત્વ વધારે ઝળકી ઊઠ્યું છે. વિલાસ વૈભવને ખોળે ઉછરીને, સુખચેનમાં જીવન ગાળીને, એક આંસુ સાર્યા વગર કોણ મહાન થઈ શક્યું છે?

પ્રકૃતિ સાથે તાદાત્મ્ય :

તમે ઉપનિષદની આખ્યાયિકાઓ વાંચી નથી ? હું તમને એમાંથી એક કહી સંભળાવું છું. સત્યકામ બ્રહ્મચારી તરીકેનું જીવન ગાળવાને ગુરુ પાસે ગયો. ગુરુએ તેને થોડી ગાયો સોંપીને વનમાં મોકલ્યો. ઘણા

મહિના વીતી ગયા. જયારે સત્યકામે જોયું કે હવે ગાયોની સંખ્યા બમણી થઈ ગઈ છે ત્યારે એને ગુરુ પાસે જવાનો વિચાર આવ્યો. જયારે શિષ્ય પાછો આવ્યો ત્યારે એના પર દ્રષ્ટિપાત કરતાંની સાથે જ ગુરુ જોઈ શક્યા કે શિષ્યને પરબ્રહ્મનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ ચૂક્યું છે. આ આખ્યાયિકામાં રહેલો ઉપદેશ એ જ છે કે સાચું શિક્ષણ પ્રકૃતિ સાથે તાદાત્મય સાધીને લાંબો વખત સુધી રહેવાથી જ પ્રાપ્ત થાય છે.

ગુરુકુળની પ્રથા

ગુરુને ઘેર રહીને શિક્ષણ પામવું જોઇએ એમ હું તો માનું છું. ગુરુના વૈયક્તિક સંપર્ક વિનાનું શિક્ષણ સંભવી શકે જ નહિ. કિશોરવયથી જ વિદ્યાર્થીએ, જેનું ચારિત્ર્ય પાવકના જેવું શુદ્ધ હોય ને જે પોતે ઉચ્ચતમ શિક્ષણના મૂર્તિમંત દ્રષ્ટાંતરૂપ હોય એવા ગુરુના સાન્નિધ્યમાં રહીને જ શીખવું જોઇએ. આપણા દેશમાં તો પરાપૂર્વથી ત્યાગી ઋષિઓ જ જ્ઞાનનું વિતરણ કરતા આવ્યા છે. આજે પણ જ્ઞાનનું વિતરણ કરવાની જવાબદારી આવા ત્યાગીઓને માથે જ નાખવી જોઇએ.

ભારતની પ્રાચીન શિક્ષણપ્રણાલી આધુનિક શિક્ષણપ્રથા કરતાં અત્યંત વિભિન્ન પ્રકારની હતી. ત્યારે વિદ્યાર્થીઓને કશું આપવું પડતું નહિ. ત્યારે જ્ઞાન એટલું તો પવિત્ર મનાતું કે એને વેચવું અયોગ્ય ગણાતું. જ્ઞાનનું શિક્ષણ વિતરણ તો બહોળે હાથે જ કરવામાં આવતું. ગુરુ કશું પણ લીધા વિના શિષ્યોને પોતાના હાથ નીચે આશ્રમમાં રાખતા, એટલું જ નહિ, કેટલીક વાર તો પોતાના શિષ્યોને એ કપડાં-લત્તા, ખોરાક વગેરે પણ પોતે જ પૂરાં પાડતાં. આવા ગુરુઓને નિભાવવાને શ્રીમંતો ભેટ આપતા અને એના બદલામાં ગુરુઓ વિદ્યાર્થીઓને આશ્રમમાં રાખીને શીખવતા. ગુરુએ કશા ક્ષુદ્ર સ્વાર્થી આશય, ધન, નામ, યશ કે કીર્તિને વશ થઈને શિક્ષણનું કાર્ય કરવું ન જોઇએ. માનવતા માટેના પ્રેમ-વિશુદ્ધ પ્રેમથી પ્રેરાઇને જ એણે શિક્ષણનાં કાર્યમાં પ્રવૃત થવું જોઇએ.

પ્રાચીનકાળનો વિદ્યાર્થી હાથમાં સમિધ લઈને ગુરુની કુટીરે જતો, ને એના અધિકારની ખાતરી કરી લીધા પછી ગુરુ એને વેદ શીખવતા. ગુરુ માટે શ્રદ્ધા, નમ્રતા, સમર્પણ અને પૂજયભાવના નહિ રાખીએ તો આપણા વિકાસ થઈ જ ન શકે. જે દેશમાં ગુરુ-શિષ્ય વચ્ચેના આવા સંબંધો જળવાયા નથી ત્યાં ગુરુ કેવળ વ્યાખ્યાતા જ બની ગયો છે. શિક્ષક પોતાની મહેનતના બદલામાં પાંચ ડોલર ખિસ્સામાં મૂકે છે ને શીખનાર એ પાંચ ડોલરના બદલામાં મળેલ શિક્ષકના શબ્દોને મગજમાં ભરી લે છે. બસ પછી

એકબીજાને કશી લેવાદેવા જ નહિ.

વિદ્યાર્થીની સમાન કક્ષાએ આવીને એના આત્મા સાથે પોતાના આત્માને એકરૂપ કરી વિદ્યાર્થીના દ્રષ્ટીબિંદુથી વસ્તુને જે જોઇ શકે, સમજી શકે તેનું જ નામ સાચો શિક્ષક. આવો શિક્ષક જ શીખવી શકે, બીજા નહીં. વિદ્યાર્થીને પક્ષે શુચિતા, જ્ઞાન માટેની સાચી અને ઉત્કટ પિપાસા અને ઉદ્યમશીલતા, આટલા ગુણો હોવા જરૂરી છે. શરીર, વાણી અમે મનનું પાવિત્ર્ય હોવું અનિવાર્ય છે. જ્ઞાન માટેની સાચી જિજ્ઞાસા પરત્વે તો એટલું જ કહેવાનું કે એ પુરાણો નિયમ જ છે કે જેની આપણે ઇચ્છા કરીએ છીએ તે આપણને મળે છે. જેને માટે આપણું હૃદય તલસતું ન હોય તે વસ્તુ આપણે શી રીતે પામવાના હતા? જે વિદ્યાર્થી ઉદ્યમથી અભ્યાસની પાછળ મંડે છે તેને જરૂર સફળતા મળે છે.

માનસશાસ્ત્રના જ્ઞાનની આવશ્યકતા

એક માણસને કોઇએ સલાહ આપી કે તું તારા ગધેડાને રોજ ડફણાં મારીશ તો એ ઘોડો થઈ જશે. ડફણાં મારીને ઘોડો બનાવવાની આ રીતના અનુકરણ રૂપે જે શિક્ષણ પદ્ધતિ આપણે ત્યાં પ્રવર્તી રહી છે તેને સમૂળગી કાઢી નાખવી એ ઘણું આવશ્યક છે. સાચી વાત તો એ છે કે કોઇ કોઇને કશું નવું શીખવતું નથી. જો શિક્ષક પોતે માનતો હોય કે પોતે કશુંક નવું શીખવી રહ્યો છે તો એથી એ બધું જ વણસાડી મૂકે છે. વેદાન્ત તો કહે છે : જ્ઞાન સૌ કોઇમાં અરે, નાનાં બાળકોમાં પણ અંતર્નિહિત રૂપે રહ્યું જ હોય છે. એને જાગ્રત-પ્રબુદ્ધ કરવું એ જ શિક્ષકનું તો કર્તવ્ય છે, છોડ ઉછેરવો ને બાળકને શીખવવું એ બે સરખી વસ્તુ છે. જેમ છોડ પૂરતું પોષણ મળતાં આપમેળે જ વધતો જાય છે તેમ બાળકને પણ પૂરતું માર્ગદર્શન મળતાં આપમેળે શીખતું જાય છે. તમે માત્ર મદદ કરી શકો, એની આડે આવતા અતંરાયને દૂર કરી શકો, બાકી જ્ઞાન તો એને પોતાનામાંથી પ્રાપ્ત થાય છે. તમે જમીનને સહેજ પોચી બનાવો કે જેથી તે જલ્દી ફાલી શકે. એની વાડથી રક્ષા કરો, એનો કોઈ નાશ ન કરે એની કાળજી રાખો,- બસ, ત્યાં તમારું કામ પૂરું થયું. તમે એથી વિશેષ કશું કરી શકો નહિ. બાકીનું બધું તો એના પોતાનામાં જે ગૂઢરૂપે રહ્યું છે તેનો જ આવિષ્કાર હોય છે. બાળકના શિક્ષણનું પણ આવું જ છે. બાળક પોતે જ પોતાને શીખવે છે.

આજની જરૂરિયાતો અને સ્વામીજીની યોજના

આપણી વિદ્યાની અનેકવિધ શાખાઓનો અને એની સાથે અંગ્રેજી ભાષા તથા પાશ્ચાત્ય વિજ્ઞાનનો અભ્યાસ

કરવો એની આજે આપણને ખાસ જરૂર છે. હુન્નરઉદ્યોગને ખીલવવામાં સહાયભૂત નીવડે એવા શિક્ષણની પણ આપણને ખાસ જરૂર છે. એવું શિક્ષણ મળ્યા પછી નોકરી માટે ફાંફાં મારવાને બદલે માણસ સહેજે પોતાનો રોટલો મેળવવા પૂરતું રળી શકશે, એટલું જ નહિ, આપત્તિના સમયની શક્યતાને સ્વીકારી એને માટે થોડી બચત પણ કરી શકશે.

નાનાં બાળકોને યોગ્ય એવું એક્કે પુસ્તક હજી સુધી આપણી પાસે નથી. રામાયણ, મહાભારત તથા ઉપનિષદોમાંની આખ્યાયિકાઓ ચૂંટીને, તેમને અત્યંત સાદી અને સરળ ભાષામાં મૂકી, એક પુસ્તકનું સંપાદન કરી આપણાં બાળકોના હાથમાં મૂકવું જોઈએ.

મારા જીવનની એકમાત્ર મહાત્વાકાંક્ષા સર્વસામાન્યને માટે ઉદ્દાત વિચારસરણી સહજલભ્ય કરી, સ્ત્રી અને પુરુષોને એને આધારે પોતાનું ભાવિ ઘડતા કરી દેવાય એવી યોજનાને ગતિશીલ બનાવવાની છે. આપણા પૂર્વજોએ તથા બીજી પ્રજાઓએ જીવનના અતિ મહત્વના પ્રશ્નો પર શો વિચાર કર્યો છે તેનાથી એમને પરિચિત થવા દો, ને ખાસ તો બીજાઓ અત્યારે શું કરી રહ્યા છે તે એમને જોવા દો, અને પછી આપમેળે એમને પોતાનો નિર્ણય કરી લેવા દો. આપણે તો બધાં રાસાયણિક દ્રવ્યોને માત્ર ભેગાં કરવાનાં છે; એમાંથી પાસાદાર આકાર બાંધવાની ક્રિયા તો કુદરત પોતાના નિયમાનુસાર કરી લેશે.

આધ્યાત્મિક અને વ્યાવહારિક

સર્વ પ્રકારનાં શિક્ષણનું સૂત્ર આપણા હાથમાં જ રહેવું જોઈએ. એનાં જ સ્વપ્નો, એનો જ વિચાર, એની જ ધૂન તમારા મન પર સવાર થવી જોઈએ, એને તમારે કાર્યરૂપે મૂર્ત કરવું જોઈએ. ત્યાં સુધી પ્રજાની મુક્તિ નથી. શક્ય તેટલો એનો વિકાસ રાષ્ટ્રના વિકાસની દ્રષ્ટિને અનુકૂળ એવી રીતે અને આપણી રાષ્ટ્રીય પદ્ધતિએ જ વિચાર કરવો જોઈએ. અલબત્ત, આ બહુ મોટી યોજના છે, બહુ મોટો કાર્યક્રમ છે. એ કાર્ય રૂપે પૂરેપૂરો મૂર્ત થશે કે કેમ તેની મને ખબર નથી. પણ આપણે કાર્યનો આરંભ તો કરી જ દેવો જોઈએ.

આપણું એક મંદિર પણ હોવું જોઈએ; કારણ કે, હિન્દુને મન ધર્મ એ સૌથી અગત્યની વસ્તુ છે. એ મંદિર કોઈ પણ વિશિષ્ટ સંપ્રદાયનું નહિ હોય એમાં પ્રતીક તરીકે માત્ર ૐકાર, હરકોઈ સંપ્રદાયમાં રહેલા સમાન અંશોનું અહીં શિક્ષણ અપાય અને સાથે સાથે દરેક સંપ્રદાયને પોતાના વિશિષ્ટ અંશોનું શિક્ષણ આપવાની પૂરી છૂટ અપાય, પણ એમાં શરત એ જ કે એમ કરતાં એમણે એક-બીજા સાથે આથડી પડવું જોઈએ નહી. બીજું, આ મંદિર સાથે સંકળાયેલી એક શિક્ષણસંસ્થા સ્થાપવી. જનસમૂહમાં ધાર્મિક અને વ્યાવહારિક જ્ઞાનનું વિતરણ કરનારા શિક્ષકોને એમાં કેળવણી આપીને તૈયાર કરવા. ધર્મને તો આપણે આજ સુધી ઘેર ઘેર જઈને (આપણા ભિક્ષુઓ, સંન્યાસીઓ અને શ્રમણો દ્વારા) ઉપદેશ્યો છે, હવે સંસારવ્યવહારના જ્ઞાનનું પણ એવી જ રીતે વિતરણ કરવાની જરૂર છે. એ તો બહુ સરળતાથી થઈ શકશે. પછીથી એ કાર્ય શિક્ષકો અને ઉપદેશકોના શ્રમથી વિસ્તરતું જશે અને ધીમેધીમે આવાં મંદિરોની સંખ્યા દેશભરમાં વધતી જશે. આખરે આખો દેશ એવાં મંદિરોથી છવાઇ જશે.આવી મારી યોજના છે. એ અત્યારે બહુ જ મોટી લાગશે, પણ એની ઘણી જરૂર છે.

સમસ્ત પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

મિશન-૨૦૨૬ અંતર્ગત

સમસ્ત પાટીદાર સમાજના ભાઈ-બહેનો માટે મહેસૂલી, કાનૂની, સમાજસુરક્ષાને સંલગ્ન પ્રશ્નોના ઉકેલ માટે સરદારધામની આગવી પહેલ (initiative)

સમસ્ત પાટીદાર સમાજના ખેડૂત મિત્રો, રીઅલ એસ્ટેટ સાથે સંકળાયેલ ડેવલપર્સ, વ્યાપારી/ઔદ્યોગિક મિત્રો તેમજ સમાજસુરક્ષાને લગતા પ્રશ્નો અંગે તમામ ભાઈ-બહેનોને જણાવવાનું કે મહેસૂલી, કાનૂની તેમજ સમાજસુરક્ષાને લગતા પ્રશ્નોના ઉકેલ અને જરૂરી માર્ગદર્શન અર્થે **નિઃશુલ્ક માર્ગદર્શન કેન્દ્ર** શરૂ કરેલ છે, જેમાં નિવૃત્ત આઈ.એ.એસ. અધિકારીઓ, મહેસૂલી વિભાગના અનુભવી નિવૃત્ત અધિકારીઓ, નિવૃત્ત આઈ.પી.એસ. અધિકારીઓ, પોલીસ વિભાગના નિવૃત્ત અધિકારીઓ, ગુજરાત હાઈકોર્ટના એડવોકેટ તેમજ કાયદાના તજજ્ઞોની સેવાઓ દ્વારા પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે સેવા આપવાનો નિર્ધાર કરેલ છે.

www.sardardham.org ઉપર ઉપલબ્ધ નિયત અરજી ફોર્મમાં અથવા સાદી અરજીમાં વિગતો દર્શાવી નીચેના સરનામે મોકલી આપવા વિનંતી. આપના પ્રશ્નોના નિરાકરણ માટે સંબંધિત ક્ષેત્રની ટીમ સમક્ષ આપને રૂબરૂ બોલાવવામાં આવશે, જેની સૌ સંબંધકર્તાએ નોંધ લેવા વિનંતી.

ગગજી સુતરિયા
પ્રમુખ સેવક

સી. એલ. મીના IAS (Retd)
ડાયરેક્ટર, સિવિલ સર્વિસ

એચ. એસ. પટેલ IAS (Retd)
સી.ઈ.ઓ.

ડી. જે. પટેલ IPS (Retd)
એડવાઈઝર – સમાજ સુરક્ષા

સરદારધામ
વૈષ્ણોદેવી સર્કલ, એસ.પી.રીંગ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧
www.sardardham.org • info.sardardham@gmail.com • 91 7575001428

समस्त પાટીદારની એકતાનું ધામ

સરદારધામ

વિશ્વ પાટીદાર સમાજ

આપના વિચારો રજૂ કરવાની સુવર્ણ તક

નમસ્કાર અમારા આત્મીય પાટીદાર બંધુ-ભગિનીઓ,

સરદારધામ વિચારયાત્રામાં વધુ ને વધુ લોકો તન-મન-ધનથી જોડાય તેમજ લોકોને તેમના વિચારો રજૂ કરવાની તક મળે તેવા શુભ આશયથી **'સરદારધામ એક વિચાર ઇ-મેગેઝિન'**માં નીચેના વિષયો પર અસરકારક, ઉપયોગી, મુદ્દાસર લેખ મંગાવવાનું મેગેઝિન કમિટી તરફથી નક્કી કરેલ છે. આવેલ લેખમાંથી કમિટી દ્વારા પસંદ કરાયેલ લેખ જે તે વ્યક્તિના નામ અને ફોટા સાથે મેગેઝિનમાં પ્રકાશિત કરવામાં આવશે. લેખ મોકલવાની **છેલ્લી તારીખ દરેક મહિનાની ૨૦ તારીખ** રહેશે. ત્યારબાદ આવેલ લેખ જો પસંદ થશે તો આગામી અંકમાં પ્રકાશિત થશે.

આપનો લેખ magazine.sardardham@gmail.com પર Word ફોર્મેટમાં આપના નામ, નંબર, વિષય અને ફોટા સાથે મેઇલ કરવો.

લેખ માટેના વિષય નીચે મુજબ રહેશે.

૧) સ્ત્રીસશક્તિકરણ
૨) બિઝનેસ
૩) મોટીવેશનલ
૪) શિક્ષણ
૫) સરકારની આગામી યોજનાઓ
૬) ફેશન
૭) સક્સેસ સ્ટોરીઝ
૮) ભાવિ પડકારો
૯) તંદુરસ્તી
૧૦) પ્રવાસ
૧૧) પ્રશ્નોત્તરી - કાનુન / મહેસુલ / સમાજ / ખેતી / જનરલ
૧૨) પ્રાકૃતિક ખેતી (ઓર્ગેનિક ખેતી)
૧૩) સ્પોર્ટ્સ

મેગેઝિનમાં લેખ માટે કે અન્ય કોઇ માહિતી માટે ૯૮૭૯૯૯૪૯૬૭/ ૭૫૭૫૦૦૧૫૯૬ પર સંપર્ક કરવો.

સરદારધામ, વૈષ્ણોદેવી સર્કલ, એસ.પી.રીંગ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧

/Sardardham1 • /sardardham_ • www.sardardham.org • info.sardardham@gmail.com
+91 7575001548 • @sardardham_ • Sardardham_Info • /Sardardham

સરદારધામ ભવનના ગૌરવવંતા ભામાશાશ્રીઓ

શ્રી ગોવિંદભાઈ એલ. ધોળકિયા
શ્રી રામકૃષ્ણ એક્સપોર્ટ, સુરત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

મેઘમણી પરિવાર
(મેઘમણી ગ્રૂપ)
અમદાવાદ

શ્રી લવજીભાઈ ડી. ડાલિયા
(બાદશાહ) GOPIN , સુરત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

સ્વ. શ્રી પોપટભાઈ એન. ડુંગરાણી
જયફન પાર્ક પ્રા. લિ., સુરત

CA વી.વી. પટેલ
યુ. આર. એનર્જી
અમદાવાદ
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી જશવંત એ. પટેલ
શ્યામલ ડેવલપર્સ-અમદાવાદ
સિવિલ સર્વિસ સેન્ટરના નામકરણના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

સરદારધામના ગૌરવવંતા દાતાશ્રીઓ

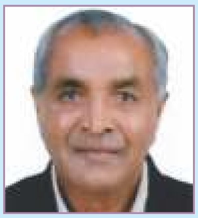

શ્રી રણછોડભાઈ જોઈતારામ પટેલ
રણજીત બિલ્ડકોન લિ. પરિવાર
(સરદાર સાહેબની પ્રતિમાના દાતાશ્રી)
અમદાવાદ
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી પારૂલભાઈ એલ. કાકડિયા
નિશાંત એન્ટરપ્રાઈઝ પ્રા.લી., વડોદરા
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

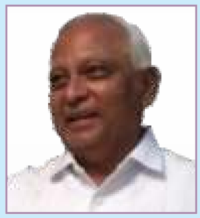

શ્રી રમેશભાઈ એ. પટેલ
રમેશ પટેલ બિલ્ડર્સ પ્રા. લી., વડોદરા
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી વિપુલભાઈ વી. ગજેરા
નીલ પીગમેન્ટ પ્રા.લી., અંકલેશ્વર
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી દુષ્યંતભાઈ આર. પટેલ
એસ્ટ્રલ સ્ટેરીટેક પ્રા. લિ. વડોદરા
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી પ્રભુલાલભાઈ એમ. ધોળુ
પી.સી. પટેલ ઈન્ફ્રા પ્રા. લી. વડોદરા
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

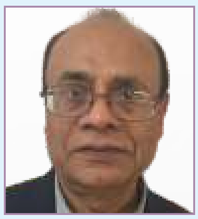

શ્રી રમેશભાઈ કે. બલર
ઍરોસ્પેસ એન્જિનિયર
યુ.એસ.એ.
ભૂમિદાતાશ્રી મધ્ય ગુજરાત
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી મફતલાલ વી. પટેલ
પટેલ બ્રધર્સ, યુ.એસ.એ.
ઓડિટોરિયમ હોલના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

ડૉ. ચિતરંજનભાઈ એ. પટેલ
યુ.એસ.એ.
ઈ-લાઈબ્રેરીના દાતા

શ્રી લાલજીભાઈ ટી. પટેલ
ધર્મનંદન ડાયમંડ, સુરત
મલ્ટીપર્પઝ હોલના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

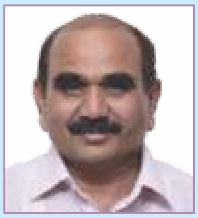

શ્રી કાંતિભાઈ વી. ઉકાણી
ભૂમિ ડેવલોપર્સ, અમદાવાદ
ડાઈનિંગ હોલના દાતાશ્રી
સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રી

શ્રી માધવજીભાઈ ડી. માંગુકિયા
લેન્ડ માર્ક , સુરત
કન્યા છાત્રાલય વિંગના દાતાશ્રી

શ્રી દર્શનભાઈ એન. પટેલ
વિની કોસ્મેટીક્સ પ્રા. લી.
અમદાવાદ
મલ્ટીપર્પઝ હોલના દાતાશ્રી

શ્રી ચિંતનભાઈ જે. પટેલ,
ઓરેવા ગ્રુપ, અમદાવાદ,
જી.પી.બી.ઓ. હોલનાં દાતા શ્રી

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી જયંતિભાઈ વી નારોલા
શ્રી રામ ક્રિશ્ના એક્સપોર્ટ પ્રા.લી.
સુરત

શ્રી જયંતિભાઈ એમ.પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

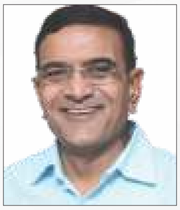

શ્રી નટુભાઈ એમ.પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

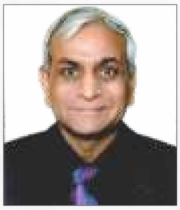

શ્રી રમેશભાઈ એમ.પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી જયંતિભાઈ વી. બાબરિયા
અવધ-અંજનિ ગ્રૂપ,
સુરત

શ્રી મનજીભાઈ પી. ડુંગરાણી
ગોપાલ બિલ્ડર્સ
સુરત

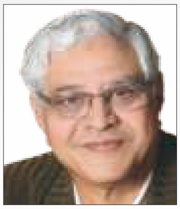

શ્રી ધનજીભાઈ એન. ડુંગરાણી
ગોપાલ બિલ્ડર્સ
સુરત

શ્રીમતી સુધા જે. પટેલ
શ્યામલ ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

કુ. હેપી જે. પટેલ
શ્યામલ ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી તારકભાઈ એલ. કાકડિયા
લક્ષ્ય ગ્રૂપ
વડોદરા

શ્રી છગનભાઈ એમ. ધોળુ
પી.સી. પટેલ ઈન્ફ્રા પ્રા. લી.
વડોદરા

શ્રી જગદીશભાઈ વી. ભુવા
પ્રોસેસો પ્લાસ્ટ પ્રા.લી.
અમદાવાદ

શ્રી ગોવિંદભાઈ એલ. કાકડિયા
શીતલ મેન્યુફેક્ચરીંગ પ્રા.લી.
મુંબઈ

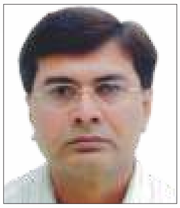

શ્રી પ્રવિણભાઈ ઓ. ભાલોડિયા
ઓર્પેટ ગ્રૂપ
મોરબી

શ્રી નેવિલભાઈ પી.ભાલોડિયા
ઓર્પેટ ગ્રૂપ
મોરબી

શ્રી વનિતાબેન પી. ભાલોડિયા
અજંતા ગ્રૂપ
મોરબી

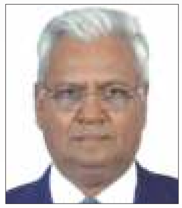

શ્રી ધનજીભાઈ એ. પટેલ
MLA-વઢવાણ, મેક્સન
ફાર્મા પ્રા.લી., સુરેન્દ્રનગર

શ્રી કનુભાઈ એમ. પટેલ
મોન્ટે કાર્લો લી.
અમદાવાદ

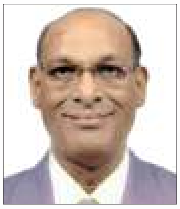

શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈ પી. પટેલ
ફિલ્ડ માર્શલ
રાજકોટ

શ્રી વલ્લભભાઈ એસ. લખાણી
કિરણ જેમ્સ પ્રા.લી.
મુંબઈ

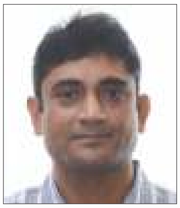

શ્રી દિપેશભાઈ પી. સુખડિયા
ભવ્ય કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

શ્રી શશિનભાઈ વી.પટેલ
સદ્ભાવ એન્જી.લી.
અમદાવાદ

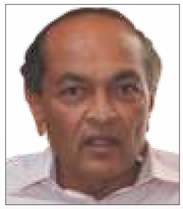

શ્રી વલ્લભભાઈ ડી. વઘાસિયા
વી. ડી. ગ્લોબલ કં.
મુંબઈ

શ્રી અનિલભાઈ એન. દેવાણી
દેવાણી એન્ડ કંપની
અમદાવાદ

શ્રી કાંતિભાઈ એલ. ગઢિયા
સહજાનંદ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ એમ. સોજીત્રા
સૂર્યમ, પ્રોજેક્ટસ પ્રા.લી.
અમદાવાદ

શ્રી દક્ષેશભાઈ એ. બોઘરા
ગિસામ એન્ટરપ્રાઈઝ
સુરત

શ્રી જયંતિભાઈ ડી. પટેલ
વ્રજ ડેવલોપર્સ
ભાવનગર

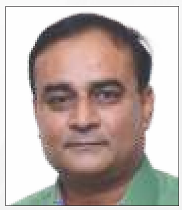

શ્રી રાજેશભાઈ એમ. કાકડિયા
એચ.ઓ.એફ.
અમદાવાદ

શ્રી મનહરભાઈ એમ. કાકડિયા
બ્લેઝિંગ ઈન્ફ્રા ડેવલોપર્સ
સુરત

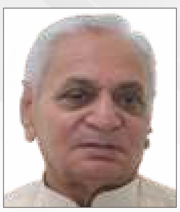

શ્રી કાંતિભાઈ એન.પટેલ-(રામ)
અમદાવાદ

શ્રી દિયાળભાઈ કે. વાઘાણી
કપુ જેમ્સ
મુંબઈ

શ્રી અજયભાઈ ડી. શ્રીધર
શ્રીધર કન્સ્ટ્રક્શન
અમદાવાદ

શ્રીમતી પલ્લવીબેન એ. શ્રીધર
અમદાવાદ

શ્રી સંજયભાઈ કે. સાવલિયા
સાવલિયા બિલ્ડર્સ
અમદાવાદ

શ્રી કે. આઈ. પટેલ
એરિસ ઓર્ગેનીક પ્રા.લી.
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી શરદભાઈ જી. પટેલ
વર્ણીરાજ બિલ્ડકોન
અમદાવાદ

શ્રી કિશોરભાઈ બી. વિરાણી
કાર્પ ઈમ્પેક્ષ
સુરત

શ્રીમતી સ્મિતાબેન એચ. અમીન
પુણે

શ્રી મૌલેષભાઈ ડી. ઉકાણી
બાન લેબ્સ લી.
રાજકોટ

શ્રી સવજીભાઈ ડી. ધોળકિયા
હરિક્રિશ્ના એક્સપોર્ટ પ્રા.લી.
સુરત

શ્રી નીતિન ભાઈ આર. પટેલ
ગાય છાપ બેસન
અમદાવાદ

શ્રી અરવિંદભાઈ ડી. તેજાણી
તેજાણી એન્ટરપ્રાઈઝ
સુરત

શ્રી આનંદભાઈ એ. પટેલ
એપોલો ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી મનજીભાઈ પી. પટેલ
તાપ્તિ એક્સપોર્ટ
મુંબઈ

ડૉ. દશરથભાઈ વી. પટેલ
ગુજરાત મલ્ટીગેસ બેઝ
કેમિકલ્સ પ્રા.લિ., મહેસાણા

શ્રી જયસુખભાઈ ઓ. પટેલ
ઓરેવા ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી એન. કે. પટેલ
સન બિલ્ડર્સ
અમદાવાદ

શ્રી પી. એસ. પટેલ
પી. એસ. પી. પ્રોજેક્ટ લી.
અમદાવાદ

શ્રી દશરથભાઈ એમ. પટેલ
સમર્થ ડાયમંડ
વિસનગર

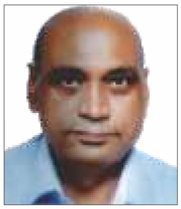
શ્રી હંસરાજભાઈ એ. ગોંડલિયા
અનિરુદ્ધ ગ્રૂપ
સુરત

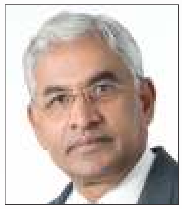
શ્રી રણછોડભાઈ કે. દેત્રોજા
રત્નકલા એક્સપોર્ટ પ્રા.લી.
નવસારી

શ્રી ભુપતભાઈ પી. રામોલિયા
ધનવીન પીગમેન્ટસ પ્રા. લી.
અંકલેશ્વર

શ્રી કેશવભાઈ એચ. ગોટી
ગ્લો સ્ટાર
સુરત

શ્રી ચિંતનકુમાર કે. ગોટી
ગ્લો સ્ટાર
સુરત

શ્રી હરેશભાઈ ડી. મોરડિયા
મહાદેવ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી ગણપતભાઈ આઈ. પટેલ
ગણપત યુનિવર્સિટી
યુ.એસ.એ.

શ્રીમતી મંજુલાબેન જી. પટેલ
ગણપત યુનિવર્સિટી
યુ.એસ.એ.

શ્રી પ્રમુખભાઈ ડી. પટેલ
શ્રીરંગ કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

શ્રી કરશનભાઈ જી. પટેલ
આર. કે. સિન્થેસીસ લી.
અમદાવાદ

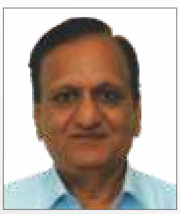
શ્રી કંચનભાઈ બી. પટેલ
કે. બી. જ્વેલર્સ
અમદાવાદ

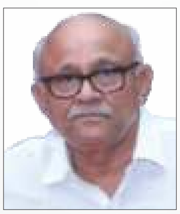
શ્રી જીવરાજભાઈ એસ. ગાબાણી
મીરા જેમ્સ
સુરત

શ્રી કિશોરભાઈ વી. વિરમગામા
આયર્ન ટ્રાયેન્ગલ
અમદાવાદ

શ્રી રમેશભાઈ બી. મેશિયા
કર્ણાવતી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી પ્રવિણભાઈ એચ. લખાણી
યોગી ઈન્ટરમિડિયેટ્સ પ્રા.લી.
અમદાવાદ

ડૉ. કિરણભાઈ સી. પટેલ
યુ.એસ.એ.-ફ્લોરિડા

શ્રીમતી પલ્લવીબેન કે. પટેલ
યુ.એસ.એ.-ફ્લોરિડા

શ્રી બી. કે. પટેલ
ડાયનેમિક કલરીંગ લીવસ
અમદાવાદ

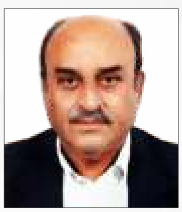
શ્રી મહેન્દ્રભાઈ એમ. પટેલ
અબુંજા ઈન્ટરમીડિયેટ્સ
કડી

શ્રી આશિષભાઈ એ. પટેલ
અવની સીડ્સ
અમદાવાદ

શ્રી અંબાલાલ એમ. પટેલ
અવની સીડ્સ લી.
અમદાવાદ

શ્રી રવજીભાઈ પી.વસાણી
વસાણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

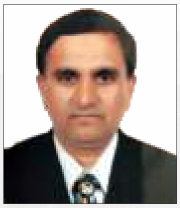
શ્રી દિલીપભાઈ પી. પટેલ
રાજા ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
કડી

શ્રી બાબુભાઈ એલ. નારોલા
નારોલા જેમ્સ
સુરત

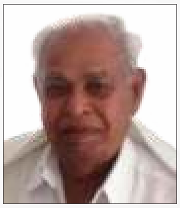
શ્રી જીવણભાઈ જી. ગોવાણી
શુભજીવન બિલ્ડર્સ પ્રા.લિ.,
મુંબઈ

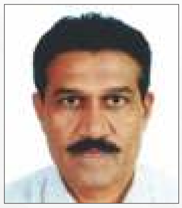
શ્રી ભરતભાઈ એચ. રાદડિયા
એચ.ઓ.એફ. ફર્નિચર
અમદાવાદ

શ્રી લલિતભાઈ કે. પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી કિરણભાઈ એમ. પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી સુરેશભાઈ ડી. પટેલ
સૂર્યા ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી હિતેષભાઈ એમ. શેટા
અમૃત જેમ્સ
મુંબઈ

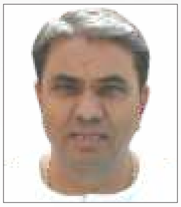
શ્રી ગોવિંદભાઈ જી. વરમોરા
સનસાઈન ટાઈલ્સ પ્રા.લી.
મોરબી

શ્રી જીતેન્દ્રભાઈ એમ. પટેલ
કે. પટેલ કેમો ફાર્મા પ્રા. લી.
મુંબઈ

શ્રી પ્રશાંતભાઈ વી. વાંછાણી
મે.સ્વીસ પેક.પ્રા.લી.
વડોદરા

શ્રી શૈલેષભાઈ પી. લુખી
જે. કે. સ્ટાર
મુંબઈ

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ એમ. શંકર
શિવમ એક્ષપોર્ટ
મુંબઈ

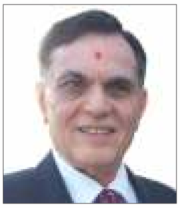
શ્રી ધીરૂભાઈ જે. બાબરિયા
યુ.એસ.એ.

શ્રી પ્રકાશભાઈ પી. વરમોરા
વરમોરા ગ્રૂપ
અમદાવાદ

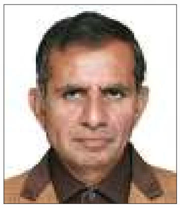
શ્રી અરવિંદભાઈ પી. અણદાણી
અંકિતા કન્સ્ટ્રક્શન
અમદાવાદ

શ્રી દિલીપભાઈ ડી. કોઠિયા
પ્રમુખ શ્રી કોઠિયા હોસ્પિટલ
અમદાવાદ

શ્રી મનસુખભાઈ એન. દેવાણી
શાંતિ કન્સ્ટ્રક્શન
જામનગર

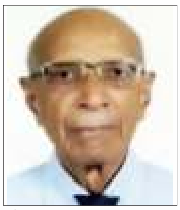
ડૉ. ત્રિભુવનભાઈ એન. પટેલ
કન્સલ્ટન્ટ સર્જન એન્ડ
ગેસ્ટ્રોલોજીસ્ટ, અમદાવાદ

શ્રી દિનેશભાઈ બી. પટેલ
(દિનુમામા) (Ex.MLA-પાદરા)
નિવિક ઈન્ડસ્ટ્રીઝ પ્રા.લિ.
વડોદરા

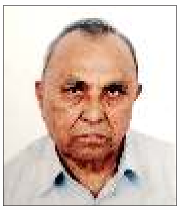
શ્રી મંગળભાઈ જી. પટેલ
મુંબઈ

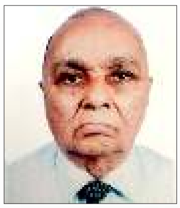
શ્રી નારણભાઈ જી. પટેલ
મુંબઈ

શ્રી ભરતભાઈ આર.મોણપરા
યુ.એસ.એ.

ડૉ. રાજ પટેલ
યુ.એસ.એ.

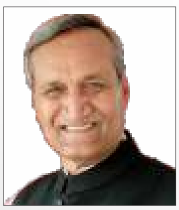
શ્રી વલ્લભભાઈ જી. કાકડિયા
એમ.એલ.એ.
ઠક્કરબાપાનગર અમદાવાદ

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ સી. બોરડ
બોરડ કન્સ્ટ્રક્શન પ્રા.લી.
વડોદરા

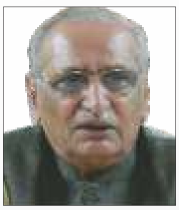
શ્રી સુરેન્દ્રભાઈ એમ. પટેલ
પૂર્વ અધ્યક્ષ ઔડા એન્ડ પૂર્વ સંસદ સભ્યશ્રી
અમદાવાદ

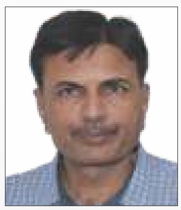
શ્રી વસંતભાઈ એસ. પટેલ
સરદાર પટેલ વિદ્યાલય
સુરેન્દ્રનગર

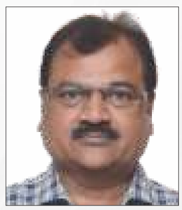
શ્રી સુરેશભાઈ આર.પટેલ
શાયોના લેન્ડ કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

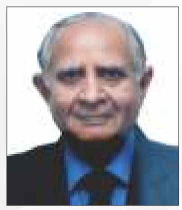
શ્રી બાબુલાલ એ. સાવલિયા
યુ.એસ.એ.

શ્રી રાજેશભાઈ બી. બાંભરોલિયા
શરણ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી નિમિષભાઈ કે. પટેલ
એન. કે. પ્રોટીન્સ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી કાનજીભાઈ કે. પટણી
નિશ્રીન ટ્રેડિંગ એન્ડ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રા. લી.
મુંબઈ

શ્રી પરેશભાઈ એન. પટેલ
શ્રી પુષ્કર કન્સ્ટ્રક્શન કંપની,
અમદાવાદ

શ્રીમતી મોનાબેન એન. પટેલ
વાઈઝમેન ગ્રૂપ, અમદાવાદ

શ્રી ભરતભાઈ એમ. ભગત
યુ.એસ.એ.

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી પ્રકાશભાઈ એમ. ભગત
યુ.એસ.એ.

શ્રી હિતેન્દ્રભાઈ એમ. ભગત
યુ.એસ.એ.

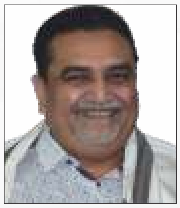
શ્રી બિપીનભાઈ વી. ઉસદડિયા
સંજય કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
રાજકોટ

શ્રી વિનુભાઈ એમ. ડોબરિયા
મહર્ષિ લેબોરેટરી પ્રા. લી.
પાનોલી, અંકલેશ્વર

શ્રી ડાહ્યાભાઈ જી. સુતરિયા
હીરાકો ઈન્ડિયા પ્રા.લિ.
મુંબઈ

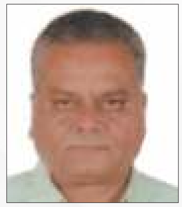
શ્રી જીવરાજભાઈ કે. સુતરિયા
મિરામ્બિકા એન્જિનિયર્સ
સુરત

શ્રીમતી કાશીબેન બી. સુતરિયા
સુરત

શ્રીમતી રસીલાબેન બી. સુતરિયા
લક્ષ્મી કાર્ડ
બેલ્જીયમ

શ્રી જગદીશભાઈ ટી.સુતરિયા
યુ.એસ.એ.

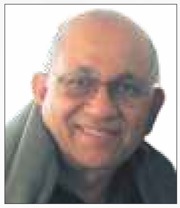
સ્વ.શ્રી નાગજીભાઈ જે. સુતરિયા
યુ.એસ.એ.

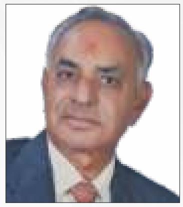
શ્રી ભીખાભાઈ એન. સુતરિયા
સુરત

શ્રી ગોપેશભાઈ જી. સુતરિયા
સુતરરિયા ડેવલોપર્સ,
અમદાવાદ

શ્રીમતી વસંતબેન જી. સુતરિયા
અમદાવાદ

ગગજીભાઈ સુતરિયા
પ્રમુખ સેવક-સરદારધામ
અમદાવાદ

માન. શ્રી નીતિનભાઈ આર. પટેલ
નાયબ મુખ્યમંત્રીશ્રી - ગુજ. રાજ્ય
અમદાવાદ

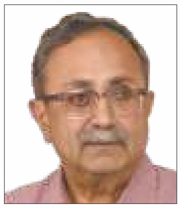
શ્રી સૌરભભાઈ વાય. પટેલ
Ex.એમ.એલ.એ., ગુજરાત રાજ્ય
ગાંધીનગર

શ્રી હસમુખભાઈ વી. કોઠિયા
વાસુ બિલ્ડર્સ, અંકલેશ્વર

શ્રી આલાપભાઈ એસ. પટેલ
પોપ્યુલર બિલ્ડર પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી કનુભાઈ એસ. પટેલ
વોલટેમ્પ ટ્રાન્સફોર્મર લિ.
વડોદરા

શ્રી ગુણવંતભાઈ બી. સોજીત્રા
એવલોન ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી ભુપેશભાઈ બી. શિરોયા
ધરતીધાન ગ્રેનાઈટ્સ પ્રા. લી.
મુંબઈ

શ્રી રાકેશભાઈ એચ. દુધાત
શ્રી હરિ ગ્રૂપ
આફ્રિકા

શ્રી કમલેશભાઈ સી. પટેલ
વેસ્ટ કોસ્ટ ફાર્મા વર્ક્સ લી.
અમદાવાદ

શ્રી શૈલેષભાઈ એમ. પટેલ (ચત્રભુજ)
ભુદરદાસ સેવાનિધિ ચેરિટેબલ
ટ્રસ્ટ, અમદાવાદ

શ્રી કાંતિભાઈ એમ. ભાવાણી
સિદ્ધિ ગ્રૂપ
મુંબઈ

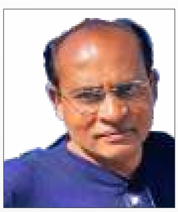
શ્રી કિરીટભાઈ એમ. ભાવાણી
સિદ્ધિ ગ્રૂપ
મુંબઈ

સ્વ.શ્રી રોહિતભાઈ જે. પટેલ
Ex.એમ.એલ.એ.-મેગ્નેટ ઈન્ડોક્શન પ્રા. લિ.
આણંદ

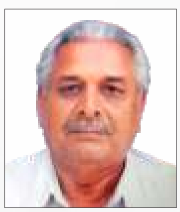
શ્રી વીરજીભાઈ ટી. સુખડિયા
ઓમ ઓર્ગેનાઈઝેશન
અમદાવાદ

શ્રી નવીનચંદ્ર એસ. ધોળુ
દુર્ગા કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
વડોદરા

શ્રી શાંતિલાલ એસ. ધોળુ
દુર્ગા કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
વડોદરા

શ્રી આનંદભાઈ આઈ. પટેલ
મેઘમણી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી સુરેશભાઈ ડી. પટેલ
તેજસ પોલિપેક પ્રા.લી.
વડોદરા

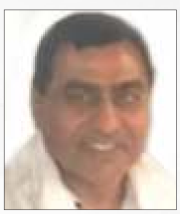
શ્રી અબજીભાઈ કે. ધોળુ
મહાલક્ષ્મી ઈન્ફ્રા પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી અતિતભાઈ એમ. પટેલ
મારૂતિ બિલ્ડર્સ
અમદાવાદ

શ્રી ભુપેન્દ્રભાઈ આર.પટેલ
એમ.એલ.એ.
ઘાટલોડિયા, અમદાવાદ

શ્રી જયંતિભાઈ એસ. પટેલ
શ્રીરંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી કાળુભાઈ એમ. ઝાલાવાડિયા
રાજશ્રી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

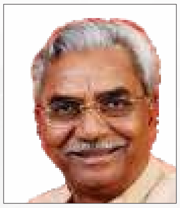
શ્રી બાબુભાઈ જે. પટેલ
એમ.એલ.એ., દસ્ક્રોઇ
અમદાવાદ

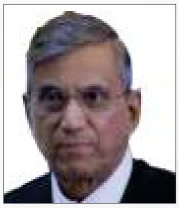
સ્વ. શંકરભાઈ આર. પટેલ
યુનિક ડાયકેમ
અમદાવાદ

શ્રી મનુભાઈ એન. જીયાણી
શ્રી હરિ ઇમ્પેક્ષ
મુંબઈ

શ્રી કંદર્પભાઈ કે. અમીન
આર્ચિત ઓર્ગેનાસીસ લી.
અમદાવાદ

શ્રી પરેશભાઈ એમ. ગજેરા
શિવમ ડેવલોપર્સ એન્ડ ક્રેડાઈ
ગુજરાત પ્રેસિડન્ટ, રાજકોટ

શ્રી ભરતભાઈ કે. બોઘરા
ધ્રુવ કોટન પ્રોસેસિંગ પ્રા. લી.
જસદણ

શ્રી નંદલાલભાઈ એલ. માંડવિયા
મે. નંદલાલ એલ. માંડવિયા
રાજકોટ

શ્રી શેખરભાઈ જી. પટેલ
ગણેશ હાઉસીંગ લી.
અમદાવાદ

શ્રી મયંકભાઈ એસ. પટેલ
વડોદરા

શ્રી હરેશભાઈ ડી. પરવાડિયા
સુરત

શ્રી મનસુખભાઈ એમ. કપોપરા
રૂદ્ર ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી મનહરભાઈ જે. સાંચપરા
યુરો ફુડ્સ
સુરત

શ્રી રમેશભાઈ પાટીદાર
(બહેરીનવાળા) સન હોટેલ
એન્ડ રિસોર્ટ, રાજસ્થાન

શ્રી વિવેકભાઈ પી. પટેલ
આયર્ન ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી કિરીટભાઈ ડી. પટેલ
બરોડા બુશીંગ એન્ડ ઈન્સ્યુલેટર્સ
એલ.એલ.પી., વડોદરા

શ્રી ભુપતભાઈ કે. ભાયાણી
એમ. એમ. યાર્નસ પ્રા. લી.
જસદણ

શ્રી કમલેશભાઈ કે. ગોંડલિયા
તક્ષશિલા ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી જીતુભાઈ એસ. વાઘાણી
એમ.એલ.એ.
ભાવનગર

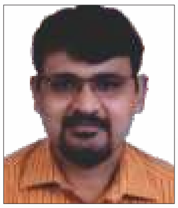
શ્રી પ્રવિણભાઈ બી. રાબડિયા
ગ્રીનોવેટ ઓર્ગેનીક પ્રા. લી.
પાદરા, વડોદરા

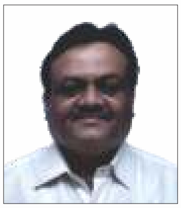
શ્રી પ્રવિણભાઈ એસ. પટેલ
આદર્શ એન્ટરપ્રાઈઝ
વડોદરા

શ્રી દિનેશભાઈ બી. પેથાણી
(બાપુનગર વોર્ડ કોર્પોરેટર)
દેવમ ડેવલોપર્સ, અમદાવાદ

શ્રી ભૂપેશભાઈ એસ. પટેલ
મધરલેન્ડ ઈન્ટીગ્રેટેડ
અમદાવાદ

શ્રી અશોકભાઈ ડી. બાબરિયા
૩-બી ફિલ્મ્સ પ્રા.લિ.,
વડોદરા

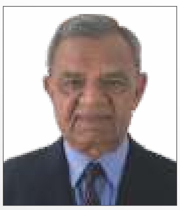
શ્રી ચતુરભાઈ એન. કથીરીયા
યુ.એસ.એ.

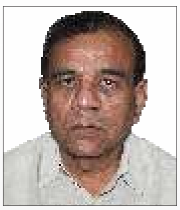
શ્રી અરવિંદભાઈ એ. દોમડિયા
કૃણાલ કન્સ્ટ્રક્શન પ્રા. લી.
રાજકોટ

શ્રી આશિષભાઈ કે. પટેલ
આસ્થા બિલ્ડર્સ
અમદાવાદ

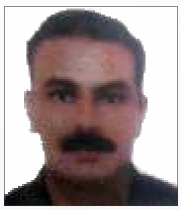
શ્રી કમલેશભાઈ પટેલ
અંબિકા ટ્રેડર્સ
વડોદરા

શ્રી ગોપાલભાઈ ડી. પટેલ
મયંક બ્રાસફીટ પ્રા. લી.- જામનગર એવમ્
પ્રમુખશ્રી કાલાવાડ અકબરી કન્યા છાત્રાલય
જામનગર

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ પી. હિરપરા
અમદાવાદ

શ્રી ચતુરભાઈ આર. ચોડવડિયા
પુષ્પક ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી જગદીશભાઈ ડી. સંઘાણી
બાબરીયા ઈસ્ટીટ્યુટ ઓફ
ટેકનોલોજી, વડોદરા

શ્રી જગદીશભાઈ બી. પટેલ
પ્રેસીડન્ટ, રાજપથ ક્લબ
અમદાવાદ

ડૉ. જગદીશભાઈ સખિયા
સખીયા સ્કીન ક્લીનીક
સુરત

શ્રી ત્રિકમભાઈ જે. પટેલ
પ્રેસીડન્ટ - ઈન્ફ્રા
અમદાવાદ

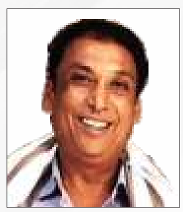
શ્રી દિલીપભાઈ બી. પટેલ
કાવ્યરત્ન ગ્રૂપ
ગાંધીનગર

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી ધીરૂભાઈ પી. ઉકાણી
શિવમ્ એન્ટરપ્રાઈઝ
સુરત

શ્રી નાનુભાઈ કે.સાવલિયા
સુખવીલા ડેવલપર્સ
સુરત

શ્રી નારાયણભાઈ વી. પટેલ
પૂર્વ ચેરમેન સરદાર
સરોવર/વુડા, વડોદરા

શ્રી નિરવભાઈ ડી. ખૂંટ
પુષ્પ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી બાબુભાઈ એન. પટેલ
સરસ્વતી રાઈસ મિલ
અમદાવાદ

શ્રી ભગીરથભાઈ એમ. બાલધા
સુરત

શ્રી ભીખુભાઈ પી. વીરાણી
બાલાજી વેફર્સ ગ્રૂપ
રાજકોટ

શ્રી માણેકભાઈ એસ. લાઢિયા
બી. માણેક એક્ષપોર્ટ
સુરત

શ્રી મિતેષભાઈ આર. પટેલ
સંસદસભ્ય
આણંદ

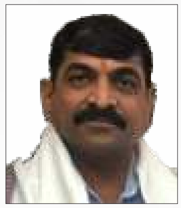

શ્રી મુકેશભાઈ પટેલ,
સિધ્ધિ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી રમેશભાઈ વી. ટીલારા
અવધ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર
રાજકોટ

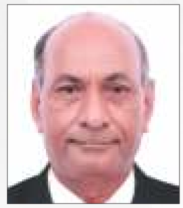

શ્રી રવજીભાઈ જી. કથિરિયા
ભૂમિ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

ડૉ. વિઠ્ઠલભાઈ ધડુક
યુ.એસ.એ.

શ્રીમતી રંજનબેન વી. ધડુક
યુ.એસ.એ.

શ્રી વલ્લભભાઈ પી. કાકોદરીયા
સાગર બિલ્ડર પ્રા. લિ.
સુરત

શ્રી વિરેન્દ્રભાઈ એ. પટેલ
વી. પોપ્યુલર ગ્રૂપ
અમદાવાદ

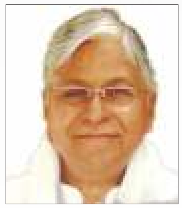

શ્રી શંકરભાઈ પટેલ
વાઈટ-ઓ-કેમ
અમદાવાદ

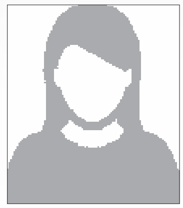

શ્રીમતિ વર્ષાબેન એસ. પટેલ
વાઈટ-ઓ-કેમ
અમદાવાદ

શ્રી વિશ્રામભાઈ જે. પટેલ (વરસાણી)
વિજય કન્સ્ટ્રક્શન
Seychelles – આફ્રિકા

શ્રી સંજયભાઈ વી. પટેલ
આત્મીય ગ્રૂપ
વડોદરા

શ્રી સતિષભાઈ એમ. પટેલ
માજી ધારાસભ્ય
(કરજણ) વડોદરા

શ્રી હિંમતભાઈ આર. કોલડિયા
પુષ્પક ગારમેન્ટ પાર્ક
અમદાવાદ

શ્રી જગદીશભાઈ બી. સાકરિયા
સેક્રેટરી-સૌરાષ્ટ્ર લેઉઆ પટેલ
સમાજ, મણીનગર, અમદાવાદ

શ્રી જાદવભાઈ આર. મોણપરા
યુ.એસ.એ.

શ્રી કૌશલભાઈ પટેલ (MD)
આર્યન ઇન્ફ્રા પ્રા.લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ધનજીભાઈ જે. રાખોલિયા
મિનાક્ષી ડાયમંડ
સુરત

શ્રી હરિભાઈ બી. પીપળિયા
સેજલ ક્રિએશન
અમદાવાદ

શ્રી મગનભાઈ કે. રામોલિયા
શિવ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

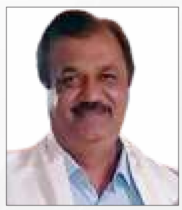

શ્રી જસ્મતભાઈ એન.વીડિયા
સુરત

શ્રી માવજીભાઈ પી. સવાણી
એલ.પી.સવાણી ગ્રૂપ
સુરત

શ્રી મનીષભાઈ પી. જીવાણી
આનંદ ઇન્ટરનેશનલ
મુંબઈ

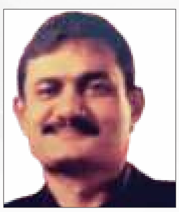

શ્રી ધનજીભાઈ એલ. કળથિયા
સુરત

શ્રી ગોરધનભાઈ આર. આસોદરીયા
MD - રઘુવીર ડેવલોપર્સ
સુરત

શ્રી ચંદુભાઈ જે. કોરાટ
MD - રઘુવીર ડેવલોપર્સ
સુરત

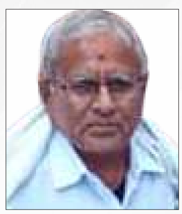

શ્રી જશુભાઈ બી. પટેલ
લેન્ડ ડેવલપર્સ
વડોદરા

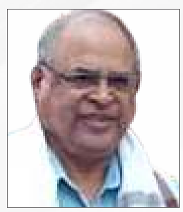

શ્રી જશવંતભાઈ કે. પટેલ
સિવિલ કોન્ટ્રાક્ટર્સ
વડોદરા

સરદારધામના ગૌરવવંતા સ્થાપક ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી જયંતિભાઈ બી. પટેલ
જે. બી. પટેલ એન્ડ કંપની
વડોદરા

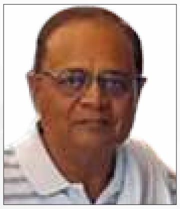

શ્રી મહેશભાઈ પટેલ
MD - PHILODEN ઈન્ડસ્ટ્રીઝ પ્રા.લિ.
વડોદરા

શ્રી કાંતિભાઈ એસ. અમૃતિયા
પૂર્વ ધારાસભ્ય
મોરબી

શ્રી મોહનલાલ કે. ધોળુ
મહાલક્ષ્મી ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિ.
અમદાવાદ

ડૉ. શ્રી નટવરલાલ વી. રામાણી
રાજકોટ
(હાલ USA)

શ્રી રમેશભાઈ એલ. પટેલ
સુરત

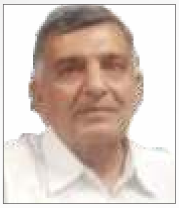

શ્રી શિવજીભાઈ કે. ધોળુ,
મહાલક્ષ્મી ગ્રુપ-નીલકંઠ માઈનિંગ કંપની
અમદાવાદ

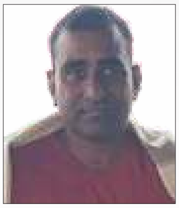

શ્રી મહેશભાઈ ડી. પટેલ
આદિત્ય સાયન્ટિફિક
વડોદરા

ડૉ. નટુભાઈ કે. રાજપરા
Westminster MD-USA , સુપ્રિટેન્ડન્ટ &
મેડિકલ ડિરેક્ટર નિર્દોશાનંદજી હોસ્પિટલ ટીંબી

શ્રી નિલેષભાઈ પટેલ
Calla Associates
વડોદરા

શ્રી હીરાલાલ કે. ધોળુ
Executive Director-મહાલક્ષ્મી ઈન્ફ્રા. લી.,
અમદાવાદ

શ્રી નાગજીભાઈ મોહનભાઈ સાકરિયા,
HVK ઈન્ટરનેશનલ પ્રા.લી.,
સુરત

શ્રી શૈલેષભાઈ વજુભાઈ આસોદરિયા,
કુદરત ડેવલોપર્સ,
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી ભાવેશભાઈ આર. પટેલ
વડોદરા

શ્રી રોહિતભાઈ બી. પટેલ
રમેશ પટેલ બિલ્ડર્સ પ્રા.લિ.
વડોદરા

શ્રી અમિતભાઈ એન. પટેલ
અમદાવાદ

શ્રી સંદિપભાઈ બી. પડસાળા
બી.નાનજી એન્ટરપ્રાઈઝ લી.
અમદાવાદ

શ્રી મથુરભાઈ બી. સોજીત્રા
મણિ એક્સપોર્ટ
સુરત

શ્રી છગનભાઈ એચ. આરદેશણા
જગતાત મીનેરલ પ્રા.લી.
વડોદરા

શ્રી અરવિંદભાઈ એસ. પટેલ
યુ.એસ.એ.

શ્રી હિંમતભાઈ કે. રૂડાણી
ક્રિષ્ના ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી દિનેશભાઈ ટી. પટેલ
રોયલ લેમિનેટ્સ
અમદાવાદ

શ્રી પારસભાઈ એમ. પટેલ
પ્રવેગ કોમ્યુનિકેશન્સ લી.
અમદાવાદ

શ્રી શૈલેષભાઈ પી. ડાવરિયા
ડાવરિયા બ્રધર્સ પ્રા.લી.
સુરત

શ્રી ચંદુભાઈ એમ. કોઠિયા
શ્રી ગણેશ રેમેડાઈઝ પ્રા.લી
અંકલેશ્વર

શ્રી કિરીટભાઈ આર. પટેલ
કોરલ ફાર્મા કેમ
અમદાવાદ

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ જે. પટેલ
ચેરમેન-નર્મદા ખાંડ ઉદ્યોગ
સહકારી મંડળી, રાજપીપળા

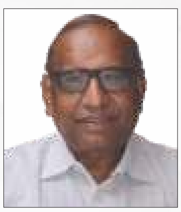

શ્રી મહાસુખભાઈ એસ. પટેલ
અમરદીપ કેમીકલ્સ
અમદાવાદ

શ્રી અમિતભાઈ એલ. પટેલ
મારૂતિ બિલ્ડકોન
અમદાવાદ

શ્રી અલ્કેશભાઈ એલ. પટેલ
મારૂતિ બિલ્ડકોન
અમદાવાદ

શ્રી ત્રિકમભાઈ જી. ઝાલાવાડિયા
ઉપપ્રમુખ - સરદારધામ
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી સુનિલભાઈ ડી. પટેલ
ભંડેરી ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી પ્રતાપભાઈ બી. પટેલ
હરસિધ્ધિ કન્સટ્રક્શન કંપની
મુંબઈ

શ્રી શાંતિલાલ એસ. ધાનાણી
ડી. ડી. રિયાલીટી
વડોદરા

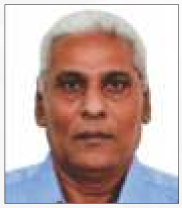
શ્રી બળદેવભાઈ એમ. પટેલ
અવિરત ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી બિપીનભાઈ બી. વેકરિયા
ઇન્ડિયન કન્ટ્રક્શન કંપની
અમદાવાદ

શ્રી મનોજભાઈ ટી. ડોબરિયા
ગોપાલચરણ ગ્રુપ
અમદાવાદ

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ એલ. પટેલ
ઓરબીસ એલીવેટર
અમદાવાદ

શ્રીમતી આશાબેન વી. પટેલ
વી. વી. પટેલ એન્ડ કં.
અમદાવાદ

શ્રી રાજીવકુમાર કાંતિલાલ પટેલ
અમરનાથ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી હરીભાઈ બી. ઉકાણી
વાસુ હેલ્થકેર
વડોદરા

શ્રી સુરેશભાઈ એમ. ભીંગરાડિયા
રામદેવ કેમીકલ્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ
અંકલેશ્વર

શ્રી મહેન્દ્રભાઈ જે. વડોદરિયા
મહાવીર ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી કરમશીભાઈ ડી. પીઢડિયા
સિદ્ધાર્થ ઇન્ટરકેમ પ્રા.લિ.
અંક્લેશ્વર

શ્રીમતી હંસાબેન કે. પીઢડિયા
સિદ્ધાર્થ ઇન્ટરકેમ પ્રા.લિ.
અંક્લેશ્વર

શ્રી અજીતભાઈ ટી. પટેલ
અપોલો ગ્રૂપ
મહેસાણા

શ્રી રીપલભાઈ એન. પટેલ
પેરાગોન ઓર્ગેનિક્સ
વડોદરા

શ્રી મફતભાઈ પટેલ
રાજકમલ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

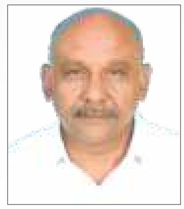
શ્રી જગદીશભાઈ બી. પટેલ
યુનિવર્સલ મેડીકેપ લી.
વડોદરા

શ્રી મનસુખભાઈ ડી. ઝાલાવાડિયા
યુનિટી કોર્પોરેશન
રાજકોટ

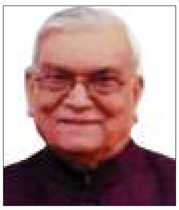
શ્રી પોપટભાઈ આર. ભાલાળા
જય શ્રી રામ એલ.એલ.પી.
યુ. એસ. એ.

શ્રીમતી ઉર્મિલાબેન પી. ભાલાળા
યુ.એસ.એ.

શ્રી ભરતભાઈ બી. વઘાસિયા
કો. સેક્રેટરી સૌરાષ્ટ્ર લે. પટેલ
અમદાવાદ

શ્રી દિનેશભાઈ બી. શ્યાણી
અવધેશ રિઅલ એસ્ટેટ ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી અરવિંદભાઈ કે. પટેલ
અનમોલ ઈન્ફ્રાબિલ્ડ એલએલપી
(અમરનાથ ગ્રૂપ) અમદાવાદ

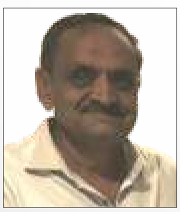
શ્રી ભીખુભાઈ જે. ગધેથરિયા
મારૂતિ સ્ટોન ક્રશર કંપની
અંકલેશ્વર

શ્રી પ્રણયભાઈ અમીન
યુ. એસ. એ.

શ્રી ભરતભાઈ વી. ડોબરિયા
યુ. એસ. એ.

શ્રી કમલેશભાઈ પી. સાવલિયા
શાલિગ્રામ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી જયેશભાઈ પી. પટેલ
અગ્રણી બિલ્ડર
અંકલેશ્વર

શ્રી કાંતિભાઈ વી. ભુવા
ડિમ્પલ પોલીમર્સ
વલ્લભવિદ્યાનગર

ડૉ. આર. જી. પટેલ
સન ફ્લાવર હોસ્પિટલ
અમદાવાદ

શ્રી જયેશભાઈ સી. પટેલ
વિમલ ગ્રૂપ
મહેસાણા

CA શ્રી બી. કે. પટેલ
બી. કે. પટેલ એન્ડ કં.
અમદાવાદ

શ્રી માવજીભાઈ પી. લુણાગરિયા
શારદા ઈન્ફ્રા
અમદાવાદ

શ્રી પંકજભાઈ એમ. ઉકાણી
એમટેક્ષ ડાય-કેમ
અમદાવાદ

શ્રી નાગજીભાઈ એન. શિંગાળા
શિવાલય કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી ભરતભાઈ ટી. પટેલ
રચના ડાયકેમ
અંકલેશ્વર

શ્રી રાજેશભાઈ બી. પાદરિયા
સૂર્યમ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી મફતભાઈ એમ. પટેલ
વિહિતા કેમ પ્રા. લી.
અંકલેશ્વર

શ્રી દિનેશભાઈ એ. પટેલ
ઊંઝા-એ.પી.એમ.સી.
મહેસાણા

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ પી. માંગુકિયા
પ્રિન્સ ડાયમંડ
સુરત

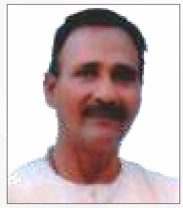
શ્રી વિષ્ણુભાઈ પી. પટેલ
મારૂતિ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
અમદાવાદ

શ્રી પરસોત્તમભાઈ વી. કમાણી
ડોક્ટર પંપ
રાજકોટ

શ્રી કિરીટભાઈ જે. ભુવા
ક્રિષ્ણા એન્જીનીયરીંગ એન્ડ
કન્સ્ટ્રક્શન કંપની, અંકલેશ્વર

શ્રી રમણભાઈ એમ. નાકરાણી
મે. કિરણ કેમિકલ્સ
અંકલેશ્વર

શ્રી કેતનભાઈ એન. પટેલ
ગણેશ ઈલેક્ટ્રિકલ્સ
અમદાવાદ

શ્રી સુરેશભાઈ એ. પટેલ
પ્રમુખશ્રી ક્રેડાઈ (શુભ ઈન્ફ્રા)
સુરત

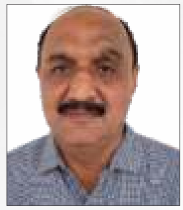
શ્રી જે. એમ. પટેલ
Dy.Sp.(Retd.)
સુરત

શ્રી ડી. એમ. પટેલ
પરફેક્ટ ઈન્ફ્રાકોપ પ્રા. લિ.
મહેસાણા

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ કે. દેસાઈ
અમદાવાદ

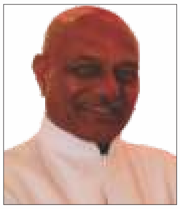
શ્રી ઘનશ્યામભાઈ એ. પટેલ
વડોદરા

શ્રી હનુભાઈ આર. સાંગાણી
સત્યમ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી કિરીટભાઈ ડી. પટેલ
મણિધર ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી કાંતિલાલ બી. પટેલ
એનર્જી પ્રોસેસ ઈક્વીપમેન્ટ્સ
વડોદરા

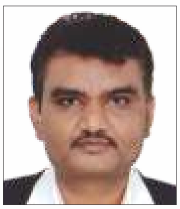
શ્રી રમેશભાઈ એમ. માંગુકિયા
લક્ષ્ય ડાયમંડ
સુરત

શ્રી હિતેષભાઈ પી. પટેલ
મુખી કોર્પોરેશન
અમદાવાદ

શ્રી હરેશભાઈ ડી. નવાપરા
યશ રસાયણ એન્ડ કેમિકલ્સ
પાનોલી, અંકલેશ્વર

શ્રી એફ. સી. પટેલ
હેલ્થ સ્યુટ, એલ. એલ. સી.
અમદાવાદ

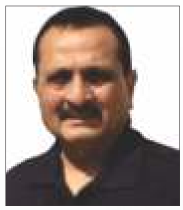
શ્રી ગીરીશભાઈ ડી. વાછાણી
સ્વંમબે કેમિકલ્સ
વડોદરા

શ્રી મંગળદાસ જે. પટેલ
સોમેશ્વર ગ્રૂપ
મહેસાણા

શ્રી રમણભાઈ સી. પટેલ
શિમેર કેમિકલ્સ પ્રા. લી.
પાદરા, વડોદરા

શ્રી પ્રસન્નભાઈ એન. પોલરા
અમદાવાદ

શ્રી મહેશભાઈ જે. પટેલ
પ્રજ્ઞા ગ્રૂપ
અંકલેશ્વર

શ્રી ભીખાભાઈ એચ. પટેલ
શપથ ઈન્ફ્રા. પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ગિરીશભાઈ ડી. પટેલ
શિવશંકર તમ્બાકુ પ્રા.લિ.
અમદાવાદ

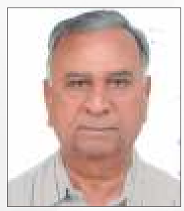
શ્રી નાથાભાઈ એમ. કાલરિયા
સન ફોર્જિંગ પ્રા. લી.
રાજકોટ

શ્રી ધવલભાઈ એન. પટેલ
એરોલેમ
અમદાવાદ

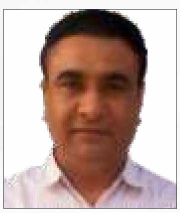
શ્રી અશોકભાઈ બી. લખાણી
શ્રીનાથજી રસાયણ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી રાજેશભાઈ આર. પીઢડિયા
પોલ કોન્ટ
વડોદરા

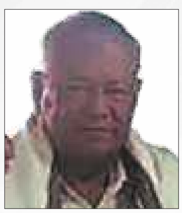
શ્રી જયંતિભાઈ પી. પટેલ
ગણેશ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

શ્રી ચતુરભાઈ જી. દુધાત
વડોદરા

શ્રી રમેશભાઈ ડી. ગાબાણી
ચેરમેન એપેક્ષ હેલ્થકેર લી.
અંકલેશ્વર

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી અનિલભાઈ એ. પટેલ
ઈન્ડીપેન્ડન્ટ કન્સલટન્ટ
અમદાવાદ

શ્રી પુરૂષોત્તમભાઈ બી. પટેલ
ફેમોસ એન્જીનીયરીંગ પ્રા. લી.
અમદાવાદ

શ્રી જગજીવનભાઈ આર. સખિયા
ડેકોરા ગ્રૂપ
રાજકોટ

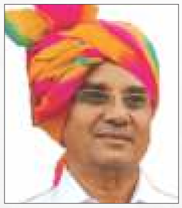
શ્રી બાબુભાઈ જે. અસલાલિયા
રાજકોટ

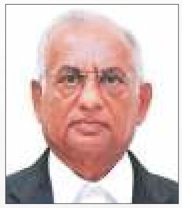
શ્રી વલ્લભભાઈ એમ. સતાણી
શ્રી રામ એરોસ્પેસ એન્ડ ડિફેન્સ
એલ.એલ.પી., રાજકોટ

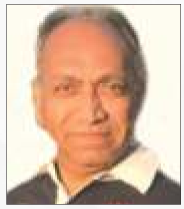
શ્રી ભીખુભાઈ એમ. પટેલ
સનસાઈન ગ્લોબલ હોસ્પિટલ
વડોદરા

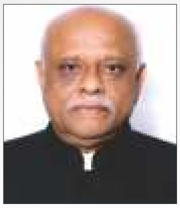
શ્રી ભાનુભાઈ આર. પટેલ
શ્રી નવદુર્ગા એન્ટરપ્રાઈઝ
વડોદરા

સ્વ. શ્રી મહેન્દ્રભાઈ પટેલ (રાજા)
મહેન્દ્ર પટેલ બિલ્ડર પ્રા. લિ.
વડોદરા

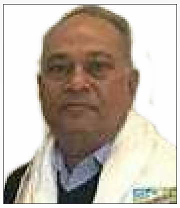
શ્રી નટુભાઈ એસ. પટેલ
જાલા ઈન્ફ્રા સ્પેસ
વડોદરા

શ્રી હિંમતભાઈ બી. શેલડિયા
જીવન ફેબ્રિક્સ પ્રા. લી.
અંકલેશ્વર

શ્રી બાબુભાઈ વી. ગાજીપરા
બાલાજી ગ્રૂપ
મુંબઈ

શ્રી ભાવેશભાઈ સી. વઘાસિયા
ગિરીરાજ એન્ટરપ્રાઈઝ
રાજકોટ

શ્રી ભીખાભાઈ આર. મોણપરા
સિધ્ધિ વિનાયક ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી વિનુભાઈ બી. ગેવરિયા
અમદાવાદ

શ્રી જીતુભાઈ એન. ડોંડા
ડોંડા એક્સપોર્ટ
સુરત

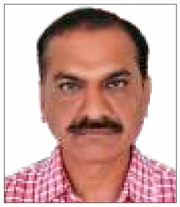
ડૉ. વિનોદભાઈ યુ. પટેલ
પાલનપુર

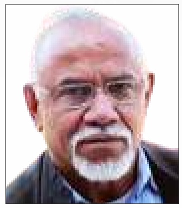
શ્રી એમ. એમ. પટેલ
એમ. એમ. પી. આર્કિટેક્ટ્સ
અમદાવાદ

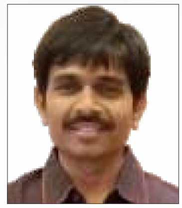
શ્રી ભુપેન્દ્રભાઈ આર. પટેલ
ક્રિષ્ના એન્ટરપ્રાઈશ
અમદાવાદ

શ્રી કમલેશભાઈ વી. પટેલ
મુંબઈ

શ્રી ગિરીશભાઈ એલ. ચોવટિયા
અમી લાઈફ સાયન્સ
વડોદરા

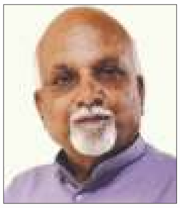
શ્રી મોતીલાલ એચ. પટેલ
જે. ધરા ડેવલોપર્સ
વાપી (લુણાવડા)

શ્રી હર્ષદભાઈ એમ. બલર
ગોપી પેપર પ્રા. લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ડી. જે. પટેલ IPS (Retd.)
એડવાઈઝર-સમાજ સુરક્ષા
સરદારધામ-અમદાવાદ

શ્રી જશભાઈ પી. પટેલ (રાજા)
વડોદરા

શ્રી રવજીભાઈ પી. મોણપરા
સંગીની ગ્રૂપ
સુરત

શ્રી વેલજીભાઈ એમ. શેટા
સંગીની ગ્રૂપ
સુરત

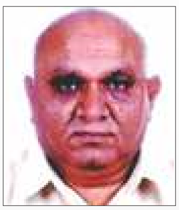
શ્રી વિઠ્ઠલભાઈ એલ. ધડુક
કડવાણી ફોર્જ લિમિટેડ
રાજકોટ

શ્રી જયંતિભાઈ જે. કોરાટ
રાધે બિલ્ડકોન
અમદાવાદ

શ્રી છગનભાઈ વિ. સાંખલા
ડીરેક્ટર પટેલ કેનવુડ પ્રા. લિ.
અંકલેશ્વર

શ્રી લક્ષ્મણભાઈ જે. સોનાણી
કે. એલ. ડાયમંડ
સુરત

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ એસ. ભાલાળા
શ્રી હરિકૃષ્ણ ડાયમંડ
અમદાવાદ

શ્રી ભરતભાઈ કે. ગઢિયા
ટાઈમ્સ સ્કવેર
અમદાવાદ

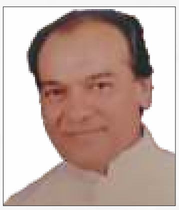
શ્રી હસમુખભાઈ એમ. ઉભડિયા
મોરબી

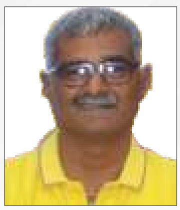
શ્રી દિલીપકુમાર એમ. માકડિયા
ફોનીક્સ ફોઝન ફુડ્સ
(આઈ) પ્રા. લી., આણંદ

શ્રી હિંમતભાઈ એમ. ડોબરિયા
અમદાવાદ

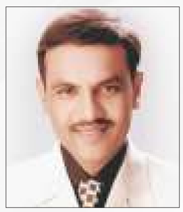
શ્રી મહેન્દ્રભાઈ વી. ગજેરા
ક્રિષ્ના ગ્રૂપ સર્કલ
રાજકોટ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી ભાવિન આર. પટેલ
ફ્લાઈંગ રુટ્સ
અમદાવાદ

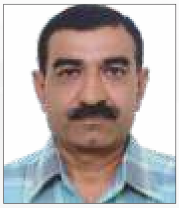
શ્રી જીણાભાઈ આર. દુધાત
રૉયલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર
વડોદરા

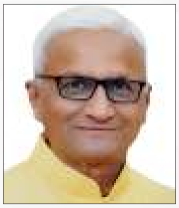
શ્રી દીલીપભાઈ એમ. પટેલ
નેતાજી-માનદ્‌મંત્રીશ્રી
ઉમિયા માતાજી સંસ્થાન-ઊંઝા

પ્રૉ.ડૉ. જાગૃતિબેન જે. પટેલ
કન્વીનર-દીકરી સ્વાવલંબન
યોજના, સરદારધામ અમદાવાદ

શ્રી સંજયભાઈ સી. પટેલ
પંચમ ગ્રૂપ
વડોદરા

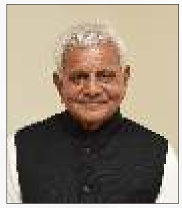
શ્રી લક્ષ્મણભાઈ આઈ. પટેલ
આલ્ફા કોલેજ ઓફ એન્જિ.
અમદાવાદ

શ્રી જીગ્નેશભાઈ એમ. પટેલ
ક્રીએટીવ સ્ટુડિયો
અમદાવાદ

શ્રી દિલીપભાઈ જી. પટેલ
આર્યવત ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

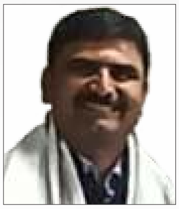
શ્રી હર્ષદભાઈ જે. પટેલ
ઈન્ડો એલ્યુમિનિયમ પ્રા.લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ભાઈલાલભાઈ જી. જાગાણી
દીપ કલર્સ પ્રા.લી.
વડોદરા

શ્રી અરવિંદભાઈ પી. પટેલ
ડેકોરા ગ્રૂપ
રાજકોટ

શ્રી અરવિંદભાઈ કે. પટેલ
મેપ રીફોઈલ્સ ઈન્ડિયા લી.
કડી

શ્રી અરવિંદભાઈ ડી. અકબરી
હર્ષ કન્સ્ટ્રક્શન
અમદાવાદ

શ્રી અરવિંદભાઈ એમ. પટેલ
ભાયલી

શ્રી કમલેશભાઈ બી. પટેલ
એશિયન ગ્રેનાઈટો ઈન્ડિયા લી.
અમદાવાદ

શ્રી કલ્પેશભાઈ એમ. પટેલ
(જય રણછોડ)
મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેટર વડોદરા - આશ્રય ગ્રૂપ
વડોદરા

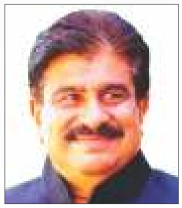
શ્રી કુમનભાઈ બી. વરસાણી
શ્રીજી કૃપા પ્રોજેક્ટ્સ
રાજકોટ

શ્રી ગોપાલભાઈ કે. પટેલ
શ્યામલ ડેવલોપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી ચતુરભાઈ એસ. સતાસિયા
સ્વસ્તિક ઈન્ડસ્ટ્રીયલ પાર્ક
વડોદરા

શ્રી જગદીશભાઈ આર. કોટડિયા
ફાલ્કન ગ્રૂપ
રાજકોટ

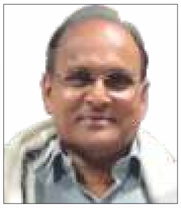
શ્રી જયંતિભાઈ એમ. ઝાકાસણિયા
બેકબોન ગ્રૂપ
અમદાવાદ

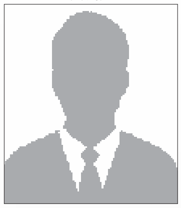
શ્રી જયેશભાઈ પટેલ
ક્રિષ્ના ડેવલોપર્સ
સુરત

શ્રી જયંતિભાઈ એમ. પોકર
જે. પોકર ગ્રૂપ
મુંબઈ

ડૉ. અંકુર બી. પાંચાણી
રાજકોટ

ડૉ. ડી. જી. પટેલ
સન ફ્લાવર લેબોરેટરી
અમદાવાદ

શ્રી દિવ્યેશભાઈ સાવલિયા
જીઈબી એન્જિનિયર્સ એસો.
જેતપુર

શ્રી નરેન્દ્રભાઈ જે. પટેલ
સોહમ ગ્રૂપ
અમદાવાદ

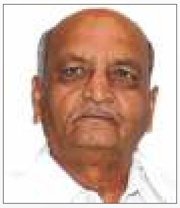
શ્રી નવનીતભાઈ એલ. પટેલ
પ્રસંગ તથા પ્રીત પાર્ટી પ્લોટ
વડોદરા

શ્રી નારણભાઈ એન. પટેલ
ગુડ લક (અર્બન બેંક)
મહેસાણા

શ્રી પ્રબોધભાઈ બી. પટેલ
કાંગારૂ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
અંકલેશ્વર

શ્રી પ્રવિણભાઈ એન. બવાડિયા
સિટી એસ્ટેટ મેનેજમેન્ટ
અમદાવાદ

શ્રી પ્રવિણભાઈ એન. શેરસિયા
યુનિક ફોર્ગીંસ (ઈ) પ્રા.લિ.
આણંદ

શ્રી ફુલાભાઈ બી. કોટડિયા
શ્રીનંદ સીટી
અમદાવાદ

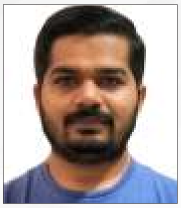
શ્રી બિરેનભાઈ વી. બવાડિયા
સુપિરીયર ફોરેકાસ્ટ
સુરત

શ્રી ભરતકુમાર આર. પટેલ
ફેમીલી વેલફેર કન્સલટન્ટ
વડોદરા

શ્રી ભરતભાઈ એ. નારોલા
દુબઈ

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

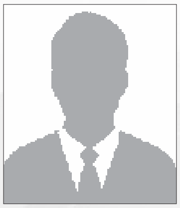
શ્રી ભરતભાઈ એમ. ઠુંમર
કાસટેક ફાઉન્ડિસ પ્રા.લિ.
જૂનાગઢ

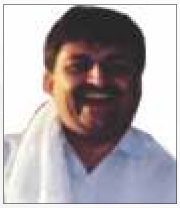
શ્રી રાજેશભાઈ એમ. ઠુંમર
કાસટેક ફાઉન્ડિસ પ્રા.લિ.
જૂનાગઢ

શ્રી ભવાનભાઈ પી. રંગાણી
આયર્ન ટ્રાયંગલ
રાજકોટ

શ્રી મનોજભાઈ પટેલ
યોગી રિયાલિટી
વડોદરા

શ્રી મુકુંદકુમાર એમ. પટેલ
કેનેડા

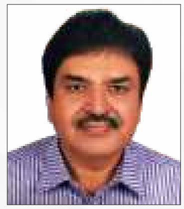
શ્રી યોગીનભાઈ ડી. પટેલ
સ્પેક્ટ્રમ કેમિકલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
વિસનગર

શ્રીમતી રસિલાબેન એસ. ધાનાણી
વડોદરા

શ્રી રામભાઈ એમ. શેલડિયા
પેજ-વન રેસ્ટોરન્ટ
અમદાવાદ

શ્રી વિજયભાઈ બી. દેસાઈ
રાજકોટ

શ્રી વિનોદભાઈ એ. ધોળિયા
જય અંબે ટ્રેડિંગ કું.
વડોદરા

શ્રી વિપુલભાઈ કે. ગજેરા
ગજેરા ગ્રૂપ
અમદાવાદ

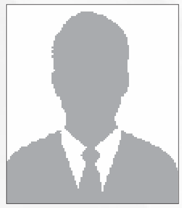
શ્રી વિરલભાઈ એચ. પટેલ
પાદરા

શ્રી વીર રાજુભાઈ પટેલ
લીલેરીયા ગ્રૂપ
વડોદરા

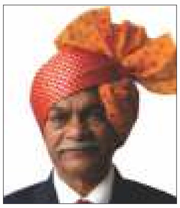
શ્રી શિવલાલભાઈ એ. આદ્રોજા
ચેરમેન-એન્જલ પંપ પ્રા.લિ.
રાજકોટ

શ્રી શૈલેષભાઈ એચ. પરસાણા
શીવ કન્સ્ટ્રક્શન કંપની
રાજકોટ

શ્રી સંજયભાઈ પટેલ
સ્ટેટસ સિરામિક પ્રા.લિ.
સાબરકાંઠા

શ્રી સુરેશભાઈ એમ. પટેલ
આલ્ફા એન્જીનીયરીંગ &
ટેક્નોલોજી કોલેજ
અમદાવાદ

શ્રી સચિનભાઈ કે. પટેલ
સચિન ઈન્ડસ્ટ્રિઝ લિ.
અમદાવાદ

શ્રી કૌમિલભાઈ કે. પટેલ
સચિન ઈન્ડસ્ટ્રિઝ લિ.
અમદાવાદ

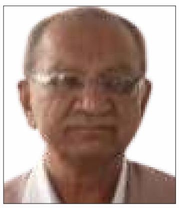
સ્વ. શ્રી આર. કે. પટેલ (એડવોકેટ)
આર. કે. પટેલ એસોસિએટ્સ
અમદાવાદ

શ્રી હિરાભાઈ કે. સુતરિયા
યુ. એસ. એ.

શ્રી દીયાળભાઈ કે.સુતરીયા
(SMG Global Circuits)
યુ. એસ. એ.

શ્રી રાજુભાઈ સુતરિયા
યુ.એસ.એ.

શ્રી તુલસીભાઈ કે. સુતરિયા
યુ. એસ. એ.

શ્રી પોપટભાઈ ડી. સુતરિયા
બાલક્રિષ્ના બોઈલર પ્રા.લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ભાવેશભાઈ ટી. સુતરિયા
આત્મીય બિલ્ડર્સ
આણંદ

શ્રી ચીમનભાઈ એન. ગેવરિયા
સુંદરમ્ ડેવલપર્સ
અમદાવાદ

શ્રી જિજ્ઞેશભાઈ પી. સુતરિયા
પી. શૈલેષ આંગડિયા
અમદાવાદ

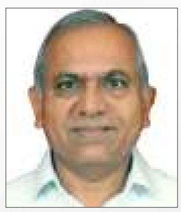
શ્રી રમેશભાઈ ટી. ઈટાળિયા
અમદાવાદ

શ્રી નરેશભાઈ એમ. પટેલ
બંસીધર મેટલ
વડોદરા

શ્રી મનસુખભાઈ એમ. ગાંધી
(ઝાલાવાડિયા), વ્રજ ગ્રૂપ,
સુરત

શ્રી કિશોરભાઈ જી. કાછડિયા
એલેક્ષ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
અંકલેશ્વર

શ્રી નરસીભાઈ મેરૂલિયા
શ્રી બાલક્રિશ્ના એક્સપોર્ટ
સુરત

શ્રી કૌશિકભાઈ એન. પટેલ
કિંગ એસિડ કેમિકલ
અંકલેશ્વર

શ્રી કલ્પેશભાઈ કોઠિયા
REINE LIFESCIENCE
અંકલેશ્વર

શ્રી સુરેશભાઈ એમ. પટેલ
સુફામાં કેમ
અંકલેશ્વર

સરદારધામના ગૌરવવંતા ટ્રસ્ટીશ્રીઓ

શ્રી રામજીભાઈ એમ. માંગુકિયા
એગ્રીલેન્ડ બાયોટેક લિ.
વડોદરા

શ્રી રવિન્દ્રભાઈ એસ. પટેલ
શ્રી ગાયત્રી એન્ટરપ્રાઈઝ
વડોદરા

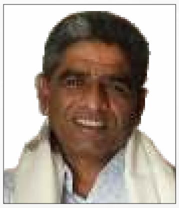

શ્રી વિનુભાઈ પી. પડશાળા
હિરામણી બિલ્ડકોન
અમદાવાદ

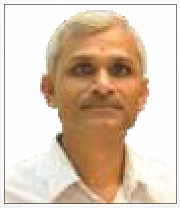

શ્રી ગોપાલભાઈ એમ. પટેલ
શાલીગ્રામ ગૃપ
અમદાવાદ

શ્રી કરસનભાઈ ડી. પટેલ
ડીરેકટર-વિનાયક TMT બાર્સ પ્રા.લિ.
દહેગામ

શ્રી જશવંતભાઈ એસ. પટેલ
ડીરેકટર-બાથવેલ ઈમ્પેક્ષ પ્રા.લિ.
અમદાવાદ

શ્રી ભાઈલાલભાઈ બી. પટેલ
ચેરપર્સન-સરદાર પટેલ વિદ્યાલય,
દિલ્હી

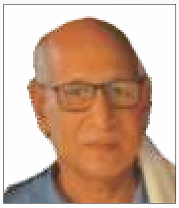

શ્રી ભૂપતરાય એમ. ભુત
M/S Dagon Pharmaceuticals Pvt.Ltd.
વડોદરા

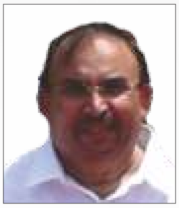

શ્રી જશવંતભાઈ પી. પટેલ
શ્રીજી ડીસ્ટ્રીબ્યુટર
અમદાવાદ

શ્રી રાકેશભાઈ કાંતિભાઈ પટેલ
યુનિયન એસીડ & કેમીકલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ
વટવા, અમદાવાદ

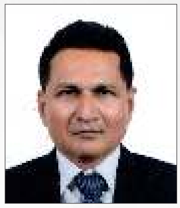

શ્રી જયંતિભાઈ પટેલ,
Power High એન્જિનીયરિંગ પ્રા.લી.,
અમદાવાદ

શ્રી નૈમિશભાઈ પટેલ,
અમદાવાદ

શ્રી અશોકભાઈ ગોપાલભાઈ પટેલ,
દેવશ્રી ફેબ્રિક્સ,
સુરત

શ્રી ગણેશભાઈ એલ. માંગુકીયા,
પાર્ટી ઈમપેક્ષ,
સુરત

શ્રી હર્ષદભાઈ ડી. પટેલ,
બ્યુરો ચીફ ગુજરાત સમાચાર,
ન્યુ જર્સી, USA

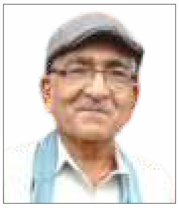

શ્રી ભિખાભાઈ માવજીભાઈ લાણીયા,
સુરત

શ્રી ઘનશ્યામભાઈ વી. રજોડિયા,
સિનિયર મેનેજર-GSFC,વડોદરા

શ્રીવસંતભાઈ એ. પટેલ,
જય માતાજી બેટરી પ્રા.લી.,
અમદાવાદ

સરદારધામ અમદાવાદ

આપણાં સૌનું સહિયારૂં લક્ષ્ય સરદારધામ મધ્ય ગુજરાત (વડોદરા) - ૨૦૨૨

JOIN US ON SOCIAL MEDIA PLATFORM

SardardhamOfficial | SardardhamOfficial | sardardham_official | +91 7575001428 | sardardham_ | SardardhamOfficialGroup

સરદારધામ મધ્યસ્થ કાર્યાલય

સરદારધામ, વૈષ્ણોદેવી સર્કલ, એસ.પી.રીંગ રોડ, અમદાવાદ-૩૮૨૪૨૧
Mo – 7575001548 / 1596 / 1438
Email - info.sardardham@gmail.com
ટ્રસ્ટ રજી. નં. : ઈ/૨૦૯૨૪/અમદાવાદ

સરદારધામ મધ્ય ગુજરાત કાર્યાલય

સરદારધામ મધ્ય ગુજરાત, એલ એન્ડ ટી નોલેજ સિટીની બાજુમાં, વાઘોડિયા ક્રોસિંગ પાસે, નેશનલ હાઈવે-8A, વડોદરા - ૩૯૦૦૨૦, Mo – 7575033001
Email - sardardham.baroda@gmail.com

સરદારધામ ઉત્તર ગુજરાત કાર્યાલય

સરદારધામ GPBO હોલ, એપોલો આર્કેડ, વિશ્વકર્મા વાડી સામે, મોઢેરા રોડ, મહેસાણા
Mo – 7575001774
Email - gpbomehsana@gmail.com

સરદારધામ દક્ષિણ ગુજરાત કાર્યાલય

સરદારધામ દક્ષિણ ગુજરાત, ૪થો માળ , પ્રભુ પ્રસાદ, ન્યૂ SRK હાઉસની નજીક, હિન્દુ મિલન મંદિરની સામે, કાસાનગર ત્રણ રસ્તા, કાસા નગર, કતારગામ-૩૯૫૦૦૪
Mo- 7575007186 • Email - sardardhamsurat@gmail.com

સરદારધામ સૌરાષ્ટ્ર કાર્યાલય

સરદારધામ સૌરાષ્ટ્ર, મારવાડી સ્ટોક એક્ષ્ચેન્જ સામે, ટ્રીનીટી હોસ્પિટલની બાજુમાં, નાના મવા મેઈન રોડ, રાજકોટ -૩૬૦૦૦૪
Mo – 7575009796
Email - sardardham.rajkot2019@gmail.com

સરદારધામ ભુજ કાર્યાલય

સરદારધામ સુર્યા વરસાણી એકેડમી, સેનેટોરિયમ પાસે, ભુજ મુન્દ્રા હાઈવે, ભુજ - ૩૭૦૪૨૭
Mo – 7575001438
Email - bhuj@sardardham.org

GPBO અંગે માહિતી માટે - 7575007183

યુવા તેજ તેજસ્વિની અંગે માહિતી માટે - 7575001596

વિદ્યાર્થી દત્તક યોજના અંગે માહિતી માટે - 7575001428

સિવિલ સર્વિસ કેન્દ્ર - 7575008386 / 7184
Email - csc@sardardham.org

Website – www.sardardham.org

FCRA Regd. No. : 041910486/Dated 11-03-2019

CSR Regd. No. : CSR00003148/Dated 22-04-2021
80(G) Regd. No. : AAPTS3354N/129/15-16/T-0398/80G(5)/Dated 09-09-2018

PAN - AAPTS3354N

GSTIN : 24AAPTS3354N1ZU